

## **Dialog pe Calea inițiatrică** Karifried Graf Dürckheim convorbire cu Alphonse Goettmann

*Părinților mei care mi-au dat dorința după Cale...  
Lui Graf Dürckheim care mi-a arătat Calea... Bisericii  
ortodoxe care mi-a ajutat să realizez Calea... Lui  
Rachel, soția mea, alături de care Calea a devenit  
Sărbătoare...*

Alphonse Goettmann

Editura Herald 2007

### **DESPRE AUTORI**

**Karifried Graf Dürckheim** (1896, 1988), doctor în filosofie și în psihologie, socotit printre maestrii spirituali ai timpului nostru. Timp de patruzeci de ani a lucrat ca psihoterapeut la Todtmoss-Rutte (Pădurea Neagră), unde a fondat un Centru de formare și întâlniri de psihologie existențială. Activitatea și opera sa - în jur de douăzeci de cărți - sunt considerate a fi una din culmile întâlnirii dintre tradiția mistică

creștină (Meister Eckhart) și „Calea orientală” (Zen).

**Alphonse Goettmann** Alphonse Goettmann este preot ortodox și, împreună cu soția sa, Rachel, fondator încă din 1976 și coordonator al centrului de întâlniri spirituale „Bethanie” din Gorze (Moselle, Franța). Intenția lor este să ofere oamenilor de astăzi o cale spirituală care se întemeiază pe lunga Tradiție urcând până la Părinții Deșertului din secolul al IV-lea, dar și pe ultimele descoperiri din domeniul psihologiei profunzimilor.

Mistica creștină – în special cea a lui Meister Eckhart – și psihologia profunzimilor a lui Carl Gustav Jung au un loc important în viziunea lui Durckheim, ca și meditația Zen, a cărei practică Dürckheim a studiat-o direct cu călugări budiști japonezi. „Înțeleptul din Pădurea Neagră” și-a consacrat ultimii patruzeci de ani de viață pentru a transmite propria sa sinteză, care integrează psihoterapiile occidentale ca și filosofile orientale.

Un dialog de o mare bogăție, în care Karifried Graf Dürckheim se exprimă liber cu privire la raportul

lui cu religia, luminându-ne cu privire la propria noastră cale interioară.

## *Introducere*

*Această carte a luat naștere la Rutte, cătun suspendat la o mie de metri altitudine, între colinele și brazii din Pădurea Neagră. Castelele tipice cu acoperișuri imense și întunecate se detașează pe simfonia în verde a pajiștilor bogate și a pădurilor umbroase. Un râu sălbatic coboară vesel din înălțimi, rivalizând în limpezime cu cerul. O liniște adâncă, plină de viață totuși, învăluie acest peisaj. Se respiră pace și seninătate. Iar impresia de mister și de nemărginire te cuprinde imediat și în tine se ridică, cu nostalgie, marea întrebare a sensului lucrurilor și a existenței... Aici locuiește, într-un castel ascuns în pădure, cel care și-a consacrat viața căutării răspunsului la eterna întrebare a omului: „Cine sunt eu?”... Karifried Graf Dürckheim este numele lui!*

*Îl cunosc pe Graf Dürckheim de mulți ani, și această mărturie care ia formă astăzi este expresia*

*unei lente maturizări și a unei experiențe profunde pe care amândoi vrem să o împărtășim cu cei care, de asemenea, sunt în căutarea esențialului.*

*În viața mea există un „înainte și un după Dürckheim”. Născut în Biserica catolică, mi-am căutat mult timp fața mea adevărată de om și de creștin, încordat nebunește de acel „Vino, urmează-mă” al Evangheliei, dar nu am găsit... Am citit sute de cărți dar nu am găsit... Am frecventat asiduu diferite facultăți de teologie, dar nu am găsit... M-am lansat impetuos în rugăciune, acțiune, politică, dar nu am găsit... Ca și psalmistul, mi-am strigat durerea Domnului. Atunci l-am întâlnit pe Graf Dürckheim, aidoma Pelerinului necunoscut de pe drumul spre Emaus. A fost ca o explozie în mine... am căzut de pe cal ca și Pavel pe drumul Damascului și solzii mi-au căzut de pe ochi. Graf Dürckheim a fost pentru mine maestrul care mi-a permis să descopăr pe singurul Maestru adevărat, Iisus Cristos! Turnanta viață mele se amorsa... La contactul cu el și prin învățătura lui, mi-am dat seama că eu căutam cu disperare în afară ceea ce purtam în adâncul meu. De fapt găsisem... dar într-un mod prea intelectual! Totul era acolo, dar sub*

*formă de inventar rațional, de examene și de strategie. Eram în fața unei uși zăvorâte. Graf Dürckheim a fost cheia care a deschis ușa spre experiență; „știința” mea devenea Viață, mintea cobora în „inimă”. Verbul a luat trup în mine în marea mișcare însuflețitoare a Duhului, spre unica Sursă a oricărei Vieți care este Tatăl.*

*Iată că descopeream experimental Treimea divină, mărturisită mental timp de atâția ani! Începând cu acest moment, ușa era larg deschisă... Ea dădea spre un spațiu care va genera toate bulversările pe care urma să le cunoască viața mea pe urmă: în special o înțelegere complet diferită a Bibliei și a Tradiției, de unde o redescoperire concretă a Părinților Bisericii, și astfel m-am înrădăcinat progresiv în Ortodoxie. După întâlnirea cu Rachel, drumul nostru ne-a condus la a cere sacramentul Iubirii și exercitarea preoției în sânul Bisericii ortodoxe din Franța. Aici nu încetăm să realizăm cu uimire că intuiția fundamentală a lui Graf Dürckheim întâlnește în fond tocmai nucleul mesajului biblic și că aceasta se poate aprofunda în Biserică prin rugăciunea contemplativă, teologia mistică, liturgia*

2

divină și viața în comunitate... Dar „se poate pune lumina sub obroc?” Este imposibil în miezul unei asemenea experiențe! Una din primele roade a fost crearea „Bethanie”-i, centru de cercetare și de meditație în Vosgii din Nord, care are drept bază învățătura lui Graf Dürckheim. Aici a germinat, în experiență și întâlniri, dorința de a face cunoscut și mai mult apelul plin de forță pe care Graf Dürckheim îl adresează omului timpului nostru. Astfel s-a născut acest dialog... Într-o frumoasă dimineață de iunie, am luat, soția mea și cu mine, drumul spre Rutte... Bătrânul înțelept ne aștepta acolo... Ce har! Ce bucurie de a dialoga cu el zile și ore întregi... Am regăsit, în camera lui de lucru, acel climat de mister și de seninătate care ne-a cuprins de cum am ajuns în sat... Dar cum să-l descrii pe Graf Dürckheim? Ar putea cuvintele să traducă forța lui extraordinară și această tinerețe care nu are vârstă, temperamentul de foc, privirea lui, în același timp plină de tandrețe și pătrunzându-ne până în „măruntaie”, surâsul lui, uneori tulburător, care îi iluminează toată fața, vocea sa, rând pe rând melodioasă și pasionată, izbucnirile în râs și umorul lui... Niciodată, niciun text nu va putea să redea esențialul acestei întâlniri!

*Mulțumim, Graf Dürckheim, pentru acest timp minunat petrecut alături de dumneavoastră și pentru bogăția de nespus pe care ne-ați comunicat-o, mulțumim pentru ceea ce nu ați spus dar pe care intimitatea prezenței dumneavoastră ne-a revelat-o, mulțumim pentru iubirea pe care ne-ați dăruit-o și de care vom rămâne pentru totdeauna impregnați...*

**Alphonse Goettmann**

**Note:**

— Convorbirea a avut loc direct în franceză și a fost înregistrată pe bandă de magnetofon.

— Pentru a nu leza nicio conștiință Graf Dürckheim vorbește fără diferențiere despre Dumnezeu și despre Ființă.

— Un singur lucru contează pentru Graf Dürckheim; și pe acesta l-a făcut să strălucească în mii de feluri, repetându-l mereu dar pe niveluri diferite și prin abordări variate. Într-un discurs logic și

liniar, orice repetiție este plictisitoare și inutilă, aici în schimb, ea este voită și necesară: este vorba de o învățătură în spirală, de un fel de „rumegare a cuvântului” în care, ca și cântarea liturgică și metoda experimentală a Scripturilor, devenim ceea ce „mâncăm” neîncetat, „suntem” un pic mai mult ceea ce tocmai am citit, în loc de a „ști” numai.

***I Te-am chemat după numele tău...” (Isaia 43, 1)***

ALPHONSE GOETTMANN: *Graf Dürckheim, ocazia de a vă întâlni a fost incontestabil un eveniment pentru mine. Dacă astăzi sunt un om liber și fericit este și pentru că dumneavoastră sunteți unul dintre artizani. Viața mea a devenit o Cale datorită impulsului extraordinar pe care mi l-ați dat. Aș dori să vă întreb care sunt evenimentele marcante ale vieții dumneavoastră care cu adevărat au trezit în dumneavoastră mesajul pe care îl transmiteți de atâția ani și care a revoluționat existența mea și a atâtor altora...?*

GRAF DÜRCKHEIM: Ei, bine, e o mare întrebare! Cred că aceasta a început foarte devreme. Încă din copilărie m-au marcat anumite impresii.

Aceasta urcă până în vremea copilăriei mele timpurii. Am trăit atunci experiențe pline de acea calitate care se numește numinos<sup>1</sup>. Este vorba de o calitate specifică. Potrivit renumitului psiholog C.G. Jung realitatea care se manifestă în experiența acestei calități numinoase stă la baza tuturor religiilor. Cred că această frază a întors pagina psihologiei europene către o altă deschidere asupra omului, atingând cu adevărat centrul spiritului uman, sursa dezvoltării sale posibile și înnăscute. Tocmai trezirea acestui nucleu, care se poate numi transcendența interioară, constituie inima întregii mele activități de până acum; trezirea acestui nucleu și bineînțeles și experiența lui.

Deschiderea sufletului meu spre acest centru interior s-a produs încă din copilărie. Este o adevărată istorie! Au fost apoi multe alte momente destul de

---

<sup>1</sup> Numinosum=concept definit de Rudolf Otto („Das Heilige”- Sacrul) pentru ceea ce este inexprimabil, tainic, înspăimântător, „cu totul altfel”, însușire hărăzită divinității și nemijlocit experimentabilă. (n.trad.)

extraordinare în viață care au intensificat această latură în mine. Experiențe speciale, momente înstelate, în care am fost atins de această realitate profundă într-un mod care mă făcea să înțeleg că nu era vorba acolo de un sentiment sau de o credință, ci de o realitate mult mai adevărată decât cea care este considerată ca singura realitate. Noi credem că singura realitate este cea a spațiului și a timpului și, pentru Descartes, nu este real decât ceea ce se poate înscrie într-un ansamblu de concepte preconcepuate, dar aceasta nu este decât învelișul a ceva total diferit și, de fapt, ascunde realitatea fondului. Această altă realitate m-a atins profund în fiecare din etapele vieții, din copilărie, trecând apoi prin anii de război pe front și întâlnirea cu moartea, până la această experiență bulversantă și definitivă care m-a făcut să văd dincolo-ul esențial, ascuns și manifestându-se în același timp... Atmosfera aceasta a continuat și cu timpul nu mai erau experiențe specifice, ci un fel de atingere perpetuă, un fel de stare, care se voala iarăși. Nu se poate să fii deschis în permanență dar, începând de la un moment dat, simți mereu chemarea de a te întoarce spre realitatea profundă.

*A.G.: Iată așadar ambianța în care s-a derulat existența dumneavoastră. Este un climat straniu în mod vizibil și păreți a nu acorda prea mult credit categoriilor carteziane care ne sunt atât de familiare! Ați putea acum să invocați mai exact evenimentele importante care au permis această naștere?*

G.D.: Prima mea experiență datează de la vârsta de un an și jumătate. M-a impresionat atât de mult încât nu am uitat-o niciodată! Mă găseam pe brațele doicii mele care mă ducea în camera mortuară a bunicii mele. Atmosfera era surprinzătoare acolo: prezența morții, liniștea și clar-obscurul încăperii, un miros intens de ceară... Mă simțeam în același timp atras spre pat și înfricoșat, șocat... Totul avea această însușire de minunăție și de groază. Încercam pentru prima dată unitatea fascinației și a spaimei, aceste două însușiri care caracterizează totdeauna experiența numinosului.

Și apoi, puțin mai târziu, îmi amintesc exact de anumite însușiri senzoriale care m-au impresionat mult și m-au atins: mirosul de lemn dintr-o căsuță în care se găseau uneltele cu care mă jucam în nisip...

Aroma acestui lemn încălzit de soare, o simt și astăzi, de cum încep să vorbesc despre aceasta... sau mirosul nisipului ud în care ne jucam, murmurul unui pârau pe deasupra căruia se trecea pe un mic pod; mă sprijineam adesea de balustradă pentru a privi și pentru a asculta... mai era și pocnitura unui bici, aveam unul frumos la vârsta de cinci ani; sunetul pe care-l făcea îmi dădea o deschidere, mă simțeam devenind mai mare. Era o însușire senzorială foarte puternică! Și îl înțeleg bine pe Teilhard de Chardin când spune că prima sa experiență a lui Dumnezeu a fost o bucată de fier pe care o avea în mână. Era Aceasta, Dumnezeu... Dumnezeu prezent în această însușire a metalului!

Cel care ne atinge de fapt, atunci când primim însușirile senzoriale într-un mod imediat, este chiar marele mister.

Unul dintre cele mai minunate cadouri ale copilăriei mele care mă bulversează și astăzi, în orientarea activității mele, este tocmai fascinația misterului. În biserica satului meu, părinții mei aveau o „lojă” de la înălțimea căreia puteam vedea în

2

sacristie și puteam urmări de aproape ceea ce se petrecea la altar. Nu înțelegeam nimic dar simțeam intens! Eram îngenuncheat, priveam... Ascultam fără să înțeleg nimic... Mirosul de tămâie, cântările, frumoasele gesturi ale preotului în îmbrăcămintea lui minunată, sunetul clopoțelilor, luminile lumânărilor, mulțimea în rugăciune... toată această combinație de culori, de sunete și de miresme mă cufundau într-o ambianță misterioasă și eu mă făceam mic. Se petrecea ceva... ceva foarte înalt, foarte profund, foarte vast... Vedeți dumneavoastră, ceea ce contează în cursul unei liturghii nu sunt nici imaginile, nici gândurile, ci atitudinea. Trebuie să fii prezent, într-o atitudine de dăruire și abandonare, abia atunci se poate naște și dezvolta în tine altceva. Tocmai pentru că liturghia îmi era neinteligibilă dar încărcată de mister, ea mă ținea în incertitudine: adevărul în insesizabil.

A.G.: *„Insesizabil”... acest cuvânt ca atâtea altele: „indescriptibil, invizibil, inefabil...” se găsește în miezul liturghiei ortodoxe și invită la adorație dincolo de orice raționament inutil și imposibil. Adevărata credință este o dispoziție a inimii în care*

*misterele vorbesc fără a trece prin vârtelnița rațiunii... Această experiență a misterului v-a impregnat atât de puternic încât vorbiți despre ea spontan în termeni imnici și liturgici. Ea v-a însoțit mereu pe drumul credinței dumneavoastră și ați ajutat pe atâția alții să înțeleagă că nu există maturitate în credință decât prin experiență. Sunteți în acest sens „maestrul novicilor” pentru mulți creștini, inclusiv numeroși călugări, care sunt profesioniști în materie totuși... Dar acesta este un subiect important asupra căruia vom reveni.*

*După o copilărie bogată în experiențe, cred că adolescența v-a fost marcată de războiul din 1914 - 1918?*

G.D.: Da!... Aveam exact optsprezece ani când am plecat în armată. Acolo am fost confruntat dur cu moartea, care a ancorat profund experiența transcendenței în viața mea. Îmi amintesc... Era pe front... Primul mort pe care l-am văzut a fost un francez în chilot roșu pe marginea unui drum... În ochii larg deschiși și încremeniți ai mortului am întâlnit un fel de rânjet înspăimântător, care în același timp mă atrăgea și mă împingea să fug, mă reținea și

2

mă urmărea pe drum până ce, în fine, liber și fericit, am avut din nou sentimentul de a regăsi viața ca niciodată până atunci. Subit, viața nu mai era ceva evident, ci o plenitudine supranaturală pe arierplanul terifiant al non-vieții.

Astfel moartea a rămas însoțitoarea mea zilnică pe tot timpul războiului. Mai ales cu prilejul bătăliei de la Verdun, sub un îngrozitor foc de artificii și într-un peisaj de pâlnie unde era un adevărat cimitir dezordonat în care zăceau bucăți de corpuri omenеști... N-am fost niciodată un erou, îmi era frică totdeauna când eram singur, dar ca ofițer n-am avut niciodată nici cea mai mică dificultate în a-mi face datoria atunci când aveam răspunderea oamenilor mei... De fiecare dată când ieșeam dintr-o zonă amenințată de moarte, se înălța în mine o imensă recunoștință pentru faptul că trăiam și mă simțeam viu.

Am fost pe front timp de patruzeci și șase de luni, nu numai în Franța, ci și în Serbia, Italia, România...; am avut șansa de a nu trage niciodată un foc de armă, n-am scos niciodată pistolul, am fost scutit de a fi față în față cu cineva pentru a-l omorî. Mai mult, nu am

fost niciodată rănit, deși gloanțele mi-au trecut prin cămașă și manta... Aveam într-adevăr un înger păzitor!

În această ambianță, viața îmbrăca un caracter numinos. Descopeream în același timp că, luând în considerare moartea, facem un pas înainte spre viața adevărată. Această experiență a făcut mai târziu parte din învățătura mea: acceptând moartea descoperim și primim viața care este dincolo de viață și de moarte, VIAȚA cu *majuscule*... A.G... *Ca preot, am avut ocazia să însoțesc sute de muribunzi până la nașterea lor în ceruri. Unii urlau de revoltă sau de spaimă, alții, care învățaseră să „moară” în cursul existenței lor, întâmpinau moartea cu o suverană libertate. Am văzut odată un grav bolnav bând șampanie cu familia pentru a sărbători acest eveniment. Nu era o reconciliere cu moartea care, pentru creștin, rămâne totdeauna dușmanul de nimicit, ci revelarea adevăratei vieți care este Cristos însuși. Este cântarea de bucurie a Noptii Pascale: „Cristos din morți a înviat, prin moarte pe moarte călcând și celor din morminte viață dăruindu-le”. Este permis să spunem că atingând moartea de atât de aproape, ați trăit o experiență privilegiată...?*

*Totuși ați făcut aluzie la o experiență și mai mare?*

G.D.: După prăbușirea din 1918, marea problemă care anima spiritele în căutare era problema omului nou. O experiență decisivă mi-a dat impulsul de a nu face din această chestiune o simplă datorie față de această epocă de reconstrucție, ci de a o pune în centrul vieții mele. Ceea ce am trăit atunci, eu o numesc marea experiență a Ființei... Aveam douăzeci și patru de ani și mă găseam în atelierul pictorului Willi Geiger la München... Viitoarea mea soție, Madame von Hattingherg, era așezată pe masă, și alături de ea se găsea o carte... o văd și acum... Și iată că ea deschide această carte și citește cu voce tare versetul al unsprezecelea din Tao-te-King de Lao-Tsî:

Treizeci de raze în jurul unui butuc: în vidul median rezidă opera carului.

Se modelează argila și ea ia forma vaselor; tocmai prin vid sunt ele vase.

Se taie uși și ferestre pentru a crea o cameră: tocmai prin aceste goluri este o cameră. În consecință: ceea ce *este* servește utilității, ceea ce *nu este* reprezintă esența.

Și deodată s-a întâmplat!... Ascultam și lumina mă traversa... Voalul se sfâșia, mă treziseam! făcusem experiența lui „Aceasta”. Totul exista și nu exista, această lume și, prin ea, pătrunderea unei alte Realități... Eu însumi existam și nu existam. Eram transportat, în încântare, altundeva și totuși acolo, fericit și ca privat de sentiment, foarte departe și în același timp profund înrădăcinat în lucruri. Toată realitatea care mă înconjură era dintr-odată formată din doi poli: unul care era vizibilul imediat și celălalt un invizibil, care era în fond esența a ceea ce vedeam. Vedeam într-adevăr Ființa... În germană am spune cu Heidegger: *das Sein în Seinden*. Vedeam Ființa în Fiind. Și aceasta m-a mișcat atât de profund încât aveam impresia că nu mai sunt deloc eu însumi. Simțeam că eram umplut de ceva extraordinar, imens, care mă umplea de bucurie și în același timp mă cufunda într-o mare liniște. Am rămas aproape douăzeci și patru de ore în această stare. În aceeași seară am fost invitați la niște prieteni pentru a asculta un mare pianist. Eram ghemuit într-un colț al camerei mereu sub aceeași influență. Și, de atunci, cred că aceasta nu m-a părăsit niciodată. Nu înțelegeam încă

deloc despre ce era vorba. Dar începând cu acel moment a existat întotdeauna ceva anume în viața mea, care mă înconjura, mă umplea și mă împingea înainte. Eram dirijat neîncetat de un fel de nostalgie și de o promisiune, inexplicabile... Așa este și astăzi. Dar la vremea aceea eu nu înțelegeam că era vorba de o chemare și de o naștere a unei noi conștiințe. Sunt lucruri pe care le-am descoperit mai târziu, dar eram împins în acest sens, purtat. Aceasta mi-a dat și un anume curaj de a trăi, o anume inocență în atingerea, abordarea lucrurilor și a persoanelor. Exista acolo dintr-odată o altă realitate, angelică, care mă înconjura din acel moment.

*A.G.: Considerați acest eveniment uimitor în viața dumneavoastră ca cel mai decisiv?*

G.D.: Absolut! Pe planul dezvoltării mele spirituale, atunci s-a amorsat cu certitudine turnanta de a cărei importanță am devenit conștient mult mai târziu. La acel moment am format împreună cu soția mea și un cuplu prieten ceea ce noi numeam „Quatuor”. Eram în anii 1920 și noi începusem deja să exersăm o anumită practică: examen de conștiință

zilnic, exerciții de liniște interioară și de asiză meditativă; primul meu „Zazen”.

*A.G.: Despre această experiență care v-a marcat cu o pecete definitivă, mărturisesc toate epocile umanității. Este momentul în care omul se simte scânteie divină... După o asemenea „cutremurare” există un prim moment în care nu poți decât să taci și să adori. Și apoi crește în noi dorința de a ști, de a cunoaște pe cei care în cursul vremurilor au băut de la aceeași Sursă și s-au încălzit la același Foc. Ați putea spune cu „cine ați avut de-a face”?*

G.D. Atitudinea de convertire care mă tortura de atunci înainte, mă orienta fără încetare spre un anumit pol de căutare prin tot ceea ce întâlneam. Nu e de mirare atunci că, în acest context, Meister Eckhart a făcut explozie în mine ca un trăsnet. Nu mă mai puteam desprinde de *Traités et sermons* pe care o percepeam ca pe un ecou multiplu și variat al muzicii divine pe care tocmai o ascultasem. Recunosc în Eckhart pe maestrul meu, maestrul. Am luat cunoștință de el datorită prietenului meu Ferdinand Weinhandel, un membru al „Quatuor”, era la München

prin 1920. Eu nu sunt un expert în Eckhart în sensul științific, nici teolog. Nu te poți apropia de el decât dacă elimini conștiința conceptuală. Există așa un suflu care răzbate din tot ceea ce spune el! Această imensă simplitate cu care vorbește despre Dumnezeu, exemplele pe care le dă, problemele pe care le ridică... Domnește acolo o întreagă atmosferă în realitatea despre care vorbește, această realitate a esențialului, Realul în liniștea dincolo-ului, audibil numai pentru cei care au urechi de auzit... Știți că a fost urmărit, condamnat ca eretic, și chiar și astăzi biserica îl condamnă pe Meister Eckhart. Puteam fi eu însumi victimă ca și el... Chiar așa: un preot iezuit pe care îl cunosc foarte bine a scris o dare de seamă despre ultima mea carte: *Méditer-pourquoi-comment*. A încercat să fie fidel față de carte dar mai apoi m-a atacat, arătând pentru ce această carte nu valorează pentru creștini și spunând că există o fisură foarte profundă pe care îmi cere să o acopăr. I-am răspuns punct cu punct pentru a-i arăta că nu m-a înțeles și că mă simțeam a fi în situația lui Eckhart, atacat și rău înțeles de către Biserică. Părintele Wulf spune, atacându-mă, că dacă există experiență a unei realități divine, este pentru că Dumnezeu îi este

cauza. Ori eu pretind că nu este posibil să ne apropiem de Dumnezeu prin categoriile cauzalității și ansamblul conceptelor raționale. Nu se pot aplica categoriile existențiale Celui cu totul Altul, Transcendentului! Cu experiențele lui Meister Eckhart mă situez pe un cu totul alt plan, pe un teren absolut solid, o realitate de nezgduit, sursa, chemarea cea mai profundă care formează adevăratul centru al ființei umane. Dar aceasta cere sărăcia duhului care invită la o desprindere de sine („licher-prise”) <sup>2</sup> totală pentru a permite nașterea lui Dumnezeu în ființa noastră.

*A.G.: Cred că ar fi cu totul pasionant de văzut, și sunt tentat să fac acest studiu, cum prin Meister Eckhart, care este principala dumneavoastră sursă, vă situați de fapt în marele curent al Tradiției ortodoxe din primele veacuri. Căci Eckhart, singurul de altfel în Evul Mediu, poate doar cu Tauler și Ruysbroek, își are rădăcinile în teologia lui Dionisie Areopagitul, care va fi un far pentru toată mistica creștină. Eckhart este*

---

<sup>2</sup> **lâcher-prise**(în franceză) termen utilizat de K.G.Dürckheim pentru a exprima un concept fundamental al învățăturii lui; se traduce prin **a desface, a da drumul**(la strânsoare); am tradus prin **desprindere de sine, dăruire de sine, abandonare, cedare, deschidere, eliberare, lăsare, detașare** funcție de context(n.trad.).

*dionisian în suflet. Ori această teologie conține într-un mod surprinzător aceeași abordare a divinului ca și dumneavoastră. Dionisie Areopagitul, ucenic direct al apostolilor, invită, pentru realizarea unirii cu Dumnezeu, la renunțarea la orice intervenție rațională, la orice obiect sesizabil sau inteligibil, la tot ceea ce este, ca și la tot ceea ce nu este. Căci Dumnezeu depășește orice ființă și orice știință, el este incognoscibil prin natură și „datorită acestei incognoscibilități, spune el, nu este posibil decât să ne unim cu El dincolo de orice înțelegere”.*

*Cea mai mare parte a Părinților Bisericii se situează pe această linie, cu excepția lui Origene care era puțin fan plotinian și care din cauza aceasta nu a avut întotdeauna aprobarea Bisericii. De altfel, toți cei mari au dat acest impuls. Pentru Grigorie de Nyssa orice concept referitor la Dumnezeu este un simulacru, un idol. El spune că nu există decât un singur nume pentru a exprima natura divină, este uimirea care cuprinde sufletul atunci când acesta se unește cu Dumnezeu. Despre o astfel de experiență este vorba aici.*

*Ar trebui citați încă mulți alții precum Clement din Alexandria, Vasile cel Mare, Grigorie de Nazianz, Irineu, Maxim Mărturisitorul și până în secolul al XIV-lea Grigorie Palamas, care ne-ar scoate, ar fi timpul, din logomahia teologică actuală pentru a ne pune față în față cu misterul în care nu există decât tăcere și adorație. Pentru ei nu există teologie în afara experienței; adevăratul teolog este cel care acceptă să se schimbe, să devină un om nou printr-o transformare radicală, pe care ei o numesc îndumnezeire. Și acest teolog invită orice creștin să facă la fel... Dar să revenim la Meister Eckhart, a fost el singura mare întâlnire pentru dumneavoastră?*

G.D.: Cea mai puternică, da. Dar a mai fost și întâlnirea cu budismul printr-o carte de Grimm care m-a impresionat mult. Apoi am citit Nietzsche cu pasiune: cartea lui *Zaratustra*; toată această carte este un elogiu al ființei esențiale. A fost și Rilke, un prieten al soției mele, și Elsa Lasker-Schuler faimoasa poetesă evreică, Elizabeth Schmidt-Pauly tot poetesă, marele teolog Guardini, pictorul Paul Klee și toți acei în apropierea cărora auzeam aceeași melodie pe acorduri diferite. Și deja creștea în mine această

întrebare: marea experiență care i-a însuflețit pe Eckhart, Lao Tzi, Buddha, nu era în fond aceeași?

*A.G.: Cum au coabitat această dezvoltare a conștiinței interioare și înrădăcinarea în experiența unui dincolo cu sistemul universitar pe care îl frecvențați în acea vreme și care considera omul drept un rezultat intelectual, în opoziție cu toate convingerile și căutările dumneavoastră?*

G.D.: După anii mei de studii filosofice la München, am emigrat împreună cu prietenii de la „Quatuor” la Kiel unde eu trebuia să dezvolt instrumentele intelectuale necesare viitoarei mele activități. Noi trăiam în comunitate și urmam împreună cursurile universității. Am bifurcat apoi drumul dinspre filosofie înspre psihologie pentru a cunoaște fundamentele psihologice ale filosofiei valorilor. Dar ce decepție! Psihologia avea puține legături cu maturizarea sau cu o nouă imagine a omului. Mă întrebam cum ceva care relevă despre persoană și despre calitativ putea fi exprimat prin cantitativ, iar aversiunea pentru cifrele și aparatele din cadrul cercetării psihologice nu m-a părăsit

2

niciodată. Bineînțeles, în psihologie ca și în medicină, omul poate fi tratat ca un obiect și prin metode cantitative. Dar în cunoașterea omului ce avem de câștigat studiindu-l astfel? Omul, în sensul propriu al cuvântului, nu este cu adevărat integrat în formația medicului, a preotului, a educatorului și, foarte adesea nici în formația psihologului. Observ, nu fără teamă, psihologia universitară, dezvoltându-se în direcția științelor naturale, oricare ar fi stima datorată pentru rezultatele ei în cunoașterea obiectivă. Psihologia profunzimilor trebuie mereu să lupte pentru dreptul ei la existență, nu se vorbește despre un învățământ inițiativ, despre ființă.

După obținerea doctoratului în 1923 și căsătoria mea cu M-me Enja von Hattingherg, am rămas încă două semestre ca asistent la Institutul de psihologie din Kiel până ce această activitate mi-a devenit foarte apropiată. Mă aflu apoi în fața alegerii de a-mi urma studiile ori de a face un popas în Italia. Decizia mea a fost luată la o zi după audierea, la Marbourg, rând pe rând, a somităților filosofiei: Heidegger, Hartman, Heiler, Rudolf Otto și Natorp. Rezultatul: refuz al oricărei universități, și în drum spre Libertate!

Am consacrat o parte a sejurului meu în Italia vizitării muzeelor, artelor frumoase, picturii, desenului. Dar acest timp a fost marcat mai ales de lucrul la filosofia Unității. Eram complet fascinat de realitate și de problema care nu mă părăsea: o Unitate care strânge totul, și care, într-o Ordonare interioară, dă naștere formelor. În acest fel, în această perioadă, misterul Ființei Transcendentale izbucnea în conștiința mea conceptuală; abia mult mai târziu am perceput-o în elanul ei trinitar și sub cele trei aspecte ale ei: Plenitudine, Ordine și Unitate. Aceste lucrări l-au determinat pe fostul meu maestru, Felix Krueger, să mă numească asistent la Institutul de psihologie din Leipzig în 1925. Krueger era la originea *Ganzheitspsychologie* – ei, considerând omul ca pe un tot și nu ca pe o sumă de facultăți.

Intrând pentru prima dată în Institut, am fost complet speriat la vederea numeroaselor aparate... Timp de ani de zile a trebuit să mă lovesc mereu de psihologia cantitativă, fapt ce a dat tot mai mult profil orientării mele. Și eram în permanență animat de descoperirea mea secretă. De asemenea, în învățătura

și în seminarele mele căutam mai puțin să comunic o știință cât mai ales să trezesc la experiențe interioare care îmi păreau fundamentale. Am fost printre primii care au dizertat despre Klager, Freud, Adler și Jung la Universitate. Deja în acea vreme nervul oricărei științe despre om îmi părea a fi experiența calitativă a profunzimii sale. Această convingere domina toată învățătura mea și s-a amplificat mai mult atunci când am fost numit profesor de psihologie la Academia din Breslau în 1931.

*A.G.: Tocmai ați vorbit despre Jung. Era unul dintre monștrii sacri ai psihologiei acelui timp. L-ați întâlnit cumva?*

G.D.: Absența lui cu ocazia unui congres internațional de psihologie unde eu trebuia să asigur închiderea m-a determinat să-i fac o vizită. Ca mulți alții eram scandalizat pentru că el nu fusese invitat. Întâlnirea cu el mi-a produs o impresie puternică... Îl văd și acum venind spre mine, cu pipa în gură, era ca un munte care se apropia de mine... Atunci i-am spus: „Domnule Jung, am învățat în Japonia că atunci când te găsești în fața unui Maestru ai dreptul să-i pui o

2

întrebare foarte simplă”. Și el mi-a răspuns în dialectul său elvețian:

„Ei bine, ce vreți să știți?

— Ați putea să-mi spuneți ce este acela un arhetip?” A răs pentru că cel care a introdus acest termen în psihologie a fost tocmai el. Dar, cum el propusese o jumătate de duzină de definiții sau mai multe, eram curios pe care mi-o va da. În această clipă îmi răspunde: „Pattern of behavior”. Este vorba despre o preformare a comportamentului și nu de rezultatul unui obicei.

De-a lungul acestor ultimi douăzeci de ani, opera lui C.G. Jung și cea a primului său discipol Erich Neumann m-au îmbogățit mult. Teoria lor despre „sine” corespunde conceptului meu despre ființa esențială. Pentru ei sinele veritabil este integrarea sinelui profund în eul existențial, ceea ce dă naștere persoanei. Iată ceea ce m-a marcat; prin aceasta C.G. Jung a deschis drumul inițierii. Dar vai, urmașii lui Jung nu l-au continuat!

*A.G.: Și cu Heidegger, care locuia într-un sătuc alături de al dumneavoastră, ați avut legături?*

G.D.: Da, între anii 1949 - 1950, cu prilejul întoarcerii mele din Japonia. Îi trimisesem deja cărticica mea despre Japonia și cultura tăcerii. Această carte îl provoca să se ocupe de filosofia japoneză, dar el mi-a răspuns foarte nostim că el crede că pentru a putea vorbi despre o filosofie, ar trebui să cunoști limba filosofilor... Mai târziu îl voi întâlni pe filosoful Spranger, educator și pedagog, care m-a întrebat:

„Locuiți la Todtmoos, aproape de Nichts, de Nimic?” (Heidegger este filosoful Vidului).

— „Da”, și i-am repetat fraza lui Heidegger: că pentru a te putea ocupa de o filosofie ar trebui să înțelegi limba... „Oh, spuse Spranger, iată o frază foarte periculoasă pe buzele unui filosof a cărui limbă nu se înțelege de loc!” L-am întâlnit din nou pe Heidegger douăzeci de ani mai târziu, cu ocazia unei vizite pe care mi-a făcut-o Suzuki, profetul Zen-ului, atunci în vârstă de optzeci de ani și care ținea să-l vadă. A fost o întâlnire dintre omul cuvântului și cel care, în calitate de Maestru Zen, este convins că deschizând gura... comitem deja o minciună! Căci numai tăcerea conține adevărul... Iată câteva

anecdote despre Heidegger, dar în realitate el n-a avut nicio influență asupra operei mele.

A.G.: *Socotindu-le pe toate, nu se pot pune în balanță aceste întâlniri cu universul creștin pe care vi l-a deschis Meister Eckhart. Pe această temă este imposibil să se evite problema Sursei supreme a creștinismului care este Biblia. Ne naștem cu această Carte în inima noastră. Dar vai! catehismele greșite ne-au urcat-o în cap! Dar pentru „înțelepți”, Biblia a introdus în istorie dinamismul secret care o însuflețește de milenii: cel al persoanei și al libertății. Prin aceasta, ea continuă să fie un adevărat fervent. Ne lipsesc totuși cheile pentru citire. Toate Școlile de exegeză și hermeneutică, lecturile „materialiste” și „structurale” ale zilelor noastre rămân la descifrarea științifică și mentală, Biblia rămâne pecetluită și înțelepciunea ei rămâne mută... Singurele criterii care o deschid în sens spiritual sunt ale celor care văd și nu ale celor orbi: experiența transparenței și iluminarea Duhului. În acest sens opera dumneavoastră este profund biblică și reiterează invitația lui Iisus: „Veniți și vedeți!”, drum al experienței și nu al științei doar.*

G.D.: Da, este motivul pentru care mai ales sfântul Ioan mă atrage. Îl citesc și îl recitesc mult. Este Evanghelia profunzimii. În el găsesc toată deschiderea pentru înțelegerea religiei. Există bineînțeles tot restul Bibliei. Tot timpul războiului am purtat în rucsacul meu Noul Testament pe care mi l-a dat mama mea. Îl port întotdeauna... Era acolo, mă însoțea pretutindeni, dar nu-l citeam decât în momentele de dificultate sau de suferință, repetându-mi anumite fraze sau psalmi. Din Vechiul Testament știu prea puține lucruri; ceea ce m-a interesat întotdeauna a fost experiența celor care l-au scris, patriarhii și profeții. Concepția pe care o au evreii despre Dumnezeu reiese din experiențele îndrumătorilor lor, din modul în care au auzit realitatea dincolo-ului luând cuvânt în ei înșiși. Aceasta este valabil pentru toate religiile, toate imaginile divinităților sunt la origine experiențe fără imagini, extraordinare și bulversante, care inspiră frică și umplu de bucurie, salvează dintr-o situație de nenorocire și deschid spre o promisiune; omul este pe un alt plan... Apoi însă, experiența proiectată pe ecranul eului ia forma unei imagini care, prin spiritul

conceptual, este transformat în ceva sau cineva, adică ontologizată și acum înțeleasă ca și cauză a acestei experiențe, când ea nu este în realitate decât o consecință!

*A.G.: De la această elaborare până la ideologie, la catehisme, la secte sau religii, nu este decât un pas! Și nu s-a ratat deloc ocazia în cursul istoriei de a se face mereu acest pas, la modul sprinten chiar...*

G.D.: Este tocmai tentația omului, orgoliul său! Nu trebuie părăsită niciodată înrădăcinarea în experiență. În acest sens Evanghelia sfântului Ioan este pentru mine Biblia. Sfântul Ioan este modelul omului chemat să facă experiența lui Cristos viu în el însuși sub impulsul Duhului lăuntric: „Vă spun adevărul, este mai bine pentru voi să plec; căci dacă nu plec, Duhul nu va veni la voi...” Astăzi Cristos ar spune: „Nu proiectați totul asupra mea, uitați-vă în voi înșivă, acolo veți găsi Duhul adevărului care vă va învăța ceea ce eu nu vă pot da acum...” Ar trebui mai ales luată în serios renumita parabolă a viței și a mlădițelor în care Cristos spune: „Rămâneți în mine după cum și eu rămân în voi...” Pătrundem astfel în această realitate profundă la care face Iisus aluzie atunci când afirmă:

„Eu SUNT înainte ca Avraam să fie”. Nu este vorba de o neînțelegere, ci de această realitate care este dincolo de spațiu și timp și care nu este un privilegiu creștin; este aceeași realitate despre care vorbește maestrul Zen atunci când vă întreabă ce față aveați înainte ca părinții să vă fi născut. El nu vă întreabă cu privire la precedenta încarnare, ci vorbește despre realitatea de dincolo de realități care este în adâncul vostru.

A.G.: *În fond, Dumnezeu pare a vorbi tuturor oamenilor aceeași limbă de-a lungul tuturor timpurilor, este limba de foc a Rusaliilor. Ea este primită și interpretată diferit funcție de tradiții. Vai, creștinii cred adesea că ei ar avea monopolul și nu se gândesc că este același Dumnezeu care este „totul în toți” cum spune sfântul Pavel. Spre marea lor uimire primii creștini n-au văzut Duhul Sfânt coborându-se și asupra păgânilor? Invers, asistăm astăzi la un adevărat curent care aruncă peste bord tradiția noastră. Vedem astfel occidentali „în vogă”, îmbrăcându-se într-o tunică galbenă, cu craniul ras, neglijând uriașii propriului lor trecut, așezându-se la picioarele unui guru așteptând „iluminarea”... Să nu*

2

*aibă nicio legătură aceste extreme? Părinții Bisericii vedeau în orice adevăr, oriunde ar apărea, o manifestare a Verbului. Ar trebui ca aceasta să se adapteze și la cultura noastră! Jung, care era entuziasmat de Zen și de yoga, insista în a spune că forma lor orientală nu ni se potrivește. Intuiția lui profundă era că Occidentul ar avea propria lui Yoga, construită pe fundamentele creștinismului. În acest sens sunteți un pionier în Occident. Ați trăit sub semnul experienței lui Meister Eckhart și a tradiției sale, erați astfel pregătit să recunoașteți în marea tradiție orientală o înțelepciune în care anumite puncte sunt apropiate de mistica creștină.*

*Pot să vă întreb care a fost influența Indiei asupra activității dumneavoastră?*

G.D.: India nu a avut influență asupra dezvoltării mele. Nu am fost acolo decât în 1974 pentru prima dată la invitația ministrului sănătății, condus de prietenul meu Dhingra. Ceea ce m-a frapat mult a fost faptul că, deși în sânul unei asemenea sărăcii, totuși nu am văzut niciodată o față tristă. Felul în care acești oameni trăiesc sărăcia, suferința și moartea fără a se

plânge poate naște întrebări. Este uimitor să auzi spunându-se: „Dacă așa este Karma noastră, să trăim în suferință, nu trebuie să facem prea mult ca să ieșim din ea, numai acceptându-ne răul vom avea șansa de a renaște pe un alt plan”. Iată o atitudine religioasă absolut insuportabilă pentru un occidental!

A.G.: *Cu cât această situație este mai inacceptabilă cu atât admir realizarea la care au ajuns câțiva din marii lor sfinți...* G.D. Da! Am întâlnit persoane care mi-au permis experiențe extraordinare. Mă gândesc în primul rând la Ma Ananda Moy. Am avut șansa de a mă apropia de ea singur, în camera ei rar deschisă pentru un străin. Fusesem întrebat mai dinainte, conform obiceiului, ce întrebare voiam să-i pun. „Niciuna! Aș vrea pur și simplu să meditez puțin aproape de ea”. Și aceasta s-a împlinit... Ma era așezată în fața mea, puțin mai sus, din ea emana o iubire inefabilă, mai ales atunci când își punea mâinile pe capul meu... Simțeam o căldură intensă, remarcabilă, dar nimic miraculos. Era extrem de frumos, mișcător. Ea mi-a lăsat o puternică impresie de intensitate și de plenitudine. Ma Ananda Moy a fost așa de bună să spună că de data aceasta ea a fost cea

2

care a primit cadoul spiritual dăruit de maestru discipolului său, și mai ales mi-a zis că ceea ce venea spre ea a fost ceva dinspre Cristos... Eu nu mă gândisem la aceasta dar ea, cu facultatea ei de percepție, recunoscuse în experiența ei un Altul decât Krishna... În timp ce mă despărțeam de ea, Ma mi-a mai zis câteva cuvinte: „Nu uitați că picătura poate ști că se găsește în mare dar foarte rar își dă seama că și marea întreagă este în ea”. Este aici o întreagă contemplație... A mai fost și întâlnirea față în față cu un înțelept de o sută șase ani care locuia într-o cavernă pe malul Gangelui, în micul Benares unde se găsește ashramul lui Swami Shivananda, mort acum câțiva ani, și pe care de asemenea l-am întâlnit. Dar bătrânul înțelept nu era acasă, nu am găsit decât o vacă și pe soția lui, căci în acea zi el era plecat la Delhi. Țineam foarte mult să-l întâlnesc și Delhi este un oraș foarte mare... Ajutat de un foarte bun prieten, am ajuns să-l gălesc. Tocmai începea o sesiune cu treizeci de persoane, foarte înghesuite într-o mică încăpere. Cânta cu o voce enormă, enormă și ceilalți îi răspundeau: „Krishna, salvează-mă, scapă-mă de vanitatea mea!” La sfârșit a văzut că era și un european acolo și m-a întrebat dacă am vreo dorință

specială.

„Da, am spus eu, aş vrea să mă aşez lângă maestru pentru a medita ochi în ochi”. El a acceptat cu multă gentilețe, privindu-mă cu magnificii lui ochi albaștri, cu fața plină de forță... Este o experiență foarte profundă să ai în față un maestru veritabil și să-i susții privirea. Am primit foarte mult în acel moment.

Și în fine o a treia întâlnire care m-a impresionat profund. Era un australian care medita pe o colină alături de ashramul lui Shivananda. Putea fi văzut de departe, foarte mare, foarte dezbrăcat, era de o strălucire extraordinară! El scrisese o poezioară care relata situația lui și pe care prietenul meu Dhingra mi-a tradus-o: „A fost un artist și Dumnezeu i-a luat mâinile, a fost cântăreț și Dumnezeu i-a luat vocea; el nu mai are decât picioarele și acum vorbește cu picioarele sale”. Da, acest om era ca un soare! Ne-a invitat să-l întâlnim din nou a doua zi în mica lui subterană, împreună cu alți câțiva discipoli australieni. Am cântat împreună, foarte strânși unii lângă alții... În momentul despărțirii, el care devenise tăcut mă privea... și am fost traversat de o rază de

lumină care în acea clipă țâșnea din ochii lui: o rază de iubire luminoasă... Iată cei trei mari sfinți pe care i-am întâlnit în India: martori vii plini de esență divină din care emana acest Suflu care dezvăluie prezența Ființei.

*A.G.: Ascultându-vă am senzația fascinantă de a participa la ceva imens devenit prezent printre noi. Fără cuvinte, o impresie de vertij... Dar a venit momentul să vă întreb când și cum a intrat Zen-ul în viața dumneavoastră?*

G.D.: În Japonia. Atunci când am fost trimis în 1937 într-o misiune specială pe care mi-am ales-o eu însumi: să studiez arierplanul spiritual al educației japoneze.

Încă de la sosirea mea la Ambasadă, un domn în vârstă a venit să-mi spună bună ziua... Eu nu-l cunoșteam.

— „Suzuki” s-a prezentat el. Era renumitul Suzuki care venea să-l întâlnească pe un anume domn Dürckheim care venea din Germania pentru a face anumite studii... Suzuki este unul dintre cei mai mari

Maestri Zen contemporani. L-am întrebat imediat despre diferitele etape ale Zen-ului. El mi-a enumerat pe primele două... și eu le-am înșirat pe următoarele trei. Atunci a exclamat:

„De unde știți aceasta?

— Este din învățătura lui Meister Eckhart!

— Va trebui deci să-l recitesc...” (Îl cunoștea totuși destul de bine).

A doua întâlnire de o mare importanță, a fost maestrul meu de tras cu arcul... Într-o zi un prieten m-a prezentat lui. Am întâlnit un dom cu ochii negri, imenși, cu un mic barbișon, așezat pe pământ, care imediat mi-a cerut să-i spun impresiile mele despre primele luni petrecute în Japonia. M-a întrerupt imediat și mi-a zis:

„Este complet superficial” - Sunt foarte conștient dar ce-i de făcut pentru a ajunge la mai multă profunzime?

— Trebuie săpat profund într-un anume punct, atunci periferia cercului va câștiga în profunzime, este trasul cu arcul...

— Nu am decât foarte puțin timp, și doar o foarte mică grădină, și niciun Maestru...

— Aveți nevoie de o oră în fiecare zi, de trei metri de spațiu și eu voi fi Maestrul dumneavoastră”. Două zile mai târziu începeam... Acolo am înțeles Zen-ul ca exercițiu. Știți că discipolul tirului cu arcul trage timp de trei ani asupra unei ținte de paie (presupuse) de un metru diametru, la trei metri distanță... Este vorba bine înțeles de un exercițiu interior care nu are nimic de-a face cu faptul de a atinge o țintă din exterior.

Și apoi am întâlnit un prieten care m-a învățat asiza în sensul Zazen. În aceste împrejurări am descoperit Zen-ul.

Din când în când, îl revedeam pe Suzuki; el a venit mai târziu să mă vadă la Todtmoos.

A fost aici în 1954 și eu tocmai am primit o telegramă de la Academia protestantă din München prin care mi se solicita o conferință despre înțelepciunea orientală. Am profitat de prezența sa pentru a-l întreba: „Maestre, ați putea să-mi spuneți în două cuvinte ce este înțelepciunea orientală?” A surâs și a spus: „Știința occidentală privește în afară, înțelepciunea orientală privește în interior”. Mi-am zis

2

în sinea mea: „Nu este prea grozav ca răspuns...” Dar el a continuat: „Totuși, dacă voi priviți în interior așa cum priviți în exterior, atunci faceți din interior un exterior...” Iată! Frază extraordinară la care ader!... Acest răspuns dezvăluie toată drama filosofiei occidentale care privește înăuntru așa cum se privește în afară, făcând din interior un exterior, adică un obiect... și viața dispare... Atunci am înțeles că orice adevăr se descoperă cu această înțelepciune și concluzia mea a fost: să învățăm să privim în afară cum ar trebui să privim înăuntru. Această descoperire mi-a adus mult în viața și în activitatea mea. Ea se alătură acestui minunat vers al lui Novalis: „Orice suprafață vizibilă are o profunzime invizibilă înălțată la starea de mister...” A.G.: *Astfel ați dobândit convingerea că omul occidental schioapătă pentru că a uitat o întreagă parte din el însuși. Propunând Zazen-ul în Occident, asiza ca exercițiu specific al Zen-ului, nu faceți deloc orientalism, ci revelați o înțelepciune universală, o șansă de transformare și de libertate fundamentale. Oferiți o experiență accesibilă oamenilor din toate țările și din toate timpurile. Numai o ființă umană unificată își poate da seama pe de-a întregul de participarea sa la divin. Iar această*

*Transcendență, fiecare, în libertatea sa, o numește după conștiința sa religioasă și experiența sa proprie. În Zen aceasta va fi „natura lui Buddha”, în hinduism „Atman”, în creștinism „divina Treime” revelată prin Cristos în Duhul... G.D.: Pentru a face experiența acestei realități ultime, occidentalului îi lipsește „metoda”. Zazen-ul, care este maniera principală de a trăi Zen-ul în exercițiu, deschide o Cale în deșertul abstracției actuale pentru a-i permite omului să înainteze spre maturitatea lui veritabilă.*

Ceea ce mă interesa în Zazen era că, fără teorie, nici introducere, se intră direct în exercițiu. I se oferă fiecăruia posibilitatea de a se așeza foarte bine și, ancorat în „Hara” – centru de greutate –, să adopte o postură care îl situează ușor în realitatea țintită. Aceasta nu este însă accesibilă decât cu o condiție: vidul. Insist asupra importanței vidului, adesea prost înțeles în Occident. Nu este deloc vorba de a ne arunca în neant, ci de a ne debarasa de orice concept, de orice imagine. De a deveni, cum se spune în creștinism, cupa Fecioarei, de a ne elibera, pentru ca Duhul Sfânt să ne fecundeze pentru a da naștere viață. Vidul de toate lucrurile devine astfel pragul

experienței Totului. Numai absența multitudinii deschide ușa experienței Plenitudinii. Zazen-ul este o pregătire a acestei deschideri a ființei noastre.

A.G.: *Deschidere care este o stare de virginitate în realizarea Fericirilor: „Ferice de cei săraci în duh, căci Împărăția Cerurilor este a lor... Ferice de cei cu inima curată, căci ei îl vor vedea pe Dumnezeu”, sau încă apelul la a părăsi totul care răsună pe tot parcursul Bibliei, de la Avraam până la tânărul om bogat: „Du-te, vinde tot ce ai...” A nu fi absolut nimic înseamnă a fi totul. Sărăcia perfectă nu se găsește decât atunci când vidul perfect este plenitudinea perfectă. Este și „inocența paradiziacă” spre care tindeau Părinții Deșertului și al căror purtător de cuvânt s-a făcut starețul Zosima în „Frații Karamazov”... Dar este posibil să fii în același timp un înțelept japonez și un Părinte al Deșertului?*

G.D.: Aș spune că nu trebuie să considerăm termenii „Orient-Occident” într-un sens geografic. Cea mai bună imagine pentru aceasta este bărbatul și femeia. Omul nu este numai bărbat sau femeie. Ea este în el, el este în ea, și, în măsura în care bărbatul

nu dezvoltă femininul în el și viceversa, el nu devine un om ci un robot! Dacă Occidentul vrea să rămână uman, va trebui să ia în serios ceea ce este oriental în el, iar orientalii, numai în măsura în vor integra ceva din această forță specific masculină a Occidentului, vor putea supraviețui.

Se poate spune deci că interesul pe care noi occidentalii îl purtăm acum Orientului vine din faptul că orientalul din noi înșine începe să se trezească și ne spune: „Ascultă, dragul meu, dacă nu mă accepți vei muri sufocat în imobilele și betonul pe care le construiești cu spiritul tău rațional!” A.G.: *Opera dumneavoastră este un fel de cameră nupțială care permite această fecundare reciprocă a Orientului și a Occidentului în noi înșine. Ea este pentru vremea noastră un semn de speranță și de naștere...*

## ***II Măreția și decăderea omului***

ALPHONSE GOETTMANN: *Înainte de a intra în detaliul mesajului dumneavoastră, puteți spune în câteva cuvinte care este nucleul învățăturii*

2

*dumneavoastră?*

GRAF DÜRCKHEIM: Aș răspunde astfel: este luarea în serios a dublei origini a omului, „cerească” și „pământească”. Occidentul a uitat-o, estimând că „cerescul” ar fi de resortul exclusiv al credinței și că numai „pământescul” ar putea face obiectul experienței și al practicii. Occidentul a frustrat omul în dezvoltarea sa spirituală. Ori originea cerească a omului face parte din ființa sa esențială, el participă în profunzimea ființei sale esențiale la Ființa divină și poate deveni conștient de aceasta în experiențe speciale. Omul este cetățean a doua lumi: cea a realității „existențiale”, condiționată, mărginită în timp și spațiu, accesibilă rațiunii și puterilor lui, și cea a realității „esențiale”, non condiționată care este dincolo de timp și spațiu, accesibilă doar conștiinței noastre interioare și inaccesibilă puterilor noastre.

Destinul omului este să devină cel care poate să exprime Realitatea transcendentă chiar în mijlocul existenței. Pentru a ajunge acolo, trebuie mai întâi de toate să învățăm să luăm în serios experiențele prin care, în momente privilegiate, Ființa ne atinge și ne

2

cheamă. Este sensul fundamental al oricărui exercițiu spiritual așa cum îl înțeleg eu: a ne deschide unei înțelegeri a ființei noastre esențiale, prin experiențe care o manifestă, și a realiza din ce în ce mai mult o manieră de a fi care ne permite să exprimăm Ființa în viața cotidiană. Dubla origine a omului este astfel deschisă experienței. Ea reprezintă sursa, promisiunea și misiunea fundamentală a omului, a cărei bază este experiența Ființei și exercițiul inițiativ al căii, care este adevărul și viața omului „trezit”. Cred că a venit ceasul în care Occidentul se trezește la o experiență a Ființei și la o practică a Căii care nu este un privilegiu al Orientului și care poate deveni, în schimb, șansa și condiția omenească a unei religii vii.

*A.G.: Măreție și decădere a omului! strigăt de alarmă și în același timp cântec de speranță... este rezumatul mesajului dumneavoastră Fără a fi masochist trebuie să recunoaștem că omul de astăzi este bolnav... S-a adaptat atât de bine lumii încât cel mai binele din el se găsește într-un impas. Stăpânirea științelor, a tehnicii și a organizării l-au făcut captiv acestei lumi „pământești” în timp ce realitatea lui profundă, absolută, „cerească” este dincolo de spațiul*

*și timpul în care s-a închis. Un dincolo totuși nicăieri în altă parte decât în adâncul lui însuși. „Împărăția lui Dumnezeu este în lăuntrul vostru” spune Evanghelia.* G.D.: Chiar în momentul în care omul se crede pe culmi, orbit de succesele exterioare și de promisiunea posibilităților lui pentru viitor, el este mai departe ca oricând de adevărul vieții și de maturitatea sa personală. Eul său „lumesc” hipertrofiat l-a sedus până într-atât încât îl consideră pe acesta (eul) singura sursă de cunoaștere, cunoașterea obiectivă. Astfel, acest eu este principiul sciziunii interioare. În el unitatea ființei se rupe în două: accentul unilateral pus pe polul exterior, sufocă realitatea profundă și separă omul de Ființă.

*A.G: Este sursa nemulțumirii, a nostalgiei și a suferințelor inexplicabile, cauza numeroaselor maladii și perturbări psihice, pierderea sensului însuși al vieții. Iată așadar rezultatul unei istorii la fel de vechi ca și omul!*

G.D. În același timp veche și mai mult ca oricând actuală! vorbim de păcatul originar. Omul vrea să devină dumnezeu prin propriile sale mijloace și,

pentru a ajunge acolo, el mănâncă din fructele Pomului Cunoașterii, ale Cunoașterii Voluntare și obiective. El spune: „Eu, sunt Eu”, sau mai rău încă; „Vreau să rămân ceea ce sunt”. Și aceasta începe foarte devreme, în jurul vârstei de trei ani, când copilul spune pentru prima dată; „Ce este aceasta” și „eu, eu...” Acolo la acel punct unitatea nediferențiată cu divinul din el se rupe și omul se instalează progresiv în autonomia separată prin ego-ul lui.

*A.G.: El distinge binele și răul, cum spune Biblia, cade în contrarii și își fabrică o ideologie în care se proiectează. Tăindu-se de la Viață, care este dincolo de dualism, el sfâșie imaginea lui Dumnezeu care îl locuiește și își creează un comportament după propriul său chip...* G.D.: Iată păcatul care oprește viața ce nu cunoaște oprire. Fixându-se de ceva și în el însuși, omul se stabilește dintr-odată într-o realitate statică opusă Vieții care nu cunoaște oprire.

El se închide în universul pietrificat al conceptelor, al gândurilor, al renumitelor categorii ale lui Kant: timpul, spațiul, identitatea și cauzalitatea. Plecând de la această conștiință obiectivantă, el se

situează în afara realității primare, adevărata Viață. Atunci „moartea devine plata păcatului” în sensul că omul se situează pe un alt plan, întoarce astfel spatele patriei sale originare și se află în exil. În același timp moartea cea din urmă apare ca un răspuns înspăimântător celui care trăiește la adăpostul propriilor sale securități. A.G.: *Surâd gândindu-mă la parabola scarabeului care întâlnește într-o zi un miriapod.*

*„Cum faci, întreabă scarabeul, pentru a ridica totdeauna la momentul potrivit al o sută douăzeci și șaptelea picior și a-l pune pe cel de-al opt sute cincizeci și nouălea fără a greși niciodată?” Miriapodul, total surprins de această întrebare (așa de intelectuală), începe și el să se gândească... și iată-l paralizat, incapabil de a înainta.*

*Dar, să fim serioși! Un călugăr din secolul al VII-lea, sfântul Andrei de Creta, spune că „omul este idolatru de el însuși”. Este una din cele mai bune definiții ale decăderii noastre originare. Puterea care îl orienta spre Ființa sa esențială, care este însuși fondul naturii umane, el a deturnat-o spre micul său eu. Făcând aceasta, omul se separă de Sursa de Viață și duce o existență contra naturii. Trăiește în*

*minciuna lui însuși, își refulează fără încetare setea sa esențială și înaintează vertiginos. Viața lui este o moarte și ceea ce face el viciază totul la „origine”, el se dezintegrează și dezintegrează universul odată cu el. Este păcatul originar. În fiecare zi facem experiența acestei alienări interioare! Avem însă capacitatea de a o transforma această situație de moarte în situație de înviere. Metamorfoza este posibilă, este scopul întregii dumneavoastră activități!*

G.D. În adânc, omul rămâne mereu copilul paradisului.

A.G.: *„Adame, unde ești?” nu încetează Dumnezeu să cheme în adâncul inimii omului.*

G.D.: *„Dar el nu mai are urechi de auzit”.* Propulsat în ideile lui, nu mai aude decât pe Dumnezeul filosofilor și închide ușa Ființei care continuă să-l cheme și să-l caute. Însă păcatul originar este și șansa originară a omului, cea care îi permite să devină conștient de Divin. Scopul vieții va fi deci regăsirea sensului său profund, căci nu există maturitate umană fără fuziunea celor doi poli. Unirea

omului cu fondul lui profund, datorită căreia el se trezește față de Ființă și îi permite Acesteia să se manifeste în existență, este axa în jurul căreia ar trebui să graviteze toată viața noastră. Fără aceasta nu există educație adevărată, nici medicină serioasă, și orice altă instanță care pretinde a se ocupa de om este sortită eșecului. Numai această unificare a eului existențial cu eul esențial, ținând cont de toată dimensiunea lui, îl poartă pe om spre maturitate deplină și dă roade, dintre care primul și cel mai important este acela de a putea spune „Eu sunt”. Și aceasta în toată plenitudinea cuvântului. De această devenire a lui „eu” și de înflorirea lui deplină, depinde raportul omului cu lumea, cu el însuși și cu Transcendența.

La început și la sfârșit, la origine și în dezvoltarea oricărei vieți se găsește „Eu sunt”-ul transcendent. În inima a tot ceea ce există, omul presimte în secret marele „Eu sunt” de unde vine și spre care se întoarce orice viață. Fiecare ființă este chemată să realizeze în forma sa proprie acest „Eu sunt” divin, care caută să se exprime în modalități tot atât de variate și diverse după cum sunt toate

creaturile universului.

A.G.: *Ca și Moise în fața Rugului Aprins, noi bănuim Prezența ei, dar nu o recunoaștem decât atunci când, ca și el, ne vom descălța de sandalele eului nostru... nu credeți că aceasta ar fi datoria cea mai importantă a omului timpului nostru?*

G.D.: Da, astăzi chestiunea cea mai importantă privește redescoperirea omului esențial. Este vorba de a elibera Duhul Sfânt în noi înșine și de a lua în serios păcatul originar, nu ca un episod al trecutului, ci ca singurul păcat pe care nu încetăm să-l comitem. Este de importanță capitală să redescoperim esența în substanța condiționată, non-condiționatul în condiționat.

Suferința omului este de a-și fi străin lui însuși. Acesta este răul lui cel mai profund... A.G.: *...cel mai personal, cel mai universal...* G.D: Exact! Căci păcatul a devenit colectiv, și ca urmare (vorbesc acum despre occidental) civilizația nu a dezvoltat decât un pol al ființei umane și l-a sacrificat pe celălalt. Omul este astăzi chemat la o dublă misiune: să recunoască și să

2

stăpânească lumea în care trăiește, este opera pentru care el are nevoie de eficacitate sau de eficiență, dar în același timp este vital ca el să se maturizeze pe calea interioară. Rodul acestei maturități va fi persoana transparentă ființei sale esențiale pe care o va exprima în existență.

Civilizația occidentală a neglijat total acest aspect. Astăzi, omul în sensul profund al cuvântului nu are loc în educație. Aceasta începe încă din școală: totul este organizat, copilul nu are nicio libertate creatoare; foarte devreme el trebuie să se îngrijească să aibă note bune sub amenințarea de a nu putea intra niciodată într-o școală superioară sau universitate. Copilul mai lent, visător, care se apleacă asupra lucrului într-un mod aproape meditativ, nu are nicio șansă. Numai cel toabă de carte, cel foarte dotat, cel foarte ager este demn de interes.

Formația universitară, de exemplu medicina, nu oferă de-a lungul anilor niciun curs despre ființa umană. Totul vizează corpul. Cea mai mare parte dintre medicii timpului nostru își bazează știința pe fiziologie, cel mult pe psihologie... Un chirurg german

renumit a spus odată: „În toate operațiile mele nu am întâlnit niciodată un suflet”! Dar acesta apare... În spitalele ultramoderne există cineva care este pe cale și care începe să blocheze derularea acestei tehnici: este bolnavul!!!!... El singur are și dorințe personale care nu se regăsesc în organizația „echipelor”, care au decupat omul în bucăți, necesitând fiecare o cercetare particulară. Nu se ocupă de ființa umană... Este o caricatură bineînțeleasă, dar lucrurile merg totuși în această direcție.

La fel este și în viața Statului; este un hățiș de legi, de ordine, de ordonanțe și de organizații care lasă foarte puțină libertate omului.

Libertatea omului este redusă la libertatea de a accepta non-libertatea, nu este de loc planul lui Dumnezeu pentru om!

Este curios că nici Biserica nu a fost scutită, ea a devenit o organizație de unde teologii, oamenii de știință au înlăturat orice mistică... A.G.: *Eckhart este condamnat ca eretic, Francisc de Assisi constrâns la o regulă, Ioan al Crucii aruncat în închisoare, Ioana d’Arc arsă de vie... Louis Cognet, profesor la Institutul catolic din Paris, spunea într-o zi, cu gravitatea sa*

*obișnuită de scotocitor științific, că s-ar putea face cea mai pasionantă carte numai cu pedepsele aplicate de autoritățile ecleziastice de orice culoare căutătorilor spirituali și misticilor!*

*Dar teologia nu a devenit o știință decât începând cu Evul Mediu și spărtura a fost săvârșită de Renaștere. Totuși, tradiția ortodoxă nu a făcut niciodată distincție între mistică și teologie, între experiența personală a tainelor divine și dogma afirmată de către Biserică. Direcția care a dominat constant gândirea Părinților greci a fost îndumnezeirea sau uniunea cu Dumnezeu la care toți creștinii trebuie să acceadă. Teologia nu servea decât acestei cauze. Ea nu era o materie pentru diplomă și nu invita niciodată la carieră universitară, ci la experiență mistică. Vechea tradiție a Bisericii a dat numele de „teolog” la trei scriitori sacri: sfântul Ioan, cel mai mistic dintre cei patru evangheliști, sfântul Grigorie de Nazianz, autorul poemelor contemplative și sfântul Simeon, cântăreț al unirii cu Dumnezeu... G.D.: Iată adevăratul sens al teologiei, care trebuie să rămână o cale inițiativă; înțelegem prin „inițiativă” deschiderea ușii spre mister. Această cale trebuie dezvoltată în Occident cu cei doi poli ai ei: unul este*

experiența inițiatică care nu merită acest nume decât în măsura în care omul se simte atins de ființa esențială și chemat la această maturizare al cărei rod este persoana, și celălalt sunt mijloacele pentru a ajunge la transformare. Repet: chestiunea cea mai importantă a timpului nostru pentru omul occidental este de a abandona această viziune a vieții unilateral dirijată spre stăpânirea lumii, a existenței în timp și spațiu. Trebuie să înțelegem că existența nu are sens decât prin exprimarea esenței, a vieții întregi care este Verbul, Cristosul interior și Cristosul universal prezent în fiecare din noi, în toate lucrurile.

Vai... educația, inclusiv cea a seminarelor de altfel, deviază omul de la calea sa spirituală și de la realizarea sa veritabilă, până în prezent.

*A.G.: Este important să ne dăm seama că nicio structură nouă, nicio revoluție nu vor schimba omul; o lume nouă nu se poate naște decât dintr-un om nou. Generațiile tinere o presimt acum. Asistăm la o debranșare colosală a acțiunii politice, mai ales în SUA, pentru o orientare spre suflet, cu totul anarhică dar promițătoare. Mai 1968 a fost ultima încercare de*

*recuperare cu ajutorul politicii și sindicatelor a ceea ce de fapt era un strigăt de asfixiere al ființei. Hippy-i erau deja un semn precursor, apoi drogul și astăzi debandada multelor tehnici de eliberare confirmă această ipoteză. În sânul Bisericii chiar, prin devierile denunțate, se pregătește întoarcerea la izvoare... G.D.: ...pentru că își dau seama că cea care atinge adevărul esențial este tradiția mistică. Bineînțeles, ea nu este capabilă să fabrice avioane și să cucerească spații, dar adevărata cucerire a omului nu este el însuși mai înainte de toate? Omul de astăzi nu mai este omul vremurilor moderne ci cel al vremurilor noi. Suntem în epoca Duhului Sfânt... A fost perioada Tatălui, pe urmă cea a Fiului, și intrăm în perioada Duhului în care omul devine independent prin descoperirea divinului în el însuși. Este ceva cu totul nou!*

*A.G.: Malraux, care era totuși agnostic, a fost profetul acestor timpuri care vor veni. „Secolul al XXI-lea va fi un secol spiritual sau nu va fi deloc”. Ar fi interesant să precizăm puțin... G.D.: Perioada Tatălui, este omul supus poruncilor, legilor Dumnezeuului Tată, domnia Tatălui care a fost mai mult sau mai puțin în vigoare în Biserica catolică. Apoi perioada Fiului care*

2

nu mai este supunere la poruncile Tatălui, ci trezire la Iubire. Tatăl-Jandarm care inspira frică devine Tatăl-Iubire pe care Fiul îl revelează, pentru ca noi, din sclavi, să devenim, la rândul nostru, fi ai lui Dumnezeu în libertate.

Intrăm astăzi în timpul anunțat de Iisus însuși: „Este timpul pentru voi să mă duc... vă voi trimite pe Duhul”. Descoperirea Duhului în noi înșine marchează timpul nostru; după părerea mea este o altă lume, un alt concept pentru a exprima transcendența interioară. Și această transcendență chiar depășește, reunește, conciliază contrariile. Dacă Duhul, marele al Treilea al Sfintei Treimi, este cel care asigură unitatea Tatălui și a Fiului, el marchează în același timp unitatea absolută în diversitatea absolută. Această imensă forță creatoare, care este dincolo de contrarii și de viața multiplă, este propria noastră transcendență interioară. Încă de când aceasta se trezește în noi, ea ne transportă pe un alt plan care este dincolo de bine și rău. De exemplu, cerința lui Cristos de a ne iubi vrăjmașul: eul rațional nu poate să o facă, o știm prea bine, este contra naturii; atunci, pentru a asculta de această cerință fără a ne sparge

capul, trebuie neapărat să ne situăm pe planul transcendent. Eu cred că Cristos a căutat mereu să trezească în noi acest plan al transcendenței care este mai presus de bine și de rău.

Acest mod de a înțelege este foarte vizibil și în porunca: „Vei iubi pe aproapele tău ca pe tine însuți”. Ca pe tine însuți, într-o gândire rațională aceasta presupune a se iubi mult pe sine însuși și de a-și da puțin osteneala de a-l iubi pe celălalt de această manieră; este o explicație în același timp naturală și morală... Dar Cristos a vrut să spună cu totul altceva, după părerea mea: „Iubește-l pe celălalt în calitate de (ca) tine însuți”, adică trebuie să regăsim în celălalt propria sa Ființă esențială, pe Cristos. Nu există decât o esență, și eu cred că de când se deschide în noi ochiul spiritual sau transcendent, noi vedem în celălalt ceea ce suntem noi înșine în esența noastră. Atunci se petrece o adevărată întâlnire a doua ființe bransate pe ființa lor esențială, întâlnire de la esență la esență, întâlnire cu Cristos. Iată de ce Iisus spune: „Dacă doi sau trei sunt adunați în numele Meu, Eu sunt în mijlocul lor”. El este Cel care vorbește în toți trei!

A.G.: *Pentru că am înțeles prea adesea cuvintele lui Iisus din exterior, relațiile noastre rămân superficiale, iar adevărata întâlnire a doua persoane este rarisimă. Unul îl închide pe celălalt în rolul lui... medicul nu vede în bolnav decât un caz, profesorul în elev un rezultat intelectual, patronul în lucrător un element rentabil, preotul în enoriașii săi niște oi râioase... Utilitarul și funcționalul domină în cea mai mare parte întâlnirile noastre, adesea până și în relațiile noastre cele mai intime, cum sunt cuplul sau comunitatea...*

G.D.: Exact acest plan existențial ne invită Cristos să-l transcendem, atunci atitudinea noastră se schimbă complet. Din exemplele pe care le-ați citat să-l luăm pe cel al medicinei... Medicul primește un bolnav... Intră în problema lui și încet încet nu mai este boala cea care îl preocupă ci bolnavul. Și iată că se găsește față în față cu o ființă umană, pe un alt plan, nu cel al medicinei, ci cel al terapeutului. Întâlnirea se aprofundează din ce în ce mai mult, nu mai există superior și inferior, ci două persoane care se întâlnesc în egalitate și adevăr, dincolo de carapacea existențială. Atunci se manifestă în relație un al treilea... Marele al Treilea care acum conduce dialogul, și prin Prezența Sa problemele se

branșează la o altă Sursă pentru rezolvarea dificultăților.

A.G.: *Chiar în numele acestei experiențe, câțiva medici îndrăznesc astăzi să spună bolnavului: „Eu vă tratez, dar un Altul vă vindecă...” Ce bulversare ar fi dacă această manieră de a trăi relația s-ar institui între soți, în familie, comunități, școală, politică!...*

### ***III Cer și pământ: dubla origine a omului***

ALPHONSE GOETTMANN: *Tocmai ați conturat o nouă imagine a omului, dumneavoastră spargeți într-un fel structurile obișnuite ale gândirii și dezbrăcați de toate securitățile exterioare pentru a croi un drum spre o experiență personală și autentică a sensului intim al vieții. Dumneavoastră strigați: „Jos măștile”, ajunge! Carnavalul personajului s-a sfârșit... A venit vremea Persoanei! În mijlocul acestei comedii tragice în care trăiește omul timpului nostru, dumneavoastră propuneți antropologia dumneavoastră. Ați putea să o descrieți puțin în linii mari?* GRAF DÜRCKHEIM: *Există două feluri de antropologie. Cea a*

universitarilor, care studiază evoluția omului de la origini până la venirea conștiinței conceptuale de astăzi; ea vede omul ca pe o realitate obiectivă compusă din trei poli: corp, suflet și duh. I se decortichează aptitudinile și posibilitățile ca și diferitele etape ale dezvoltării sale, așa cum le descrie foarte bine Jean Gebser: stadiul magic, mitic, mintal etc. Dar această viziune nu se apleacă asupra omului care suferă, care caută bucuria, plăcerea, care în realitate caută fericirea. Este ignorat cel care caută un sens al vieții, care iubește sau urăște, care vrea să trăiască sau să moară, omul interior nu există... Problema ființei și a devenirii ființei umane este ignorată.

Antropologia mea consideră omul ca ființă conștientă de sine însuși, suferind mai întâi de a nu fi Cel care este într-adevăr. Este vorba despre omul care și-a suprad dezvoltat eul existențial și într-o bună zi trebuie să învețe să-l transcendă pentru a regăsi rădăcina lui cea mai profundă. S-ar putea spune că omul evoluează prin cele trei feluri de „eu”:

— „micul eu” care nu vede decât puterea, securitatea, prestigiul, știința...; - „eul existențial”

care merge mai departe de atât. Este eul care vrea să se dăruiască unei cauze, unei opere, unei comunități, unei persoane... El știe foarte bine să depășească egocentrismul, acolo de altfel, după părerea mea, își începe el viața de ființă umană; - în fine ceea ce eu numesc „eul esențial”, omul care spune „eu” (persoana).

A.G.: *Ce este „eul esențial”?*

G.D.: Este nucleul omului prin care acesta participă la realitatea supranaturală a Duhului divin universal. Ființa esențială este absolutul în om, sursa libertății sale de persoană în care Divinul se exprimă sub o formă individuală și specifică în mijlocul lumii spațio-temporale. Fiecare om ar trebui să poată spune cu Sfântul Pavel: „Nu mai trăiesc eu, ci Cristos trăiește în mine”; căci experiența Ființei esențiale este experiența lui Cristos prezent în noi, și unitatea care se împlinește la acel moment trebuie să fie trăită ca cea a „mlădițelor viței”.

Pentru mine deci, antropologia pleacă de la ființa conștientă, este o antropologie a persoanei. Ar trebui

adăugat acestei concepții legea pe care omul o poartă în el și despre care vorbește Cristos atunci când spune: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața”. Această frază este valabilă pentru fiecare lucru viu: floarea este în ea viața ei, calea și adevărul ei. La fel este pentru om; în nucleul său esențial, el conține viața sa, adevărul său care nu se realizează decât în măsura în care acest nucleu esențial devine legea devenirii. Altfel spus: imaginea originală a omului este calea sa înăscută („*das Inbild ist der Innenweg*”). Calea pe care o ia o floare de la sămânță la boboc și în final la fruct, aceasta este realitatea imaginii interioare puse în aplicare, este această cale care are o suită de etape prestabilite, deja conținute în sămânță, a cărei punere în mișcare este viața florii și adevărul ei. Deci legea devenirii este calea, și umblarea fără abatere este adevărul ființei și viața. Astfel când Cristos spune: Eu sunt aceasta sau aceea, el spune ceva care este o Lege universală. Conștientizarea acestui principiu universal ne împinge foarte departe în profunzimea conștiinței pe care o avem despre noi înșine.

*A: G.: Această conștiință pe care o avem despre noi înșine ajunge în final la experiența unui Absolut, la*

*început neutru. Abia pe urmă descoperim fața lui Cristos ca Centrul nostru interior. Fără această experiență cădem în mit sau repetăm ceea ce am învățat din cărți și de la înălțimea catedrelor... G.D.: Nu avem o conștiință experimentală, trăită. Apropo de aceasta, când Iisus spune: „Nimeni nu vine la Tatăl decât prin Mine”, în general creștinul are despre aceasta o concepție intelectuală bazată pe concepte, deci obiectivantă și îl va căuta pe Cristos în exterior prin nu știu ce imaginație. În timp ce în realitate Cristos invită omul să iasă din orizontul eului său existențial, să se cufunde în Ființa esențială care este Cristos însuși pentru a-L întâlni pe El și în El pe Tatăl... A.G.: ...care este Originea, Sursa interioară.*

G.D.: Este Realitatea în care ne simțim în viață, la adăpost, descoperim Iubirea. Aceasta nu schimbă evident nimic în credința celui care „nu are încă urechi de auzit”, cum spune Cristos. Fără urechea interioară omul este limitat în credința referitoare la dezvoltarea sa spirituală, până în ziua în care pătrunde dincolo de orizontul acestei conștiințe și se găsește dintr-odată pe un alt plan; atunci se deschide urechea credinței... A.G. *Drama este că credința este*

*de ordin intelectual și deci nu transformă persoana.*

G.D.: Nu! Aceasta nu transformă. Credința permite exact să devii un om bun în sensul fariseilor sau al eticii.

A.G.: Adică *moral*.

G.D. Exact... este rezultatul unei tradiții mărunte care a format „oameni cumsecade”. Fidelitatea față de experiență a devenit supunere față de un cadru de viață și față de o mulțime de legi impuse de comunitatea din care omul face parte.

A.G.: *În fond acest creștinism n-a făcut decât să schimbe legea și mulți trăiesc încă în rânduiala lui Moise, făcând din Iisus un legiferator ameliorat. În acest caz n-aș vorbi de loc despre comunitate, care presupune tocmai credința și un dinamism interior, ci de colectivitate în care comportamentul fiecăruia este gândit, prevăzut, organizat din exterior și care, în locul experienței, se exprimă numai prin acțiunea social-politică.*

G.D.: Când vedem cât se identifică creștinul cu credința lui... în special călugării! Respectivul are un sentiment de culpabilitate și se teme să nu fie condamnat la un știu ce dacă își ia libertatea să lepede o dată pentru totdeauna greutatea fabuloasă a formulărilor învățate din tinerețea lui și să aibă încredere în ceea ce simte profund în sine însuși: vocea interioară... Am primit într-o zi o scrisoare de la o stareță a unei mănăstiri deja în vârstă care îmi scria: „Sunt fericită pentru că am găsit în sfârșit în mine permisiunea de a căuta realitatea divină care mă locuiește și iată că, bucată cu bucată, tencuiala cade!” Ce este această tencuială dacă nu o credință dictată de Biserică?

Neumann, succesorul lui Jung, a scris o carte despre *Psihologia profunzimii și noua etică* unde vorbește despre bine și despre rău și despre conștiință: Omul care face parte dintr-o comunitate, având această comunitate în sistemul său, poartă prezența comunității sale în conștiința pe care o are despre bine și rău. Apartenența la comunitate reduce membrul la o conștiință a rânduiei legilor și a virtuților. Starea sa de membru reprezintă viața

comunității prezente în el. Vocea conștiinței în membrul comunității este prezența comunității în membru.

A.G.: *Pe această temă o serioasă turnantă se amorsează atât la filosofi, sociologi cât și la oamenii de știință. Fraza percutantă pe care Friedmann a riscat-o după patruzeci de ani de reflectare: „Nu se poate spiritualiza, salva lumea în fapt, fără o întoarcere a individului, un efort asupra sa pornit de la omul interior” găsește astăzi un ecou din ce în ce mai larg. Mă gândesc la Gnoza de la Princeton sau la faimoasele teze ale lui Schumacher; este adevărat că Jaspers, Mounier, Einstein și alți câțiva erau deja „profeți” în acest sens cu o jumătate de secol mai devreme...* G.D.: Așadar e un salt extraordinar pe care timpul nostru îl cere de la noi! Într-adevăr, filosoful Neumann se situează clar pe această direcție... Cu ce curaj invită el omul să asculte „mica voce interioară” care îi insuflă adesea să facă un cu totul alt lucru decât cel prevăzut de comunitate, cu riscul de a o răni, sau chiar de a o părăsi; curajul de a spune „Nu!” și de a se simți fundamental liber... În acel moment „mica voce” reprezintă prezența Ființei. Există

2

conștiința relativă care este plină de cerințele comunității și există conștiința absolută care este expresia Ființei și care cere în unele momente o infidelitate față de ceea ce cere comunitatea. Este frapant să-l vezi pe Cristos spunându-i unui tânăr care voia să i se alăture numai după ce l-ar fi înmormântat pe tatăl său: „Lasă morții să-și îngroape morții!” Ce scandal! Cristos cere de la acest om un comportament absolut imposibil în legea tradiției evreiești, conform căreia a înmormânta morții era o datorie sacră. Urmându-l pe Cristos, tânărul om își trădează comunitatea... A.G.: *Cristos răstoarnă ordinea stabilită prin invectivele contra fariseilor și bulversează conștiințele pentru a ne pune față în față cu absolutul. Unele din cuvintele lui sunt, cum spune el însuși, ca o „sabie” care taie în ceea ce ne este mai drag: „Am venit să separ și să ridic pe om contra tatălui său, pe fiică contra mamei, și pe noră contra soacrei sale, și omul va avea de dușmani pe cei din casa sa. Cine iubește pe tatăl său sau pe mama sa mai mult decât pe Mine nu este demn de Mine și cel care iubește pe fiul sau pe fiica lui mai mult decât pe Mine nu este demn de Mine”. Este inuman și imposibil pentru „conștiința relativă” despre care vorbiți!*

G.D: Această situație există... am trăit aceasta... mă întorceam din război, după patru ani de front, Germania se afla într-o situație destul de curioasă... Toate tradițiile erau amenințate de comunism, marele pericol al acelei epoci. Renania era cea mai atinsă; cu restul soldaților încă fideli, se constituiau mici batalioane pentru a merge să combată pe comuniști. Ca ofițer, am format unul din aceste batalioane și am pregătit ofensiva. Și iată că noaptea mă trezesc și aud „mica voce” spunându-mi: „Tu nu vei mai fi soldat, vremea aceasta s-a încheiat, nu vei ieși cu regimentul tău!” Această voce răsună cu atâta certitudine că nicio contradicție nu părea posibilă. Situație absolut imposibilă pentru un ofițer! Eram legat prin jurământul meu de soldat și iată că eram chemat de o altă voce ca să-l trădez... M-am prezentat superiorilor mei spunându-le: „Eu nu voi ieși, voi rămâne aici, nu este nimic de făcut, pentru mine condiția de soldat s-a încheiat!” Am avut șansa de a fi în fața unui colonel alături de care am luptat pe front în momente foarte periculoase. El mă cunoștea și știa că nu frica mă conducea, ci ascultarea de ceva absolut din adâncul meu însumi. Dar ar fi putut să reacționeze altfel!...

Un an mai târziu făceam a doua experiență a conștiinței absolute... Ca fiu mai mare, trebuia să moștenesc din proprietatea familială de la Steingaden, era vorba de castel și de pământul conților Dürckheim... traversam o perioadă de îndoială și, într-o dimineață, mă trezesc din nou cu aceeași certitudine de nezduncinat: „Tu nu trebuie să devii nici proprietar, nici om al pământului, calea ta este în altă parte!...” Față de această conștientizare se ridică vechea tradiție a familiei mele care, și ea, îmi era foarte aproape: înainte de toate legăturile profunde care mă uneau de tatăl meu căruia nu puteam să-i fac așa ceva, și, în fine, pământul meu natal de care eram atașat prin toate fibrele ființei mele... Dar odată în plus, nu există nicio îndoială, conștiința absolută a vorbit, eu trebuia să rup aceste legături și să urmez Calea mea cu mine!...

Conștiința absolută este o izbucnire a forței creatoare și transcendente care ne locuiește. Este o armă contra tuturor necesităților exterioare, ea ne eliberează de orice conformism, de tabuuri morale și de practici tradiționale impuse de credințe.

Ești pe un Pământ nou care nu are nimic, absolut nimic în comun cu vechea lume. Totul este diferit și totuși familiar pentru cel care intră aici: comportamentul, relațiile, maniera de a cunoaște, calitatea și sensul a tot ceea ce atinge sau pune mâna. El a depus șabloanele unei lumi închise pentru a intra în vastul domeniu al libertății, unde a trăi înseamnă a sări peste toate sistemele de protecție și eventual nesupunere la ordinea stabilită, chiar abandonare a relațiilor superficiale care împiedică contactul cu Ființa... Este într-un fel primul pas de întoarcere din exil.

„Împărăția Lui nu este din lumea aceasta”, acolo unde trăiește totul este mișcare, țâșnire, revoluție permanentă, niciodată oprire sau punct de sosire. Omul deșteptat este un focar de neînțelegere. El nu suportă sistemele cu rang important decât dacă ele se mișcă și aduc schimbarea, el combate tot ceea ce încremenește viitorul.

Calea spre Ființă este totdeauna periculoasă, surprinzătoare, inedită pentru toți, începând cu cel

2

care o adoptă... A.G.: *Vă ascult cu un surâs emoționat, pentru că și noi, soția mea și cu mine, ne-am angajat pe această cale. Eram sfâșiați între legile morale, dramaticele: „Nu e bine!”, „Nu merge!”, „Nu ai dreptul!”, neînțelegerile de toate părțile... și apelul puternic emanând dintr-o altă conștiință. Dar nimic nu a putut să reducă la tăcere „mica voce” mereu prezentă în adâncul nostru și hotărârea noastră de a o urma până la capăt...* G.D.: Astfel v-ați găsit Calea voastră?

A.G.: *Da! Cale care ne-a condus în Biserica ortodoxă în sânul căreia putem să ne trăim credința în plenitudinea rădăcinilor ei biblice, patristice și liturgice.*

G.D.: L-am cunoscut bine pe fondatorul Ortodoxiei franceze, Mgr Jean de Saint-Denys. Întâlnindu-l pe el am simțit că exista acolo o cu totul altă tradiție și ceva formidabil de descoperit! Mgr Jean era un om plin de umor, cu un râs atât de comunicativ. Emană din el o strălucire minunată și o forță neobișnuită... A.G.: *Îl considerăm ca pe unul dintre cei mai mari teologi ai timpului nostru, nu un*

*teolog abstract ci mereu în contact cu lumea supranaturală, în același timp geniu uman și vizionar. Intuiția sa era că restaurarea Ortodoxiei primare în Occident ar fi fără îndoială unul dintre evenimentele cele mai importante ale secolului al XX-lea. Oare nu chiar în redescoperirea marii Tradiții comune tuturor confesiunilor creștine stă speranța oricărui adevărat ecumenism?*

*Trebuie să-mi exprim aici toată recunoștința pentru deschiderea pe care mi-a oferit-o prezența și învățătura dumneavoastră în a lua această cale... G.D.: Cristos a venit să ne reveleze că nu suntem slujitorii unui Dumnezeu îndepărtat și supușii unui potentat exterior, ci copiii unui Tată chemați să se trezească față de izvoarele vii ale Duhului divin prezent în ei, în esența lor.*

*A.G.: Am concretizat „mica voce” prin exemple totuși excepționale, dar ce devin acestea în viața curentă?*

*G.D.: Cel care are „urechi de auzit” poate să o perceapă în orice moment, chiar și în situațiile cele*

2

mai mărunte. De exemplu: simțim nevoia de a medita, de a coborî în adâncul nostru dar, în același timp, trebuie scrisă o scrisoare cuiva care suferă. Amândouă cer prezența noastră iar noi facem distincție între chemarea ființei și chemarea existenței... Ce-i de făcut? Ne decidem să medităm și iată că apare subit un alt centru vizavi de care ne simțim responsabili pentru decizia care se va lua. Poate că acest centru spune: „De această dată ai face mai bine să scrii această scrisoare și să răspunzi unei cereri a existenței mai degrabă decât cererii ființei tale esențiale”. Există acest „eu” (*persoana n.t.*) a cărui conștiință este mai presus de ființa esențială și de ființa existențială, în calitate de sursă de conștiință și chemat să unifice tot mai mult dubla polaritate a ființei umane. Este un „eu” misterios, despre care niciodată nicio psihologie n-a vorbit, el distinge între ființa esențială și ființa existențială, admite sau refuză impulsul venit de la una sau de la cealaltă. Cel care ia calea inițiativă dezvoltă în el antene care îi permit să capteze cea mai mică intonație a acestei mici voci și să o urmeze...

## ***IV Calitățile celor cinci simțuri:***

### ***Ferestre spre Invizibil***

ALPHONSE GOETTMANN: *În câmpul existenței sale omul se descoperă progresiv sub multiple fațete. Există lucruri banale, cotidiene, vizibile și există altele care sunt poate mai puține, care ne par uneori stranii sau misterioase. Primele sunt palpabile și accesibile simțurilor, dar pentru ultimele aceasta e mult mai puțin evident. Nu riscăm să vorbim prea repede, să numim ceea ce nu cunoaștem și să cădem tocmai acordând credit unei credințe pe care nu am verificat-o? În fond, întrebarea mea este mai brutală: cine vă permite să afirmați că există o ființă esențială? Care sunt dovezile în acest sens, dacă ea există, și cum se manifestă?*

GRAF DÜRCKHEIM: Întrebare centrală! Toată învățătura mea se învâрте în jurul acestei pretenții care afirmă că există o ființă esențială. Nu este vorba deloc de o realitate exterioară, ci de o realitate care există pentru om și în experiența pe care o are despre el însuși.

Ar fi ridicol să negăm lumea și să o punem pe socoteala imaginației așa cum fac anumiți filosofi religioși care spun că nu există decât această realitate interioară... Cu siguranță, nu! Dar lumea în care se găsește omul este lumea omului, adică percepem tot ceea ce ne înconjoară în funcție de ceea ce suntem. Apropo de aceasta, vă spun o reflecție a unui filosof rus care spune că pentru a vedea mișcare la cinema ne trebuie nouăsprezece expuneri pe secundă. Pe secundă, adică la o bătaie de puls. Să ne imaginăm deci o ființă al cărei puls bate de o mie de ori mai repede, o alta cu un puls de o mie de ori mai încet; pentru unul ceea ce este o mișcare foarte rapidă este ceva care abia se mișcă, și pentru celălalt ceea ce abia se mișcă este în realitate o mișcare foarte rapidă. Altfel spus, pentru unul ritmul zi-noapte ar fi o succesiune vertiginoasă de negru-alb, negru-alb, negru-alb... acestea ar fi zilele lui. Astfel, lumea așa cum o considerăm, este cu totul în funcție de structura conștiinței umane. Noi considerăm lucrurile crezând că ele sunt așa cum ne apar nouă, în realitate ele nu sunt decât în funcție de noi, de conștiința noastră: o muscă de exemplu are o percepție cu totul diferită de a noastră! Ne pierdem când vrem să

reflectăm asupra unei realități fără a ține cont de om... Dar să venim la existența omului. Aici, avem două moduri de a vorbi despre realitate:

— Prima este cea a științelor care vorbesc despre o realitate obiectivă despre care ele sunt capabile să spună ceva numai în măsura în care elimină experiența omului, experiența senzorială oricare ar fi ea. Experiența omului este înlocuită prin fotografie sau alt lucru. Există deci acolo o realitate obiectivă care se poate proba, ea este acolo, exterior, în timp și în spațiu. La Paris este un fluviu care se numește Sena, iată o realitate obiectivă care se poate vedea. Este realitatea științelor pe care omul o poate verifica printr-o experiență exterioară.

— Apoi, există realitatea interioară care se simte interior: bucuria, durerea, suferința, plăcerea... Este realitatea sentimentelor care nu este decât subiectivă pentru științe și în care ele nu au încredere. Dar în această realitate pe care omul o simte interior există mari diferențe: de o parte experiențele care încă fac parte din omul natural, ca instinctele sale, dorințele sale, aptitudinile sale etc. care relevă despre un întreg câmp de experiențe naturale exterioare și interioare.

Însă cealaltă parte a omului este capabilă să simtă din când în când ceva excepțional prin raport cu tot ceea ce a existat înainte, ceva extraordinar, în afara obișnuitului. Aici este vorba de o realitate care transcende vizibil frontierele omului normal pe toate planurile, o realitate transcendentă... Spre deosebire de științe care trebuie să aibă ceea ce se numește „consensus omnium”, acordul tuturor asupra rezultatului obținut și posibilitatea fiecărei inteligențe de a-l recunoaște, în domeniul transcendenței este invers: cercul celor care „știu” diminuează...

A.G.: *Nu suntem cumva la momentul unei importante basculări: după cucerirea spațiului nu ne vom axa acum pe cucerirea transcendenței? În acest sens obstruarea este mare, anarhia totală...* G.D.: Timpul nostru se ocupă de două feluri de transcendență. Prima o reprezintă capacitățile sau puterile extraordinare care permit omului să depășească frontierele normale a ceea ce știe să facă, de exemplu telepatia... Materialismul sovietic nu voia să știe nimic despre toate acestea dar din ziua în care un ofițer a putut, pe un submarin fiind, să se întrețină cu un astronaut, lucrurile s-au schimbat! Au fost

2

chemați experții telepatiei pentru a se antrena la aceasta... Se știe astăzi, de exemplu, că o iepuroaică aflată în America este puternic agitată atunci când, la mii de kilometri, unul dintre puii ei este omorât... La fel se știe că plantele reacționează la atitudinea spirituală a omului care le îngrijește sau nu le îngrijește. S-a fotografiat aura anumitor plante, realitate foarte vie și sensibilă la iubirea oamenilor care le înconjoară... În tot ceea ce este viu există evident conexiuni și, dacă știm să le exersăm conștient, dobândim daruri transcendente și toate acele fenomene numite astăzi „psi”. Dar acolo este vorba de o transcendență exterioară, ceva care transcende orizontul normal al omului spre exterior. El știe să facă lucruri dincolo de normal. La fel s-a petrecut cu memoria, s-a ajuns de exemplu ca omul să-și amintească de naștere sau chiar de momentul concepției. Există în Franța o întreagă echipă de psihoterapeuți care tratează cu ajutorul acestei metode. În Germania se practică terapia reîncarnării sau omul își descoperă viețile lui anterioare...

Toate acestea sunt foarte interesante dar nu au nicio legătură cu cel de-al doilea fel de transcendență

care vizează dezvoltarea omului integral ca ființă umană și spirituală în sensul propriu al cuvântului, adică îndumnezeirea.

Se vorbește mult la ora actuală despre lărgirea conștiinței. Este ca și cum s-ar deschide un caliciu enorm spre infinit, se lărgeste mereu și mereu mai departe: conștiința lărgită... Dar am impresia că o mișcare contrară ar trebui să i se adauge: a coborî din ce în ce mai mult și poate că acolo se descoperă un grăunte de nisip care în fond reprezintă singurul lucru care contează... Este foarte simplu! „Un singur lucru contează!” Iată un cuvânt al lui Cristos care recapătă o mare valoare în zilele noastre în care omul nu caută decât să facă și iar să facă lucruri extraordinare. Trebuie să medităm asupra întâlnirii lui Cristos cu Marta și Maria. Când Marta, „absorbită de multele griji ale slujirii”, îi cere lui Cristos să-i spună surorii sale, așezată la picioarele lui, să o ajute, el îi răspunde: „Marto, Marto de multe lucruri te îngrijești tu, totuși puțin trebuie, un singur lucru. Maria și-a ales partea cea bună; ea nu îi va fi luată”. Iată așadar... este cazul acum să explicăm acest singur lucru care contează când vorbim de experiența

Divinului, de experiențe Ființei. Mă întrebați cine îmi dă dreptul să vorbesc de o experiență pe care o numim experiență a transcendentului.

A.G.: *Da... deja diferențierea între o transcendență exterioară și una interioară se dovedește extrem de clarificatoare! Înmulțirea rapidă a experiențelor actuale la care am făcut aluzie se referă mai ales la această transcendență exterioară, care rămâne pe planul obiectivant al puterilor, al dezvoltării aptitudinilor și, în loc să transforme omul în toată dimensiunea sa, riscă mai degrabă să-l sfărâme. Nu este vorba în orice caz de o cale spirituală ci de emfaza eului lumesc și de goana lui obișnuită: a avea, a ști, a putea... Transcendența interioară care face din noi creaturi noi este de un cu totul alt ordin, ea scapă în totalitate calculelor noastre și regulilor de măsurare, coordonatele ei sunt complet diferite, așadar întrebarea mea se referea la această transcendență pe care nimeni nu poate pune mâna: cum putem spune că ea există, în ce fel se manifestă?*

G.D.: Mai înainte de toate, este vorba de a lua în serios anumite experiențe ale Ființei! Ele sunt de două

feluri: micile „atingeri” ale Ființei și marile experiențe eliberatoare. În mijlocul oricărei realități a acestei lumi, noi putem fi atinși de o realitate care nu are nimic de a face cu această lume; este o altă dimensiune care transcende orizontul obișnuit al conștiinței noastre. Suntem sesizați subit, din interior, de ceva care conferă la tot ceea ce este interior sau exterior, ambianței totale a stării noastre actuale, o calitate specială numită „numinos”. Momente singulare în care putem presimți o altă viață, în fondul nostru și în tot ceea ce ne înconjoară, cea a Ființei esențiale. Sentimentul care ne invadează în acele momente poate fi fascinant, eliberator sau terifiant, dar întotdeauna simțim plenitudinea Ființei care ne atrage și ne seduce. Pentru a ne deschide acestei experiențe totdeauna posibile, primul pas este dezvoltarea unei atitudini speciale care orientează întreaga persoană. În conștiința sa senzitivă, omul întâlnește atunci în toate o ființă și nu un lucru. Oricare ar fi forma de întâlnire: o simplă culoare, un sunet, un miros, un obiect oarecare, un peisaj, un concept abstract chiar etc, totdeauna omul se simte interpelat de un „tu” prin tot ceea ce îl atinge. Și la acest contact reacționează automat: lucrul îl face să

vibreze, îl bucură, îi inspiră frică sau îl lasă indiferent, se simte invitat sau respins. Dar cu cât eul profund este mai deșteptat, cu atât fața fiecărui „tu” întâlnit se schimbă, se aprofundează și lasă progresiv să pătrundă în acest „tu” finit, „Tu”-ul infinit, lumina Ființei esențiale! De acum vederea și auzul celui care vede și aude sunt transformate. Tot ceea ce vine la el este colorat de acest Suflu foarte ușor care îl cheamă și îl umple.

Există patru domenii în general prin care omul percepe numinosul:

În primul rând natura cea mare: există puține persoane demne de acest nume care să nu fi fost vreodată impresionate de natură, de liniștea pădurii, de murmurul mării, de mirosul câmpiilor primăvara sau de undele care traversează un lan de grâu, sau de o noapte înstelată... atâtea șanse pentru a depăși orizontul obișnuit și limitele conștiinței comune.

În al doilea rând, fiecare piesă de artă transmite celui care are ochi și urechi deschise ceva care depășește aspectul natural. Mai ales în acele momente

2

în care cuvântul „Ce frumos!” nu este suficient. Fiecare are tablourile lui, secvențele lui de muzică care îl ating totdeauna, din nou și profund, și îl fac să simtă ceva extraordinar... În al treilea rând, erotismul este și el un domeniu în care omul poate fi transportat pe un alt plan. În orgasm omul moare o clipă pentru a reveni. Or, în numinos există cele două: fascinația și groaza. Este însăși definiția numinosului după Rudolf Otto, marele specialist al sacrului. În erotism se trăiesc exact aceste două momente: cutremurarea și fascinația... tremurăm pentru că ne este întotdeauna teamă să ne dăm, deci să murim și suntem fascinați de viața nouă care curge în noi.

Nu este vorba aici de pornografie, acea plăcere grosieră în care numinosul este absent; este nivelul animal pe care fiecare om îl simte de altfel când și când. Trebuie să recunoaștem acest risc și să-l admitem, animalitatea și divinul sunt alăturate în om. Numai înghițindu-l pe Diavolul putem da naștere îngerului...

În al patrulea rând, cultul în care omul este invitat să îngenuncheze, în realitate sau interior, să

lase tot ceea ce este „Eu” și tot ceea ce este învățătură, pentru a-i da Ființei libertate să-l atingă în ceea ce este el în profunzimea lui. Prin această desprindere („*lacher-prise*”) care este omenească și normală se deschide o ușă prin care intră Divinul. Meister Eckhart spune că este suficient să deschizi ușa, Dumnezeu este întotdeauna în fața ei și vrea să intre cu condiția ca tu să ieși, pentru că nu este loc pentru amândoi... A.G.: *...Iată adevărata sărăcie în care fiecare ființă devine liturgică, când „micul eu” se prosterne, atunci Dumnezeu ridică un Om. Și, cum spune Meister Eckhart, Dumnezeu devine în același timp locul în care El lucrează și lucrarea însăși. Este mereu aceeași mișcare: vidul cheamă plenitudinea...* G.D.: *...Îmi amintiți istorioara domnului care spunea: „Știți, m-am rugat toată noaptea, am împins, am împins și am încercat să sparg această ușă care mă separa de Dumnezeu, îl simțeam atât de aproape... În final m-am prăbușit de oboseală, și iată că ușa s-a deschis singură spre mine, nu am avut decât să dau drumul și... Dumnezeu a intrat...!”* A.G.: *Părinții Bisericii spuneau mereu că cele cinci simțuri ale noastre sunt uși care se pot deschide spre invizibil, de aceea ele au un loc special în liturgia noastră.*

G.D.: Exact! Este chiar atingerea imediată a unei Vieți care ne depășește. Și întotdeauna ceea ce depășește limitele unei conștiințe conceptuale este ceea ce dă această importanță însușirilor senzoriale în toate religiile. La începutul liturghiilor există dansul, mirosul, focul, cântarea... Este ceva foarte natural! Începem astăzi să le redescoperim. Protestantismul și-a făcut mult rău înlăturând toate acestea...

A.G.: *Pastorii, mai ales cei luterani, se inspiră mult astăzi din vechea liturghie orientală a Sfântului Ioan Hrisostomul pentru că aceasta se adresează totalității antropologice a omului. Nu numai intelectul trebuie îndumnezeit, ci toată natura umană, corp-suflet-duh. Liturghia o cufundă literalmente într-o baie de slavă divină, este sărbătoarea pentru toate simțurile care pot vedea, atinge, auzi, gusta și respira trupul Domnului lor mort și înviat...* G.D.: Da! Simțurile sunt și pentru mine, până astăzi, mai aproape de Dumnezeu decât gândurile sau conștiința rațională. Cu însușirile simțurilor nu se poate trișa, ele sunt ceea ce sunt, nici mai mult nici mai puțin, ele ne ating imediat.

Eu mă servesc adesea în învățătura mea de această frază a Părinților spunând că cele cinci simțuri ale noastre pot fi uși deschise spre invizibil. Aceasta se realizează cu condiția să știm să rămânem în senzație; adică să rămânem în ea fără să ne mișcăm și să permitem însușirii care ne atinge să pătrundă prin suprafața conștiinței noastre; astfel părăsim prezența ei obiectivă și puțin câte puțin ea face parte din noi înșine în profunzimea noastră: este trezirea la transcendență, a cărei însușire văzută din exterior este totuși în afara noastră...

Experiența unei însușiri senzoriale este cu totul altceva decât conceptul său. Albastrul pe care-l vedem nu este albastrul care se distinge conceptual de roșu! Căci de când am pus stăpânire conceptual pe o calitate, nu mai este calitatea cea care ne atinge ci interpretarea sa conceptuală care i s-a adăugat și care ne separă de realitatea imediată. De când se denumește o experiență sau este explicată rațional, se face un pas înapoi și se introduce distanța, realitatea nu mai este aceeași, viața slăbește... Iată de ce misticii au spus întotdeauna în felul lui Pavel: „A

vedea ca și cum nu ai vedea, a auzi ca și cum nu ai auzi, a atinge ca și cum nu ai atinge, a poseda ca și cum nu ai poseda..." Apelul, întâlnirea cu însușirile senzoriale, pipăitul, mirosul, văzul, auzul, gustul au jucat întotdeauna un rol important în viața mea. Dar înainte de toate pipăitul pentru că mă servesc mult de mâinile mele în activitatea mea de terapeut. Eu „iau” oamenii cu mâinile mele. Există acolo o experiență a atingerii pielii altei ființe, este ceva extraordinar, mai ales dacă s-a înțeles că nu trebuie atins un corp, ci trebuie luată în mână o ființă umană. Este ceea ce le spun mereu colaboratorilor mei atunci când îmi cer sfat. Ghiciți surpriza lor: „Să nu atingi niciodată un corp!” „Ce trebuie făcut atunci, spun ei, pentru că este vorba de masaj?” Eu le explic că masajul tradițional atinge corpul și ignoră ființa umană pe care o are în mână, în timp ce pentru mine, ființa umană este cea care trebuie atinsă și luată în mâini. Este vorba de cu totul altceva, mâinile care știu să facă contact între mine și altă ființă sunt mâini mult diferite de cele ale unui maseur care presează...

În Evul Mediu a trebuit străpunsă ceața imaginilor tradiționale despre corp; astăzi trebuie

2

străpunse ceața confuză produsă de conștiința noastră și cartezianismul pentru a ajunge să luăm în serios realitatea care nu poate fi înțeleasă de către intelect. Simplu, pe vremuri, era cel care putea să se trezească față de facultatea raționalului, astăzi, simplu este cel care este capabil să se elibereze de aceasta și să se lase atins prin aptitudinile imediate ale inimii sale. Numai în măsura în care suntem capabili să ne deschidem la ceea ce atinge interioritatea noastră vom putea întâlni adevărul nostru profund, în timp ce raționalismul ridică din umeri spunând: „Nu este decât subiectiv!” Îmi amintesc și acum de unul din protestele mele din vremea când eram student... Profesorul spunea că sunetul *de* este de 256 de vibrații pe secundă, eu m-am ridicat brusc pentru a-i spune:

„Nu puteți spune aceasta, puteți pretinde pe drept că atunci când auzim sunetul *de* există un mediu care vibrează cu această viteză, dar sunetul în sine este cu totul altceva.

— Explicați!

— Sunetul *de* este o calitate specială clar diferită de sunetul *re*, fiecare sunet dă o anumită ambianță, ceva care vă atinge cu claritate...

— Da, înțeleg, dar toate acestea sunt ceva subiectiv, singura realitate obiectivă sunt undele!”

În această frază se manifestă măreția și tragedia spiritului occidental. Datorită acestei pretenții, că undele reprezintă singura realitate, s-a dezvoltat știința naturii, marea tehnică, descoperirile medicinei, fizica, și tot ceea ce face măreția Occidentului admirat peste tot. Dar a fost sacrificată interioritatea omului, omul în calitate de subiect nu este „decât” ceva subiectiv... și spunându-se aceasta se pierde din vedere omul în totalitatea lui.

*A.G.: Subiectivul nu este din fericire măsurabil și astfel scapă laboratoarelor oamenilor de știință; este ceea ce explică poate în același timp ironia și agasarea lor referitor la el, dar pentru mistici nu există realitate mai reală decât aceea simțită interior. Când devii conștient de profunzimea posibilă a simțurilor, fiecare senzație de suprafață se dezvăluie ca o realitate indivizibilă a realității totale; ea este o expresie a unității a tot ceea ce atingem cu simțurile noastre, este unitatea divinului răspândită peste tot. Pe această temă îmi place mult frumoasa imagine a lui*

*Aurobindo care spune că fiecare senzație este ca un val: este scurtă, efemeră, dar nu încetează să fie unită cu misterul insondabil al oceanului; valul este o concentrare a oceanului întreg, este o parte inseparabilă a imensității lui... Cel care are „ochi pentru a vedea și urechi de auzit” descoperă infinitul în finitul lucrurilor și eternitatea în timpul care trece, cum ar spune poetul... G.D.: ... Deci mereu una în cealaltă și nu una aici și cealaltă altundeva! Numeroși tineri împinși de nostalgia acestei unități pleacă în lungi călătorii, și caută departele care este expresia simbolului existențial pentru realitatea de dincolo de timp și spațiu. La fel, se caută miraculosul și puterile, tot un semn că omul în profunzimea lui este făcut pentru altceva decât pentru a fi un membru supus al comunității și doar atât!*

*A.G.: Ferice de cel ce a descoperit că totul este în el!*

G.D.: Da! Trebuie mai întâi să ne dăm seama, să fim deschiși chemării Ființei profunde. La începutul dezvoltării spirituale se află această conștientizare a ceva cu totul diferit în noi înșine. Adevăratul ghid

spiritual este cel care va ajuta să se facă această realizare conștientă prin luarea în serios a anumitor experiențe trăite în cursul vieții.

Acum ceva timp, una din pacientele mele în vârstă de patruzeci de ani, mi-a mărturisit istoria ei... În cursul discuției noastre am remarcat un eveniment survenit în copilăria sa care părea fără prea mare importanță. Am încurajat-o totuși pe această doamnă să răscrolească prin amintirile ei:

„Ați vizitat o biserică împreună cu mama dumneavoastră și ați fost frapată de extraordinara priveliște de raze de lumină traversând vitraliile. Vocea dumneavoastră avea o sonoritate specială evocând acest tablou. Încercați să vă amintiți, ce anume v-a impresionat în mod special?

— Nimic! a replicat ea... Era foarte frumos... De ce această întrebare?...

Și dintr-odată fața ei s-a luminat, părea să re trăiască evenimentul: „Da, îmi amintesc, era de o frumusețe indescritibilă, eram bulversată, ca transportată într-o altă lume, dar aceasta nu a durat decât o clipă...” Simțeam că această femeie își re trăia clar experiența ei... „Eram înconjurată de pace, de

lumină, de siguranță...” Apoi s-a neliniștit: „Ar trebui să iau această amintire în serios?” „Da, este foarte important! Încercați deci să răsfoiți în memoria dumneavoastră, poate ați trăit alte momente asemănătoare?...” Ne-am reîntâlnit a doua zi; pacienta mea avea din nou fața luminată de o privire interioară și a continuat:

„De două ori încă am fost cuprinsă de un fel de sentiment străin, aproape inefabil... Era cu ocazia unei plimbări în pădure, după o ploaie... M-am oprit, atrasă de o rază de soare care mângâia mușchiul... Deodată s-a întâmplat: făceam parte din mușchi și brusc o lumină mă străbătea din loc în loc... Un frison puternic m-a scuturat, apoi m-a invadat pacea... în mine și în jurul meu totul era lumină, seninătate. Un zgomot ușor m-a făcut să ies din această contemplație.

— Și a doua oară?

— Oh! îmi amintesc foarte bine... Eram așezată într-un tramvai, în fața mea o doamnă în vârstă mă privea... și deodată privirea ei mi-a cuprins privirea, m-a străbătut în întregime, plonjând până în profunzimea ființei mele... Brusc am trecut de la o stare de umbră la o stare de lumină... mă simțeam fortificată, unificată, îmi părea că niciodată nu-mi va

mai fi frică...

— Ce legătură faceți între aceste trei evenimente?

— Este foarte simplu: de fiecare dată am simțit același lucru”. Dintr-odată aveam în fața mea o femeie radioasă, ea îmi spuse cu o voce profundă: „Acum știi ce vreți să mă faceți să înțeleg...” Această femeie a fost transformată, pentru ea se iveau zorii unei noi vieți. Prin descoperirea sensului acestor trei experiențe în același timp identice și extraordinare, ea a ajuns să recunoască în ea prezența mării Realități care traversează și însuflețește mica realitate. Această conștientizare bulversează și transformă toată ființa noastră de la rădăcina ei, încă de când ne deschidem ei...

A.G.: *Toți facem aceste experiențe care sunt adevărate șanse pentru transfigurarea cotidianului, dar noi nu suntem atenți la ele pentru că nu suntem obișnuiți cu ascultarea vocii interioare. „Ascultă, Israele!...” nu încetează să cheme Dumnezeu de-a lungul întregii Biblii.*

G.D.: A fi prezent și în ascultare! Auzul interior

este primul simț pe care trebuie să-l dezvoltăm. Trebuie să lăsăm să crească în noi însușirea senzorială impregnată de *numinos*, să ne identificăm cu această mișcare interioară până când ea ocupă întreg domeniul experienței noastre... A.G.: ...*Să o trăim, nu doar să căutăm s-o înțelegem, s-o explicăm sau s-o interpretăm.*

G.D.: Cu această condiție desigur începe ea să ne transforme. Toate darurile, toate simțurile trebuie să se rafineze, să treacă de la grosier la fin, de la exterior la interior. După cum gurmandul are șansa să devină cunoscător în ale mâncării, tot așa corpul fizic are șansa de a se depăși deschizându-se corpului eteric, conștiința opacă devine capabilă de discernământ etc. Senzația corpului în întregul său se deșteaptă prin trezirea materiei fine care reprezintă corpul eteric. Corpul fizic se manifestă prin vibrații groșiere iar celălalt corp se manifestă prin vibrații fine din care sunt compuse undele mari. Dar undele mici depășesc corpul fizic așa încât omul care este trezit la materia sa fină nu „se simte bine în pielea lui” decât în măsura în care depășește pielea. Altfel spus: însușirile senzoriale trec de la suprafață spre profunzime.

Cuvântul profunzime vrea să însemne cu totul altceva decât intensitate; este profund, totdeauna, ceea ce angajează omul cu toată persoana lui; cu cât ființa sa întreagă este mai angajată, cu atât sentimentele lui sunt mai profunde. Cu cât sentimentele sunt mai superficiale, cu atât angajarea lui este mai parțială. În profunzime, Ființa este în joc, Ea angajează omul întreg și îi dă adevărata sa responsabilitate. Este foarte important să învățăm să facem distincție între intensitatea unui sentiment și profunzimea sa. Există deci sentimente extrem de puternice, intense, care sunt plate, fără profunzime și există sentimente de o mare profunzime care sunt abia un suflu foarte ușor și totuși ne ating profund.

A.G.: *Concret?*

G.D.: În erotism se poate trăi o îmbrățișare foarte intensă și absolut fără profunzime, în timp ce aceeași îmbrățișare trăită în iubire ne transportă pe un alt plan, cel al profunzimii mai exact. Astfel o atingere a pielii foarte blândă, aproape imperceptibilă, ne poate da un frison divin... Nu există experiență a Ființei care să nu îmbrace această calitate a *numinosului* profund.

După cum vedeți nu este vorba de un superlativ, de ceva extrem de frumos, extrem de bun, extrem de agreabil sau mai știu eu cum... intrăm într-o altă dimensiune la fel de diferită ca sunetul de imagine.

Dar nu ne aventurăm pe drumul permeabilității la transparență fără a întâlni obstacole! Este cel de-al doilea aspect al problemei. Cel mai mare obstacol față de Ființa esențială care este viață, dinamism creator, este tot ceea ce este static, opus oricărei schimbări, oricărei dezvoltări. Este vorba de eul existențial care poate fi definit ca un „eu” învârtindu-se totdeauna în jurul dorinței statice de a menține o poziție. Este fără îndoială definiția cea mai simplă a „eului” opus Ființei; el nu se interesează decât de un lucru: să-și mențină poziția în care se află în orice moment, fie că este vorba de o poziție materială, de reputația în societate, de un rol în ierarhia socială, de prestigiul său, de finanțele sale, de sănătatea sa... tot ceea ce asigură în final o anume siguranță, o anumită plăcere în contextul schimbărilor vieții. Iată ce se opune acestui impuls spre realizarea persoanei care caută să exprime Esența.

Această predominanță a eului existențial trebuie deci să dispară, toată evoluția omului depinde de aceasta. Educându-ne pentru această transformare realizăm și învățarea suferinței. Cu cât eul instalat refuză să sufere, cu atât, pe calea interioară, trebuie să privim suferința ca pe o șansă. Cel care este brășat la Ființa esențială știe foarte bine că tot ceea ce este negru are și un versant alb, că orice suferință este semnul unei sănătăți sau a unei fericiri posibile: ceea ce este sănătate nu este decât ceea ce a fost bolnav, ceea ce este viață nu este decât ceea ce a văzut moartea cu ochii, nu are viață adevărată decât cel care a acceptat moartea.

A.G.: *Întotdeauna umbra și lumina merg împreună. Mama, tovarășa lui Aurobindo, insistă pe lângă discipolii ei spunându-le: „Dacă descoperiți o umbră foarte apăsătoare și foarte profundă, fiți siguri, într-o altă parte a voastră, de o mare lumină. Vouă vă revine să știți să utilizați pe una din ele pentru a o realiza pe cealaltă! „Este jumătatea obscură a Adevărului”, precizează Aurobindo.*

*În Extremul-Orient această temă este*

*binecunoscută: în centrul tuturor tenebrelor noastre se află un soare, în inima nenorocirilor noastre este un mister invers, orice element oricât de obscur ar fi, chiar eroarea cea mai grotescă, conțin „abisuri de adevăr”. Esențialul constă în „trecerea” de la una la alta... și toate yoga se străduiesc la aceasta. În creștinism această „trecere”, aceasta „înviere” ia forma crucii, dar – lucru prea uitat în Occident – a crucii transfigurate. Acceptarea liberă a morții deschide spre înviere, cele două sunt indisociabile.*

G.D.: Da! Toate tradițiile inițiatice vorbesc despre aceasta, realizarea Ființei trece întotdeauna printr-o moarte. Dar este capabil să vorbească despre viață, să dea viață și să învețe viața, numai cel care știe ceva despre moarte și care are o anumită experiență a acesteia. A muri implică toate morțile în viața noastră cotidiană: fiecare pierdere acceptată, fiecare legătură ruptă sau care trebuie ruptă, fiecare renunțare aleasă sau impusă și multe alte feluri... Este o întreagă educație, o asceză care stă la baza acestei dezvoltări, acestei căi inițiatice.

## ***V De la Moarte la Viață:***

### ***Pătrunderea Ființei***

GRAF DÜRCKHEIM: Experiențele numinosului pot rămâne la nivelul atingerilor, a scânteilor sau a tangențelor ușoare, în timp ce marea experiență a Ființei operează o întoarcere radicală la omul care o trăiește; vechea lume se prăbușește și o nouă viață începe să se nască în el. Este vorba despre transcendența pozitivă, de ore înstelate, de experiențe uimitoare... Copiii merg cu plăcere în hambar sau în peșteră pentru a li se face frică, pentru a încerca ceva ce le produce frică... Adolescenților le place să se piardă în pădure pentru a trăi, cu curiozitate, ceva ce le produce frică dar îi și atrage în același timp... Unii adulți curajoși caută și ei pericolul: de exemplu cel care conduce o mașină de curse sau escaladează un munte înalt, eu cred că el caută proximitatea morții, a distrugerii, pentru a resimți ceea ce nu poate fi distrus, indestructibilul. Atracția pericolului este experiența non-destructibilului: chiar în momentul în care omul vede moartea cu ochii, altceva țâșnește, și tocmai în prezența morții apare dintr-odată presentimentul extraordinar a ceva ce nu poate fi

distrus... Cunosco o tânără care a luat droguri pentru a se sinucide. A fost salvată dar într-o zi mi-a spus:

„Știți, voi începe iar!

— Pentru ce?

— Momentul de după luarea otrăvii era așa de frumos, ești așa într-o libertate că într-adevăr merită! Este mai frumos decât întreaga viață pe care am trăit-o, voi începe iar!” Altcineva mi-a povestit același lucru. După moartea soțului ei, o doamnă a găsit că viața sa e absurdă și și-a tras un glonte în inimă... A lipsit puțin... Iat-o în comă timp de patru ore... Mai târziu mi-a spus: „Nu vă puteți imagina bucuria pe care am simțit-o în acel moment, este uimitor!! Odată ce m-au scos de acolo, n-a mai fost același lucru...” Există deci un moment între viață și moarte în care mii de persoane, eu am cunoscut multe, au simțit ceva care, începând cu acel moment, constituie nucleul cel mai sacru al vieții lor. Pentru acei oameni, acel eveniment poate deveni punctul de plecare al vieții, măsura și criteriul ei, descoperite în momentul în care au depășit moartea.

ALPHONSE GOETTMANN: *Această bucurie și această reînnoire, sunt consecința abandonării*

(„*lacher-prise*”)?

G.D. Să spunem că toate cârjele, tot ceea ce vă agață de viață a dispărut, aceasta este marea abandonare. Eul care s-a întărit, crusta care ne separă de divin s-au topit. Și totuși fără această separație noi n-am putea deveni conștienți de divin, nu trebuie să uităm niciodată aceasta. Să nu condamnăm deci nici eul și nici păcatul originar: există greșeli care sunt cauza descoperirii a ceea ce este drept, există minciuni fără de care n-am găsi niciodată adevărul, există slăbiciuni fără de care n-am ști niciodată ce este forța, există căderi fără de care n-am ști niciodată ce înseamnă a ne ridica... În fond toate se țin împreună și un lucru vrea să-l exprime pe celălalt. Așa cum ați spus deja, este imaginea tenebrelor care nu au închis lumina care licărește în ele. Nu trebuie să spunem: pentru că există tenebre, nu se vede lumina; tenebrele înseși sunt lumina refulată, fiecare moarte deci înseamnă deja o viață, nicio suferință nu ar avea sens fără speranța unei vindecări. Totdeauna una este în cealaltă. Ceea ce este important în aceste momente extraordinare în care cineva a depășit viața umană, cu prilejul unui accident sau în apropierea morții, este că

2

el este dincolo de ceea ce se cheamă în general viață sau moarte. Nu este nici viața, nici moartea. Dar ce înseamnă ceva care depășește contrariile vieții și ale morții, ale afirmării și distrugerii? Înseamnă a fi într-o stare dincolo de contrarii... A.G.: ... *la care toată lumea trebuie să aibă acces pentru că toată lumea suferă și chiar „toată creația geme într-o lucrare de naștere” în exprimarea sfântului Pavel. Chiar în clipa când Cristos a murit pe cruce, vălul Templului s-a sfâșiat, și mulțimea surghiunită până atunci în universul contrariilor se găsea dintr-odată în contact cu Sfânta sfintelor, întrevăzând imensa libertate la care era invitată de acum înainte. Dar trebuia demascată suferința și trebuia trecut peste abisul morții pentru ca noaptea supremă să devină lumină supremă. Este „Secretul pierdut” și regăsit, într-adevăr, al tuturor tradițiilor, dintre care una dintre cele dintâi a trebuit să fie cea a rishis vedice care căutau deja să facă ceea ce ele numeau „marea trecere” pentru a descoperi „lumina ne frântă”. „Noaptea și ziua, spun ei, sunt două surori ale aceluiași Soare...” N-am putea înainta puțin în noaptea suferințelor noastre pentru a ghici aurora zilei noi care ne așteaptă?*

G.D.: Bine spus! Cu cât omul se afundă în noaptea suferinței cu atât devine mai conștient de natura răului care ne locuiește și acest rău este ontologic. Omul este măcinat de trei neliniști:

— Teamă de distrugere, angoasa în fața morții și a anihilării; omul nu mai este brășat la sursa vieții și pentru a-și potoli frica se înconjoară de un sistem de protecții.

— Disperarea în fața absurdității, nonsensul vieții; separat de realitatea interioară și vitală, omul își construiește un univers artificial și efemer. A.G.: *Este turnul Babel al ideologiilor și al revoluțiilor care nu corespund chemării adevăratei vieți.*

G.D.: – Și a treia neliniște, este tristețea totală în izolare, omul divizat este singur, în timp ce el este făcut pentru dialog. Cel care nu mai primește răspuns nu mai poate trăi. Pentru a putea comunica prin toate mijloacele el își creează tot felul de false relații care, foarte adesea, îl împing la sinucidere. Frederic cel Mare a dovedit odată că omul nu poate trăi singur: el a dat ordin ca doi copii să fie crescuți fără să li se vorbească; au murit amândoi. Teillard de Chardin

spune că nu monada, ci diada este la baza experienței divinului. Nu există viață umană care să nu fie marcată de aceste trei suferințe. Dacă cineva face experiența Ființei, atunci de la o clipă la alta este transformat: nu îi mai este frică de moarte, acceptă absurdul și se simte la adăpost în singurătate.

Această transformare este primul și cel mai relevant criteriu că cineva a fost atins de realitatea Ființei care depășește experiențele noastre normale; omul este eliberat brusc de condiționarea sa obișnuită.

Deci dacă mă întrebați cine îmi permite să vorbesc despre experiența unei alte Realități vă voi spune: „Există o realitate mai mare, pentru noi oamenii, decât aceea capabilă să ne elibereze o dată pentru totdeauna de teamă, de disperare și de tristețe oricare ar fi situația în care ne-am găsi?” Este vorba de o trecere la un alt nivel. Dar este important să știm că a face experiența unei treziri la o altă realitate nu produce deja un trezit... Am întâlnit persoane care au făcut zeci de experiențe asemănătoare dar care sunt departe de a fi trezite la o altă realitate. Esențială este

2

transformarea pe care trebuie s-o exersăm, mereu și mereu... De aici decurge al doilea criteriu al realității transcendente care este o promisiune: un nou sens al vieții se dezvăluie acum printr-un alt mod de a simți, de a crea și de a iubi. Este chemarea la un nou stil de viață, omul devine un chemat... Trebuie să amintim aici un al treilea criteriu: calitatea numinosului care progresiv nu se mai manifestă sub forma evenimentelor răzlețe ci ajunge să aureoleze orice frumusețe, și să facă transparent cel mai mic obiect până la detaliu... Este o Atmosferă... O Prezență.

Al patrulea criteriu se verifică prin nașterea unei noi conștiințe. Conștiința eului lumesc mereu în căutarea lui a avea, a putea și a ști cedează locul trezirii conștiinței absolute. Să ne amintim că există trei feluri de conștiințe: conștiința copilărească egocentrică născută din teama de pedeapsă, de iad, de falsa culpabilitate; această conștiință satisface nevoi instinctive și primare. A doua conștiință se experimentează prin vocea comunității căreia îi aparține respectivul, ea este condusă prin organizație și legile acesteia. În fine conștiința absolută determină al patrulea criteriu, ea este impulsionată de o instanță

2

superioară să depășească în același timp și egocentrismul și legalismul celor două conștiințe de dinainte. Aceasta cere uneori: infidelitate, trădare, scandal... În experiența Ființei această conștiință este ridicată la o conștiință de plenitudine și invers, acolo unde omul a fost cuprins de această conștiință, tocmai aceasta exprimă prezența Ființei.

Al cincilea criteriu poate stârni... un zâmbet și totuși... este apariția Adversarului; el este personificarea forței care poate împiedica sau distruge conștient viața voită de Dumnezeu. Cu cât omul este mai decis și orientat spre viața supranaturală, cu atât mai sigur Adversarul va încerca să-l deturneze. Aceasta nu este o istorie pioasă, ci un fapt de experiență psihologic inexplicabil. Când omul ajunge să facă o experiență a Ființei, nu trec douăzeci și patru de ore fără ca el să fi fost asaltat de un eveniment exterior care îl tulbură, îl deprimă sau îl întristează; șocul vine din exterior, nu este vorba deci de o compensare psihologică: o agresiune, o rană, o veste rea, un accident... Un bun și cumsecade creștin care își face pe deplin datoria față de comunitatea sa și se crede în acord perfect cu conștiința sa este o

victimă foarte ușoară pentru Diavol, dar, pentru că acest creștin de treabă iese din letargia lui și face experiența lui Dumnezeu, Diavolului îi este frică să-l piardă și face tot posibilul ca să distrugă calea promisiunii.

A.G.: *În rezumat, conștiința de suprafață este foarte fragilă și vulnerabilă, mereu pradă balotajului puterilor obscure, ca o plută pe apă... Totul se schimbă atunci când ancora este aruncată în profunzimile Duhului care ne locuiește: cel care plutește în enorma distragere a vieții devine un chemat și chematul hotărât devine un căutător. Pentru el nu există decât o lucrare veritabilă și anume realizarea adevărului ființei lui, tot restul nu este decât mijloc... G.D... Totdeauna motorul unui căutător este ceea ce caută el! Realitatea pe care o caută este totdeauna prezentă în căutarea sa. N-ar putea căuta divinul dacă n-ar purta divinul în el... Există mulți căutători printre noi astăzi, mai ales cei care nu au făcut experiența, ei nu știu ce caută dar sunt vizitați de o nostalgie, această dorință de a regăsi ceva ce au pierdut... Există astfel recursul la miracole și la minune, mod mult mai direct pentru a trezi în*

2

sufletele primitive o credință în ființe superioare. Dar ne putem întreba unde începe miracolul. În fond ce nu este miraculos? Simplul fapt că lucrurile există, că o culoare este o culoare, că un sunet este un sunet... pentru ce toate acestea n-ar fi miraculoase? Nu mai este miraculos pentru că este cunoscut de toată lumea și de ce nu este miraculos decât ceea ce depășește frontierele cunoscutului?

*A.G.: N-ar trebui mai degrabă să ne schimbăm modul de a vedea?*

G.D.: Să vedem altfel și altceva! Se știe bine că cercetarea necunoscutului l-a fascinat mereu pe om și, în loc să sape în el însuși, el devorează cărți... aceasta nu-i ajunge, fuge de la un guru la alt guru... aceasta nu-l satisface, pleacă în călătorii îndepărtate, este experimentat în toate „tehnicile” de meditație... aceasta nu îl luminează! Numeroase secte astăzi impun performanțe nemaiauzite și totuși nu descoperă divinul. Există o confuzie între performanță tehnică și descoperire a profunzimii noastre datorită abandonării oricărei ambiții de cunoaștere. Fără această abandonare nu există decât umflarea micului

eu orgolios, omul caută mereu să plonjeze în mai adânc sau chiar să zboare... Ce publicitate în jurul acelor așa-zise experiențe spirituale! Când se întâmplă să leviteze un adevărat mistic ca Ioan al Crucii, Tereza de Avilla sau în budism, este un lucru secret. Astăzi se face un negoț din aceasta și misterul se duce! Este abominabil!

A.G.: *Se cumpără puteri... și se trădează omul. Cei de tip Iuda s-au îmbogățit totdeauna, fakirii la fel... dar a trăi este de alt preț! Cel care se simte chemat la Calea, știe că niște dolari sau puțină distracție nu pot nimic în acest sens...* G.D.: El plătește prețul unei sarcini supraomenești și vrea să ia asupra lui această disciplină foarte grea care constă în a lucra fără încetare, în a face exerciții, în a găsi că fiecare moment este cea mai bună ocazie pentru a înainta... El poate aceasta pentru că puterea divină îl atrage cu putere și hotărârea sa este de nezguduit.

A.G.: *„Strâmtă este poarta și îngustă este calea care duce la Viață, și puțini sunt cei ce o află”, spune Iisus. „Cine nu-și ia crucea și nu vine pe urma Mea nu este demn de Mine...” Puțini sunt cei care își „lasă*

*năvoadele” și mizează totul pe o singură carte! „Cine își va câștiga viața o va pierde și cine își va pierde viața pentru Mine o va câștiga”... Este și unul dintre marile laitmotive din cartea lui Aurobindo „Synthèse des Yogas”: „Dăruire de sine adevărată, totală și fără rezerve, ștergere nemiloasă a ego-ului, a face din toată viața un altar al acestui sacrificiu, naștere în vasta mișcare a Bucuriei Divine...” G.D.: Ceea ce diferă total de alte experiențe transcendente! Gândiți-vă numai la droguri... Experiența unui drog poate într-adevăr să vă facă să priviți, să vă permită o aruncătură de privire dincolo de perete. Pentru că drogul adoarme eul, depășiți brusc limitele conștiinței normale. Hașișul vă face să vedeți culori și da simțurilor o acuitate teribilă, L.S.D.-ul, dincolo de norii dureroși, vă poate plonja într-un univers ieșit din comun... ș.a.m.d. Cu cât experiența este mai „frumoasă” cu atât se iese din ea cu o dorință mai mare de a o repeta. Toată diferența este aici! Experiența legitimă caută cu totul altceva decât simpla repetare. Ea face să se nască în om o cunoaștere și trezește dorința unei experiențe oferită ca urmare a unei discipline și nicidecum captată într-un mod artificial. Drogul trezește dorința repetării*

care duce la distrugerea creierului, slăbește puterea de muncă și face din victima lui o zdreanță... Rar este cazul celui care a făcut experiența dincolo-ului datorită L.S.D.-ului și să o resimtă ca pe o chemare să intre azi în experiență prin disciplină meditativă. Dar trebuie spus și că drogații știu foarte adesea ceva ce nu știu cei care n-au făcut experiența! Și acest „ceva” pe care l-au experimentat, nimeni nu li-l va lua. Ei privesc cu o anumită milă pe cei care nu știu încă ce este dincolo de zid... Nu este întâmplător dacă, în al cincilea criteriu, Adversarul Vieții se prezintă cu drogul exact la momentul în care Occidentul, pentru prima dată în istoria umanității, se deșteaptă în masă la interioritate! „Vreți să faceți o experiență frumoasă? Nu este așa de dificil cum credeți! Luați puțin din această substanță și veți vedea, veți avea același lucru fără efort...” Și iată că o mare parte a tineretului actual cade în cursa experienței factice și ratează calea eliberării. Este uimitor, drogurile au existat întotdeauna, dar tocmai acum, când se descoperă transcendența, în clipa nostalgiei Ființei și a plecării la drum în căutarea ei, ele se găsesc pe piață!

A.G.: *Omul este la răscrucea drumurilor și alegerea lui este cu atât mai dificilă cu cât Prințul tenebrelor se îmbracă în lumină... Deci experiența trebuie întotdeauna și inseparabil să fie însoțită de discernământ. Dacă nu, ceea ce putea fi luat drept sensul vieții poate fi un non-sens absolut iar cărarea o gaură neagră! Altfel spus, omul nu trebuie să accepte experiență fără critică; întruparea n-ar fi fost decât o coborâre în infern dacă n-ar fi fost Rusaliile...* G.D.: „Critica”, adică exact criteriile pe care le-am văzut mai înainte; ele sunt indispensabile dacă nu vrem să batem pasul pe loc în iluzie, ci să intrăm în noul Ierusalim al cărui sens este infinit dincolo de tot ceea ce am cunoscut până acum! Dacă-i veți întreba pe oameni care este sensul vieții, unul va spune aceasta, altul aceea... Cu ocazia uneia din conferințele mele de la München unde erau reunite șase sute de persoane am pus următoarea întrebare: „Doamnelor, Domnilor, să ne oprim un moment pentru a ne întreba care este sensul vieții? Fiecare să-și răspundă lui însuși”. Apoi am tăcut și toți am făcut liniște... După care am reluat: „Sunt sigur că mulți dintre voi și-au formulat următoarea cugetare: ce idee caraghioasă, nu se poate pune problema sensului vieții, răspunsul este

diferit pentru fiecare, chiar pentru aceeași persoană răspunsul este diferit în funcție de perioadele vieții!” pentru unul este o bătrânețe fericită, pentru altul să aibă copii, unui al treilea i-ar place să practice o meserie care-l pasionează, un altul ar dori o moarte bună și ce mai știu eu câte încă... Există atâtea răspunsuri la această întrebare câți oameni pe pământ. Și totuși un singur răspuns este valabil pentru toți: cel care a gustat într-adevăr Ființa, știe o dată pentru totdeauna, că sensul vieții umane nu este nimic altceva decât să devină martor al divinului în existență. Iată sensul vieții omului!! Pentru mine nu există deci decât un singur răspuns prin toate celelalte răspunsuri care ar trebui legate într-un fel sau altul la unicul răspuns. Nu acesta este rolul religiilor, să trezească omul la acest răspuns?

În această așteptare, omul trăiește într-o triplă suferință, am evocat-o deja: separat de profunzimea sa și fără rădăcini, el este confruntat mereu cu frica de distrugere sau de moarte... Proiectat la suprafața agitată a lui însuși și în minciuna multiplului, viața sa nu mai are sens și el cade în absurd... În sfârșit, închisoarea mentalului îl izolează din ce în ce mai

2

mult și rupe legăturile sale profunde cu restul creației și sursa oricărei vieți. De unde perpetua nostalgie a unei vieți dincolo de moarte, a unui sens dincolo de sens și de absurd, a unei iubiri dincolo de tristețe și izolare.

Dar când, prin practicarea unei lungi discipline sau prin darul unui har subit, survine moartea micului „eu” dominator, atunci lanțurile se sfărâmă și experiența surprinzătoare a Ființei cuprinde omul cu totul. Zidurile de siguranță pe care și le-a construit în confruntarea cu frica se prăbușesc, căutarea artificială a sensului în confruntarea cu absurdul eșuează pe nisip, afecțiunile sale vide se transformă. Deodată, Ființa îi relevă chiar în mijlocul slăbiciunii sale o plenitudine nebănuită, chiar în mijlocul absurdității un sens dincolo de sens și de non-sens și chiar în mijlocul solitudinii o iubire supranaturală care îl înconjoară, îl însuflețește și îi redă unitatea... A.G.: *Dar este pasionant! Cele trei suferințe decurg deci dintr-o carență a Ființei și, atunci când aceasta se descoperă în golul acestei triple suferințe, ea își dezvăluie în același timp tripla sa identitate: plenitudine – lumina sensului – iubirea...* G.D.: Da!

Plenitudine creatoare - Lumină a Legii universale care ordonează toate lucrurile, le dă o formă, un sens - Unitate care redă totul în armonie. Dar toate acestea n-ar fi decât teorie dacă n-ar fi o concluzie bazată pe trei experiențe pe care le face omul:

El face experiența forței, a forței creatoare pe care o simte în el însuși, ceva care îl impulsionează în sens biologic, care îl face capabil să lucreze, să lupte; el caută să-și păstreze această forță prin sănătatea sa, să o regăsească când este bolnav... Altfel spus, o întreagă parte a vieții umane se învâрте în jurul acestei forțe, începând cu elanul vital pe care-l simte omul și care, în conștiința sa, trebuie să fie înțeles și acceptat. Cel care a pierdut acest Da în fața vieții este foarte greu de vindecat. Este forța Ființei. Astfel aspectul plenitudinii creatoare se manifestă în lume printr-o forță de viață, dar total diferită după cum se află pe planul eului existențial sau al Ființei esențiale. Dacă suntem brânșați la Ființa esențială, simțim forța Ființei acolo unde suntem în slăbiciune, Dumnezeu este puternic în cei slabi, spune Biblia. Este o experiență: în slăbiciunea absolută, când nu mai putem absolut nimic, când suntem abandonați morții,

tocmai în acest moment se poate vedea deodată pe fața unui bolnav marele surâs: el se simte invadat de o mare forță chiar în profunzimea slăbiciunii sale. Forța eului existențial bazată pe ceea ce omul are, ceea ce știe, ceea ce poate, este zdrobită, ea cedează în final locul la ceea ce este el în fondul esenței lui.

A: G. *Ceea ce spuneți îmi amintește de un interviu la televiziune care m-a frapat mult: era o discuție cu mai multe persoane atinse de cancer; seninătatea lor extraordinară era impresionantă... Aceasta dovedește din plin că cealaltă viață nu este altundeva, nici numai după moarte, ci începând de acum în adâncul nostru înșine; singura ei condiție este acceptarea într-o încredere totală care face să se prăbușească fortăreața inexpugnabilă în care micul eu s-a instalat...* G.D.: ...Într-adevăr! Acceptarea este cheia care deschide ușa Vieții și la fel este și pentru celelalte două aspecte ale Ființei.

Legea universală, al doilea aspect, se exprimă în fiecare plantă (de exemplu), în tot ceea ce este viu, în această energie care impulsionează ființa vie spre o formă anume care este sensul dezvoltării ei, adică de

2

a putea evolua după „calea ei, adevărul ei și viața ei”, cum am spus deja. A deveni el-însuși, a realiza forma sa unică și particulară, a trăi într-o situație în care „totul merge”, în care „totul corespunde” cu ceea ce gândește el că este drept și bine rânduit... iată ceea ce caută omul și fără de care el încetează să fie un om. Pentru el, acolo se manifestă Legea universală, care dă cu adevărat un sens și Lumina. Dar aici, din nou, trebuie să considerăm două planuri: cel al eului existențial care își procură prin el însuși sens și lumină prin toate ideologiile sau vederile de spirit pe care le cunoaștem, și planul esențial unde, din contră, omul primește Lumina sensului când nu înțelege absolut nimic cu capul lui... Dacă, în tenebrele necunoașterii, pierdut în non-sens și sfâșiat de situații absurde sau de ridicolul existenței sale, el este capabil să accepte inacceptabilul, atunci el poate face experiența unei alte Vieți și, din acceptarea tenebrelor, dincolo de sens și de non-sens, țâșnește Lumina.

Al treilea aspect, Unitatea Ființei, se dezvăluie prin aceeași atitudine. Manifestarea Unității se face în Iubire. Eul existențial o caută constant prin diferite

2

legături, fie cu o persoană, cu o comunitate, cu o țară, cu un lucru... Trebuie scăpat cu orice preț din solitudinea care sufocă! Pe planul esențial, din contră, tocmai în momentul în care ești dat afară dintr-o comunitate sau, mai mult, atunci când o ființă dragă îți este luată și când accepți inacceptabila singurătate, atunci o iubire divină te invadează și te cuprinde într-o îmbrățișare necunoscută, te pune la adăpost. Nu se știe prea mult ce ți se întâmplă atunci: în tristețea și izolarea totală ești subit nebun de bucurie... A.G.: *Atunci când se atinge limita extremă a eului existențial, aruncat în prăpastia celor trei suferințe, se întâmplă să se străpungă barajele și izvoarele de apă vie să se deschidă... Dar este important și să știi să auzi muzica acestei ape, dincolo de aceste mari bulversări, prin lucrurile mărunte ale vieții curente...* G.D.: ... Sunetul Ființei răsună tot timpul! Totul este să știm cum suntem acordați pentru a putea rezona la acest sunet. Șansa de a face experiența este deci prezentă în fiecare clipă, nu există moment în viață în care lumina Ființei să nu ne poată traversa.

A: G.: *Putem cânta propriile note sau pe cele ale Ființei. Doar acceptând să murim față de propriile*

2

*note putem vibra la sunetul Ființei... Acceptarea este fundamentală...* G.D.: A accepta înseamnă „a-ți trăi moartea!” *Live your dy* este și titlul unei cărți a unui vechi prieten american Keeleman, părintele bioenergiei. El spune că de-a lungul întregii existențe există mici morți de acceptat și, progresiv, abandonarea devine o atitudine, o a doua natură. A evita și a combate suferința este natural, dar când ea există deja, se pune problema de a o accepta pentru a extrage din ea ceea ce este veșnic. Este cazul unei doamne pe care o cunosc bine, care a fost amputată recent de sânul stâng. Pierzându-și deja mama și sora din cauza aceleiași maladii, ea nu prea știe la ce să se aștepte în anii care vin... La trezirea din operație ea îmi spune: „Acum nu mai este vorba să-mi număr anii care îmi mai rămân de trăit, ci important este cum îmi voi trăi viața?” Trebuie să acceptăm înfrângerea... să acceptăm și nu să simulăm că nu avem nimic. Trebuie să depășim rezistența pe care o avem în noi înșine, este un fel de umilință vizavi de forțe care ne depășesc... Este așa cum doi cavaleri japonezi se luptă cu săbiile... În cursul luptei, unul dintre ei l-a aruncat pe celălalt de pe cal și sabia acestuia a zburat departe. Învingătorul coboară de pe cal și, în loc să-și

ucidă victima, el depărtează picioarele și îi poruncește celui învins să treacă pe dedesubt ca măsură de umilință extremă. Cavalerul învins acceptă și face acest gest, atunci învingătorul își adună sabia, i-o întinde și îl ridică, spunându-i: „Tu ești cel care a câștigat lupta!” A.G.: *Devreme ce vorbim despre acceptare, cea mai mare parte a oamenilor protestează puternic. Ei confundă acceptarea cu resemnarea predicată de-a lungul secolelor și pe care ei o simt intuitiv la antipozii oricărui comportament omenesc adevărat.*

G.D.: Resemnarea și eroismul sunt două manifestări ale eului existențial. A accepta... da, a se resemna... nu! A accepta până la negrul care este în noi înșine. Îmi amintesc de un sfânt din împrejurimile Parisului: părintele Grégoire, un ermit ortodox; el pictase o icoană magnifică, reprezentându-l pe Cristos îmbrățișându-l pe Adam în infern. L-am întrebat: „Părinte, ce vrea să însemne această icoană pentru dvs?” Și el mi-a răspuns: „Dacă omul se recunoaște pe el însuși în infernul lui, adică pe Diavolul în el, răul lui, negrul lui, murdăria lui cea mai mare, și dacă în loc să respingă toate acestea el le îmbrățișează cu iubire,

2

atunci divinul poate izbucni, aceasta este învierea!"

Cuvinte inepuizabile... În acceptarea negrului se ridică o lumină care este dincolo de negru și de alb. Iată ideea subiacentă a „acceptării inacceptabilului” și unul dintre adevărurile esențiale ale Zen-ului... A.G.: *...Nu numai! După o seară lungă de discuții la lumina unei lumânări, în schitul unui Yogi, acesta mi-a zis: „Dacă ar trebui să rezum într-un singur cuvânt tot Universul Yoga, aș spune: acceptare”. Dar nu aceasta este chiar atitudinea fundamentală a omului biblic? De la „da”-ul lui Avraam la „da”-ul Mariei, Dumnezeu îi învață pe oameni să intre în această mișcare de abandonare și de acceptare; El însuși va face expresia darului său total atunci când Iisus, confruntat cu moartea sa, spune: „Voia Ta să se facă, nu voia Mea... În mâinile Tale, Tată, îmi dau duhul”...* G.D.: Da! Fără îndoială Cristos nu se putea situa altundeva decât acolo unde omului îi este cel mai rău... El se plasează în inima inacceptabilului. Nu numai că acceptă în libertate moartea ci și absurdul: nimeni n-a înțeles mesajul său și cei mai mulți l-au refuzat, nu s-a apărut nici în fața lui Pilat, nici în fața lui Irod și cu atât mai mult față de ai săi; fără niciun cuvânt el acceptă toate umilirile. În sfârșit se află și într-o cvasi-izolare totală:

apropiații lui îl trădează și îl abandonează... Astfel Iisus nu a venit să ne scape de această suferință creată de lume, ci ca să ne învețe să acceptăm ca și el inacceptabilul! Crucea nu îi va fi luată decât celui care a purtat-o... A.G.: *Această atitudine de acceptare este reluată apoi de către liturgia secolelor următoare, care n-a încetat să-i impregneze pe creștini cântând în momentul instituirii Euharistiei: „El a luat forma de sclav, acceptând de bunăvoie să sufere pentru a-și elibera creația și a o reforma după chipul Slavei Sale”. Ceea ce tradiția mistică a pus apoi în relief nu este nimic altceva; a fost numită deseori „act anagogic” această atitudine devenită foarte simplă și pusă la îndemâna tuturor de către sfânta Tereza de Lisieux: a recunoaște o realitate oricare ar fi ea, a o accepta și a o oferi lui Dumnezeu. Științele omenеști descoperă la rândul lor astăzi la câtă libertate poate conduce această atitudine. Un Rogers de exemplu, eminent psihoterapeut american, a făcut din acceptare baza terapiei sale... Am putea cu siguranță să continuăm pelerinajul nostru prin multe alte tradiții... Rețineți totuși un element important în această atitudine: participarea corpului.*

G.D.: Bineînțeles! Nu putem accepta niciodată ceva cu umerii ridicați sau contractați, este expresia eului existențial care refuză tot ceea ce îi face rău și se apără împotriva pericolului imaginar sau adevărat. Suntem cu ochii în patru! Numai dând drumul cu adevărat la strânsoare în toate tensiunile noastre începem să ne eliberăm. Vom mai avea încă de spus despre importanța corpului în ceea ce eu numesc „atitudinea justă” pe care trebuie să ne-o însușim orice am face.

A.G.: *Dacă acceptarea este altceva decât o adeziune intelectuală la o credință, atunci transformarea omului întreg, corp, suflet, duh, se înțelege că poate fi tocmai cheia care deschide ușa vieții. Identitatea acestei vieți, spuneți, se manifestă în tot și peste tot sub cele trei aspecte: plenitudine, lege și unitate. Ce legătură faceți între această treime și Sfânta Treime?*

G.D.: Dar este foarte simplu! Plenitudinea este viața universală ca și viață creatoare, creatorul, Cel care naște spre viață, și pe care Biblia îl numește Tatăl. Legea, este Legea interioară care structurează,

ordonează, formează toate lucrurile și le dă un sens, este Verbul, Cristos: „Prin el toate s-au făcut, și fără el nimic nu s-a făcut din ceea ce s-a făcut...” Verbul este Principiul oricărei alcătuirii, el dă formă la tot ceea ce există ca și creatură. În fine Unitatea, care se exprimă în iubire și reunește în armonie tot ceea ce a fost separat, este Duhul Sfânt.

*A.G.: Vedeți vreo legătură între acestea trei?*

G.D.: În Viață nimic nu se oprește; totdeauna mișcarea pleacă dinspre Tatăl înspre Fiul și dinspre Fiul, prin Duhul Sfânt, se întoarce la Tatăl. Treimea este o mișcare, este mișcarea veșnică, mișcarea tainică la care participăm toți ca ființe vii. Nu există nimic în afara Sfintei Treimi și fiecare ființă vie este o imagine a ei. Viața devine Formă și Unitatea dinamică care este la baza a tot ceea ce este viu leagă toate lucrurile; nimic nu există deci în afara Sfintei Treimi pentru că orice lucru este acolo; o forță, o viață îi permite să existe, este Ființa Fiindului, care menține totul în existență; apoi orice lucru este acolo sub o anumită formă, forma florii nu este cea a unui arbore sau a unui om; în sfârșit orice lucru este acolo într-o

anumită armonie cu el însuși; dacă vorbim despre formă înseamnă că există membre, diferite părți care au între ele legături vii. Când această Viață dispare, lucrurile se descompun, un corp omenesc de exemplu cade în țărână când nu mai este locuit de Viață.

Dar știți fără îndoială, Treimea nu este de loc un privilegiu al creștinismului. Nu există religie fără Treime. Treimea creștină este modul creștin de a imagina Treimea Ființei: Plenitudinea, Legea și Unitatea adică Tatăl, Fiul, Duhul. În budism se vorbește despre Buddha, Dharma, Samgha. În hinduism aveți Brahman, Vishnu, Shiva. În șintoism există sabia pentru a exprima forța, oglinda pentru lege și acest renumit lăntșor, această bijuterie care prin suplețea lui reprezintă blândețea iubirii... A.G.: *Atunci care este originalitatea creștinismului pentru dumneavoastră, dacă în toate religiile se găsește Treimea, fondul credinței noastre creștine?*

G.D.: Originalitatea creștinismului rezidă în viziunea Persoanei, realitatea personală, care reprezintă și scopul împlinirii umane, adică în posibilitatea de a deveni cu adevărat persoană, de a

deveni dumnezei, deci de a ne îndumnezei.

Dar la următoarea întrebare pusă: „În experiența transcendenței întâlnim un Tu?”, răspund: este o întrebare falsă! Într-adevăr, tot ceea ce ne atinge și tot ceea ce întâlnim, persoană sau obiect, le resimțim ca un „tu”, adică o ființă și nu un lucru. Așa este construită conștiința umană: ca subiect eu întâlnesc totdeauna un subiect. Chiar unui zid alb care ne agasează atingându-ne, unei bucăți de lemn sau unei pietre, noi le putem spune: „Tu ne agasezi!” Dar acest „tu” este departe de a implica o realitate personală. La fel este pentru „Tu”-ul care ne apare în experiența transcendenței. Există ceva personal în acest „Tu”? Riscul este mare într-adevăr: spunând „Dumnezeu este o persoană” cine îmi permite să spun că nu mă servesc din nou de o categorie mentală care obligatoriu face din Dumnezeu o figură, o formă închisă, o „persoană” alături de care se află altceva, în timp ce alături de Dumnezeu nu este nimic! De aceea eu prefer să vorbesc despre o persoană transpersonală, ridic astfel frontierele. Dumnezeul personal există dincolo de „Tu” și aş zice că Persoana se experimentează acolo unde începe dialogul, ceea ce

este cazul atunci când aud vocea care îmi vorbește din adânc, din ființa mea esențială. În dialog Dumnezeu se dezvăluie ca Persoană insesizabilă și cheamă omul să se realizeze după chipul și asemănarea sa. Iată ce caracterizează nucleul creștinismului și ce constituie particularitatea sa: omul, responsabil vizavi de divin, ca ființă existențială, exprimă divinul ca persoană. Duhul vrea să devină trup... A.G.: *„Dumnezeu devine om pentru ca omul să devină Dumnezeu”* spune Tradiția cu sfântul Atanasie și *„Dumnezeu experimentează omul pentru ca omul să-l experimenteze pe Dumnezeu”* proclamă sfântul Irineu. Persoana nu este un obiect de cunoaștere, ea este insesizabilă și un abis fără fund, ca Dumnezeu. Și dacă este adevărat că ea este inseparabil legată de Dumnezeu, ea nu ni se poate revela deci decât în experiența care ne face transparente față de Ființă și ne va face să trecem de acum înainte prin moarte față de tot ceea ce este obiectivabil. În Evanghelie atitudinea de acceptare și „da”-ul pentru realizarea persoanei sunt constante dar culmea acesteia este cu siguranță cererea de a iubi vrăjmașii. Atunci natura se depășește și omul este născut la plenitudinea libertății. Nimic nu ne face mai liberi decât iertarea;

*eu cred că dincolo de toate tehnicile de transformare de sine, acesta este unul dintre marile secrete ale trecerii de la individ la persoană. Starețul Siluan de la Athos spunea că iubirea vrăjmașilor este singurul criteriu infailibil al transformării noastre...” Cristos se naște mistic în suflet în acel moment” spunea Maxim Mărturisitorul. Dacă noi vrem deci să cunoaștem ceva din misterul incognoscibil al persoanei noastre, trebuie să contemplăm fața lui Cristos care îi este icoana... G.D.: Și să devenim „una” cu El!...*

*A.G.: Să-l lăsăm să acționeze prin osmoză și comuniune reciprocă. În Biblie, „a cunoaște” înseamnă aproape întotdeauna experiență directă, contact intim, iubire... Dialogul devine un fel de transfuzie sanguină.*

G.D.: Da! Căci fără această experiență în care orice teorie dispare, omul, instruit încă din copilărie în categoriile abstracte ale unui Dumnezeu personal, dacă toată viața lui n-a auzit vorbindu-se altfel despre Divinitate, va proiecta imaginea unui Dumnezeu independent în ceruri chiar în momentul în care este atins de Ființă. Este rezultatul sau rodul unei tradiții

transmise încă din copilărie, căci omul preformează în mod necesar modul de a vedea, chiar de a simți și înțelege o experiență în care este atins de Altceva.

Invers, de exemplu în tradiția budistă, dacă, încă din copilărie, cineva este inițiat într-un alt mod de a percepe Divinitatea și de a menține în conștiința sa marele vid, atunci, chiar dacă într-o meditație profundă tășnește în conștiința sa de om o figură, o formă oarecare, el va ști că este o imagine și că în realitate nu există nimic care să-i permită să dea o imagine omenească lui Dumnezeu.

*A.G.: Cuvintele sunt în același timp magice și ademenitoare! Fără ele experiența rămâne informă: Cuvântul-Experiență este puternicul revelator al inimii lui Dumnezeu; cu ele există mereu riscul de a cerebraliza, de a pune realitatea divină în formule și de a omorî Viața! De aceea ne trebuie în același timp și pe Cristos și pe Duhul pentru a-l întâlni pe Tatăl. Iisus a spus: „Eu am venit ca ei să aibă Viața” și „Este bine pentru voi ca să mă duc căci voi trimite pe Duhul Sfânt”. Când Cuvântul este crucificat, Duhul ni-l face lăuntric, îl realizăm. Verbul este Cuvântul care iese*

*din Tăcere și se întoarce în Tăcere și astfel face din noi dumnezei.* G.D.: Acolo este marea turnantă și în același timp dificultatea: în orice om, creștin sau nu, există eul condiționat de timp și spațiu, pentru care realitatea nu există decât în forme. Ori acestea ascund și dezvăluie în același timp o esență universală, Realitatea realităților, ceva incomprehensibil, invizibil care ne poate invada: singurul lucru care contează pentru mine, este de a conștientiza că cele trei elanuri ale Treimii Ființei: formele, esența și invadarea experimentală sunt profund unite între ele, și de a crea condițiile care permit intrarea în mișcarea lor. Acesta este sensul și scopul practicii pe care o propun.

## ***VI „Calea, Adevărul, Viața”.***

### ***(Ioan 14, 6)***

GRAF DÜRCKHEIM: A crea condiții înseamnă a vorbi mai întâi tehnic. Să nu ne înșelăm asupra tehnicii, ea nu este un lucru exterior. Cum spun orientalii: „Tehnica perfectă este Tao, și Tao trăit este tehnica”. Adică ea este deja o expresie a Ființei esențiale, o manieră de a se manifesta pe care i-o

oferă cel ce meditează.

ALPHONSE GOETTMANN: *În acest sens am evocat deja cuvântul lui Cristos: „Eu sunt Calea”, deci Cristos este Calea, și Calea este Cristos. În experiență fiecare constată de altfel foarte repede că o atitudine a corpului bine înțeleasă este deja rugăciune.*

G.D.: Totuși pentru ca Ființa esențială să se poată manifesta deplin și într-o formă personală, se cere o transformare a omului întreg: corp, suflet, duh, căci obstacolele se găsesc pe toate planurile și se întrepătrund.

A.G.: *Dacă este adevărat că corpul este expresia vizibilă a universului invizibil în noi, atunci se înțelege că orice atitudine fizică semnifică în același timp ceva psihic și spiritual...* G.D. Marele teolog Karl Rahner a pronunțat această frază formidabilă: *„Corpul este forma spațio-temporală a duhului”*. Asistăm aici la o întoarcere pentru creștini, căci timp de secole corpul a fost înțeles ca principalul obstacol pe cale și opusul spiritualității, trebuia deci să se renunțe la el și să fie mortificat, lucru curios pentru o religie în care

Dumnezeu a vrut să se întrupeze și să ia un corp de om. Oricum ar fi, dacă corpul întruchipează duhul cum l-am putea separa de om? Corpul este omul în felul său de a fi prezent în lume, el reunește deci condițiile pentru a merge spre ceea ce este fără condiție.

Nouă ne este greu să înțelegem pentru că noi considerăm totdeauna și peste tot numai corpul pe care îl **avem**, ca un obiect sau o proprietate. Pe lângă această viziune unilaterală a lucrurilor, se poate ridica provocarea unei alte viziuni complet diferite: cea a corpului care **suntem**! În germană avem șansa de a putea spune **Korper** pentru corpul pe care-l **avem** și **Leib** pentru corpul care **suntem**.

Corpul pe care-l **avem** este ceva material, fizic, separat de duh, de suflet; Corpul pe care-l **avem** trezește în noi o conștiință specifică ce caută sănătatea, eficiența... Este un instrument care trebuie să funcționeze bine. Acest corp nu suntem noi, din contră este un obiect care trebuie să fie la dispoziția noastră. În timp ce corpul care **suntem** se deosebește total de celălalt. Parafrazând, am putea spune despre

acest corp că este maniera noastră de a fi prezent ca persoană, modul de a fi prezent în timp și spațiu, aici și acum. Acest mod de a fi prezent, vrea să însemne ansamblul gesturilor prin care ne exprimăm și ne prezentăm; gesturi care sunt produse de o conștiință absolut diferită de conștiința corpului pe care-l **avem**. Aceasta din urmă este dirijată spre sănătate și poate spre frumusețe, cât despre cealaltă, ea este orientată spre transparența la nucleul transcendent din noi înșine. Să luăm un exemplu foarte simplu: suntem la masă, felurile de mâncare sunt gustoase, noi continuăm să mâncăm și aceasta nu face niciun rău nici sănătății, nici frumuseții noastre. Continuăm să mâncăm și iată că vine momentul în care dacă luăm fie și numai o îmbucătură în plus ne simțim un pic sufocați, un pic blocați, privați subit de contactul cu profunzimea noastră; astfel, am păcătuیت contra duhului nostru interior al transcendenței. Aceasta nu are totuși nimic de a face cu frumusețea sau sănătatea noastră. Suntem ca și separați de noi înșine și regretăm această îmbucătură în plus. Este vorba deci de un cu totul alt plan decât cel al sănătății-frumuseții, este un mod de a fi care ne păstrează în legătură cu ființa noastră profundă, și această

atitudine formează conștiința binelui sau răului vizavi de corpul care **suntem**. Astfel că pe planul existențial se poate face un mare număr de gesturi, mișcări sau acțiuni, moduri de a vorbi chiar, care să fie contrare legii transcendentului... Dacă corpul care **este** semnifică omul și persoana însăși în modul ei de a fi prezent, înseamnă că persoana poate fi trezită prin intermediul gesturilor sale. Să luăm încă un exemplu: oamenii merg adesea la medic din cauza acestei dureri, bine cunoscută, de umeri care este cvasi generală. Medicul format de știința obiectivantă a corpurilor pe care le **avem** va spune: „Da, aveți crampe, mușchi crispați, vă voi prescrie calmante, poate că vor fi necesare masaje. Dacă nu vă veți simți mai bine, vă vom face injecții...” Acest medic vede corpul pe care-l **avem**. Dar pentru cel care vede corpul care **suntem**, tensiunea în umeri reprezintă o atitudine a persoanei identificată cu eul ei existențial care pune la îndoială ceva. Fiecare tensiune a corpului care **este** exprimă o neîncredere față de lume, față de momentele care urmează și care ar putea fi dezagreabile. Suntem mereu cu ochii în patru, ne e teamă că va trebui să ne apărăm ori să atacăm și că

nu vom fi material sau spiritual în măsură să o facem... contracția cea mai puternică se localizează în umeri și în ceafă, este renumita expresie „grumazul tare (tari la cerbice)” de care vorbește Biblia; ea reprezintă așa cum am spus o teamă față de lume; în timp ce tensiunile la nivelul inimii și al plexului reprezintă o neîncredere față de emoții, la nivelul abdomenului și al bazinului tensiunea semnifică o neîncredere vizavi de forțele cosmice, la nivelul picioarelor în fine este o neîncredere față de pământ și o anume teamă de a prinde rădăcini. Nici medicamentele și nici masajele nu vor schimba ceva ci numai descoperirea și exersarea unei atitudini de încredere prin corpul care **suntem**. Am putea spune că orice maladie proprie omului este expresia unui deranjament al persoanei, al corpului care **este**. Medicina actuală începe să înțeleagă aceasta. Se vorbește de o medicină psihosomatică, dar acolo încă există distincție între *psyche* și *soma*. Trebuie mers mai departe și văzută persoana în întregime, exprimându-se după modul ei de a fi, just sau fals, în viață. Dacă terapeutul este el însuși într-o atitudine justă, atunci cea mai mică atingere îl pune atunci pe clientul său într-o altă atitudine, se acționează în acest

caz ca și corp care **este** asupra unui corp al altuia care **este** și nu asupra corpului pe care acesta îl **are**. Bineînțeles, toată lucrarea făcută asupra corpului care **este** se reflectă asupra corpului pe care-l **avem** și viceversa, tot ceea ce face medicul cu remediile sale are o influență asupra corpului care **este**. Trebuie să înțelegem că există un mod de a fi prezent care exprimă încrederea, și să ne înrădăcinăm în acest comportament. În învățătura mea aceasta se învață într-o postură, o manieră de a fi prezent în care omul este înrădăcinat în centrul său vital, numit *Hara*. Iată condițiile în care se poate înscrie o tehnică de lucru.

A.G.: *În funcție de viziunea care se adoptă, tehnica poate fi deci o asceză de dominare și de eliberare, căci „carnea are dorințe contrare dorințelor duhului”, sau o asceză de transfigurare, pentru că același corp este și „un templu al Duhului Sfânt... asociat plenitudinii divinității” spune sfântul Pavel. În primul caz, corpul va fi „animalul de îmblânzit” cum sugerează și astăzi Lanza del Vasto; asceza devine atunci „mortificare”, foarte des în istorie aproape de „mutilare”... În cel de-al doilea caz omul va căuta mai degrabă „să-l glorifice pe Dumnezeu prin corpul său”*

2

*pentru a mă exprima prin sfântul Pavel și asceza va deveni mai mult o disciplină. Dar cum tocmai ați spus, lucrarea asupra corpului care **este** se repercutează și asupra corpului pe care omul îl **are** și invers. Cel care își flagelează corpul pe care îl **are** și îi impune un ciliciu sau îi refuză trufele și dulciurile, poate îmblânzi într-o zi animalul în beneficiul spiritului. După cum pentru un medic există un abis între cele două viziuni ale corpului tot la fel pentru un spiritual pot fi punți care le unesc pe cele două. Căci esențialul ține de atitudine. Francisc de Assisi își mortifica trupul, „fratele măgar” cum îl numea, până la moarte, dar stigmatetele lui lăsau să transpară „bucuria perfectă”... Nu se datora aceasta oare tocmai orelor dedicate în fiecare zi contemplației, cum fac de altfel invariabil toți misticii? Contemplația este în orice caz ușa regală spre atitudinea justă, calea privilegiată și exercițiul de bază al învățăturii dumneavoastră. Fără ea nu există nici maturitate umană, nici creștină.*

G.D.: Exact! Meditația și toată viața meditativă care decurge din ea sunt marele răspuns la invitația lui Iisus: „*metanoeite*”, transformați-vă! Este o supunere radicală la trăirea pe un alt plan decât cel al

2

moralei altruiste. Este vorba de o străpungere spre misterul care suntem în noi înșine și de o viață liberă orientată exclusiv spre manifestarea Ființei divine. Aceasta nu este produsul unei imaginații pioase sau un obiect de credință ci conținutul unei revoluții totale a conștiinței, care ne este înnăscută în fond.

Cuvântul „meditație” se găsește astăzi pe buzele multora și îmbracă sensuri foarte diferite. În ceea ce ține de învățătura mea, eu consider „a medita” în sensul pasiv: *meditari*, a fi condus spre centru, chiar dacă etimologia nu este în întregime garantată. În această accepțiune cuvântul meditație este un termen generic care acoperă, pentru mine, cele trei faze binecunoscute în Evul mediu: „concentrare, meditație, contemplație”.

Pentru a pleca pe drumul cel bun, trebuie știut că Ființa este cea care ne caută, că Ființa ar vrea să ia formă în noi și că Ea este cea care face lucrarea în măsura în care Îi permitem: divinul caută să se realizeze în noi, noi nu avem nimic de făcut decât să o lăsăm să facă. Lucrarea grădinarului este un bun exemplu: el nu poate trage planta pentru a o face să

crească mai repede, dar el trebuie să vegheze la pregătirea condițiilor pentru ca această mișcare, acest dinamism al vieții să nu fie blocat.

La fel se întâmplă în meditație: creând condițiile necesare, ea devine un exercițiu de transformare. Prima condiție este într-adevăr atitudinea, după cum ați spus, atitudinea justă. Pentru meditație aceasta începe mai întâi prin concentrare și asiza corectă. Atunci când era întrebat de unde îi vine marea sa sfințenie, Meister Eckhart răspundea: „De la asiza mea înainte de toate”. Se poate bineînțeles medita în orice postură și progresa, cu condiția să ai duhul în dispoziție bună... A.G.: *Shri Aurobindo a înlocuit asiza prin douăsprezece ore de mers zilnic iar sfântul Simeon Noul Teolog a atins culmile sfințeniei întins pe spate: coloana sa vertebrală era zdrobită...!*

G.D.: Experiențe milenare ne permit cu toate acestea să spunem că postura moștenită de la tradiția Zen este cea mai benefică. Trebuie adăugat imediat că fondul problemei în discuție este înscris la fel de bine în corpul omului occidental... A.G.: *Ține de natura omului, îi place să se așeze foarte aproape de pământ*

2

*și face aceasta cu atât mai spontan cu cât are mai puțină structură intelectuală. Am putut constata cu ce ușurință retardații mintali se așează în lotus fără a-l fi învățat vreodată. Din toate timpurile asiza pe călcâie numită a „croitorului” era familiară occidentalului, și a devenit de la Tereza de Avilla încoace la fel de tradițională pentru Carmelite ca și în Japonia... G.D.:*

Dar noi îi datorăm tradiției Zen faptul de a ne fi reamintit pe această temă niște cerințe care permit o intrare rapidă în procesul meditativ, eliminând obstacolele față de transparența Ființei. În special importanța verticalei drepte în asiză, care provine dintr-o bună ancorare în orizontală care este regiunea abdomenului și a bazinului, cunoașterea centrului de gravitație, *hara*, unde se adună toată energia. Aici toate se țin împreună: înrădăcinarea veritabilă în josul trunchiului dă naștere unui frumos avânt spre coroană, iar bustul suplu și destins permite la rândul lui ca *hara* să se manifeste. Înrădăcinat în pământ, înrădăcinat în cer, aceasta este însăși constituția omului, dubla sa origine.

Evadarea, somnolența sau reveria sunt la mii de leghe de meditație. Aceasta din urmă cere supunerea

2

la o disciplină strictă, atât în precizia asizei cât și în fermitatea concentrării sau fidelitatea neabătută fără sincope în ce privește exercițiile.

În meditație se vizează „nimicul” conștiinței naturale. Acest „nimic” este la fel de familiar budiștilor cât și sfântului Ioan al Crucii printre alții. Nu este vorba de a căuta vidul ca scop în sine, ci de a crea condițiile pentru ca plenitudinea misterului Ființei să mă cuprindă: trebuie ca eu să părăsesc agitația multiplului și să detașez conștiința mea de orice lucru care o ocupă.

A fost mult discutat și rău înțeles acest vid. Anumiți creștini se agață de meditație dar numai sub aspectul ei obiectiv, orientată asupra unui gând sau a unei imagini, și cred că restul este budist... A.G.: *Aceasta pentru că probabil ei n-au călătorit prea mult spre propria lor Tăcere interioară și nu cunosc mai bine pe Cel despre care mărturisește tradiția lor încă de la origini! Neavând niciuna nici alta, ei confundă inevitabil pe Dumnezeuul lui Iisus Cristos cu cel al filosofilor. Cine dă naștere Verbului: frumoasele construcții mentale ale lui Platon sau așteptarea*

*liniștită și virginală a Mariei? Sfântul Pavel insistă totuși cu multă vigoare în prima sa scrisoare adresată Corintenilor, pentru a spune că adevărata înțelepciune spirituală se dobândește cu condiția de a „nimici înțelepciunea înțelepților”, adică de a ne elibera de sub sclavia înțelepciunii limbajului rațional și dialectic.*

G.D.: A face vid în sine, adică a deveni o cupă virginală, este condiția capitală pentru orice creștin. Verbul vrea să ia trup în noi, dar dacă suntem încărcăți de multiplu, noi nu putem să-l „primim” cum spune sfântul Ioan pentru că nu este loc „în pensiunea noastră”. Atât timp cât conștiința noastră nu este degajată, noi rămânem orbi și surzi, cu „ochi care nu văd, urechi care nu aud”. Reprezentările și imaginile mentale ale lui Dumnezeu fac din el o abstracție, trebuie să ne golim de ele pentru a trece de la moarte la viață. Este vorba de a renaște: pentru mine meditația nu are sens decât dacă ea transformă omul și cel care meditează iese altul de cum a intrat în meditație. Dacă după o jumătate de oră de meditație suntem același cu cel de dinainte înseamnă că am fost într-o atitudine falsă.

A.G.: *Aceasta explică pentru ce atâția călugări și călugărițe care meditează o oră sau uneori două ore pe zi timp de o viață întreagă, ajung la bătrânețe plini de amărăciune și fără bucurie. „Departe de a fi goi de ei înșiși, ei sunt plini... și spiritual bolnavi”, remarca Thomas Merton care cunoștea bine viața monastică...*

G.D.: Vai! Se pot face considerații frumoase despre Dumnezeu și chiar se poate intra în profunzimea unui cuvânt al Evangheliei fără ca aceasta să ne schimbe vreodată! A-l reduce pe om la capul său arată o serioasă necunoaștere a lui. Atitudinea justă îi va revela că el este și suflu, inimă, centru profund... A.G.: *Presupun că după asiză elementul cel mai important în actul meditativ este tocmai respirația? Ca buni occidentali am coborât-o la a nu fi altceva decât o instituție de procurat aer. Dar ce este ea de fapt?*

G.D.: Trecem cu totul pe lângă problemă dacă respirația nu este decât un fenomen corporal! În adevăr ea este Suflul mării Vieți, Suflul care impregnează tot ceea ce trăiește și omul în totalitatea sa: corp, suflet, duh. Dacă respirația nu este corectă, tot omul este în dezordine. Orice dereglare a

2

respirației arată o dereglare a omului care influențează asupra a tot ceea ce el este și face. Mai mult: el blochează manifestarea Ființei și influențează ansamblul dezvoltării interioare și toată devenirea Persoanei. În fapt, orice respirație neadecvată este consecința micului eu dominator care a retras Suflul din centrul profund, impulsionat de diafragmă, și l-a instalat în partea superioară și voluntară a pieptului, activată astfel de mușchii auxiliari.

Respirația corectă este marea mișcare a Vieții care printr-o mișcare se dă și prin cealaltă se primește. Trăită conștient în timpul meditației, această mișcare pune stăpânire puțin câte puțin pe tot omul pentru a-l transforma printr-o moarte și o renaștere continue, tot mai aprofundate. Acest esențial „mori și devii” este formula fundamentală a vieții prezente în sânul respirației ca și de altfel în întreaga creație. Este vorba de un proces de metamorfoză în care dominația unilaterală a micului eu existențial este abandonată în favoarea unei noi nașteri și de apariția Ființei esențiale. Este o adevărată înmormântare a omului vechi, reluată mereu, o moarte a tuturor formelor încremenite ale

existenței pentru a renaște pe un cu totul alt plan ca persoană, în toată dimensiunea pe care acest termen o implică.

A.G.: *Îmi inspirați dorința de a cânta imnul: „Deschideți-vă inimile suflului lui Dumnezeu, viața Sa se grefează pe sufletele pe care le atinge! Un popor nou să se nască!... Să ne deschidem inimile suflului lui Dumnezeu căci El respiră în gura noastră mai mult decât noi înșine!”* G.D.: Aceasta nu este o imagine sau o teorie de aplicat pe timpul exercițiului, ci este exact ceea ce se petrece de fapt în actul respirator atunci când este corect, realitate de care trebuie să devenim tot mai conștienți, trăind-o: marea desprindere („*lacher-prise*”) până la abandonarea în expirație, iar în inspirație întoarcerea regenerată, noua făptură. Astfel omul este cuprins în totalitatea sa, corp-suflet-duh, de către această mișcare a transparenței care, cu fiecare respirație, conține în rezumat tot ceea ce trebuie să se maturizeze pe cale. Nu există limite în progresul acestei mișcări a transformării.

Respirația este mișcarea transformatoare prin excelență, ea ne este înăscută. Trebuie să fim foarte

atenți la relația dintre expirație și inspirație. Atunci când am înțeles că nu trebuie să inspirăm, să captăm inspirația, ci că aceasta „ne inspiră” în sensul propriu al cuvântului, atunci vom putea trăi pe fond respirația. Va trebui deci pus accentul mai întâi pe expirație, adică pe a da drumul. Numai după ce am dat drumul putem să o primim; inspirația vine de la sine. Îndată ce inspirația este activă și voluntară închidem ușa în loc s-o deschidem. Inspirația comportă trei aspecte ale unei aceleiași mișcări: deschiderea, vizitarea și plenitudinea. Dacă cereți cuiva să expire profund, cea mai mare parte a timpului el va face o inspirație amplă convins că mai întâi trebuia să ia pentru a putea să dea. Este așa pe planul existențial: trebuie să ai pentru a da dar pe planul spiritual este exact invers, trebuie dat totul pentru a primi.

În fond inspirația este totdeauna cadoul unei bune expirații; o primim și, în acest sens, ea are o dublă semnificație: este suflul care mă umple pentru buna funcționare a organismului meu, și este, pe un cu totul alt plan, „inspirația”, sunt inspirat sau Aceasta mă inspiră; în inspirație o Prezență pune stăpânire pe mine... A.G.: *Occidentalul are obiceiul de*

*a pune mâna pe lucrurile cele mai minunate și de a se face proprietar, nu este uimitor că a făcut aceasta și cu inspirația și în contul ei se oxigenează fără a primi viață... Dar poate fi expirația un act voluntar?*

G.D.: Da, în exercițiu ea este la început un act voluntar iar apoi curge de la sine. Trebuie să devenim conștienți de ea, să o urmăm, nu să o „facem”. Aceasta e adevărat pentru orice mișcare respiratorie; în general respirația omului este incorectă, cea mai mare parte a oamenilor au astăzi o respirație rău plasată și prea înaltă, ei respiră cu pieptul în locul diafragmei: rezultatul unei atitudini cu ochii în patru și a unui eu mereu angajat. Când începem să ne agităm, respirația urcă, suntem „în afara noastră, fără aplomb în farfuria noastră”. Invers, când ne simțim bine „în farfuria noastră”, destinși și concentrați, avem o respirație corectă, prin diafragmă, abia atunci respirația devine o mișcare a întregii persoane. Prima datorie în expirație este deci cedarea, lăsarea, mai întâi în umeri, adică a ne lăsa ca persoană și nu ca mușchi. Lucrăm asupra noastră înșine și nu asupra corpului nostru. Cedării în partea superioară la începutul expirației îi urmează spontan o coborâre în

2

cursul expirației, o dăruire de sine care se termină la sfârșitul expirației printr-o abandonare. Ne așezăm în bazinul nostru, în buna noastră farfurie. A se „simți bine în farfuria sa” este o expresie de cavalier care înseamnă a avea o bună asiză, dar în același timp „farfurie” desemnează un platou sau o cupă; s-ar putea spune a „se simți bine în cupa sa”, bazinul se face cupă de primire pentru viața nouă, există aplomb, calm, fără frică... La fel ca în inspirație, regăsim și în expirație trei aspecte ale aceleiași mișcări: cedare, dăruire de sine, abandonare.

A.G.: *Abandonarea este o retragere totală de sine, este culmea deschiderii în așteptare încrezătoare. Momentul dintre expirație și inspirație nu este o oprire statică și voită ci deschide spre un abis misterios și viu de unde se naște inspirația care dă viața...* G.D.: Aceste două mari mișcări: expirație-inspirație practicate devin cei doi poli ai unei mișcări unice numită „roata metamorfozei”, moarte... naștere... destindere... tensiune... și armonia între tensiune și detentă duce la o „tensiune justă”. Este important să facem diferența între destindere și molesire-topire. Tensiune-destindere juste sunt cele

2

două fațete al ființei vii în timp ce crispăre-moleșire sunt două stări care se exclud. Omul care nu este centrat pendulează fără încetare între crispăre și moleșire: încordat în partea de sus sau în voia sorții, două atitudini care duc la moarte. Diavolul, Adversarul Vieții, face două lucruri: oprește mișcarea în partea de sus sau în cea de jos, în crispăre sau în moleșire, două atitudini statice pe care omul le adoptă atunci când este închis în micul său eu existențial care vrea să-și mențină poziția. Înțelepciunea Vieții este o mișcare perpetuă care nu permite nicio clipă oprirea. În schimb, când „tensiunea justă” se aprofundează, mișcarea respiratorie devine aproape imperceptibilă; atunci, sursa Vieții, Ființa, ne poate vizita: prin mari bulversări care ne poartă uneori până la extaz, sau prin mici atingeri ale Ființei și înrădăcinare în adâncul din noi înșine. Pe când acestea din urmă pot deveni o experiență frecventă pentru cel care înaintează pe cale, *satori*-ul, marea iluminare este rară. Se vorbește prea ușor despre *satori*; unul dintre cei mai mari maestri Zen a spus că el a avut trei în viața sa. Întotdeauna expirația este un salt în necunoscut cu o încredere totală și fără rezerve, care dezvoltă receptivitatea căutătorului la extrem, îl conduce la

abandonarea radicală și absolută în toate și îl face să intre în noaptea mistică, în tenebrele morții. Fără ea nu există înviere. Aceasta presupune adesea ani întregi de practică.

*A.G.: Dar pe Cale nu există numai uscăciunea deșertului! Uneori acolo se manifestă focul Rugului Aprins, sau izvorul care țâșnește dintr-o stâncă, un puț artezian, o oază... atâtea lumini și puncte de înmprospătare, mesageri precursori ai mării Lumini-Illuminare! Toate promisiunile biblice sunt prezente iar înaintașii noștri pe Cale le-au trăit înaintea noastră: Moise și tot poporul său în căutarea Țării Promise...*

G.D.: Ceea ce trebuie să ne încurajeze este o atenție neobosită ca aceste experiențe, care nu durează adesea decât o fracțiune de secundă, să devină tot mai frecvente și mai profunde. „Roata metamorfozei” trebuie să se învârtă fără pauză... Atitudinile false ale corpului care împiedică unirea cu Ființa sunt eliminate treptat. Tensiunile și rigiditățile care exprimă totdeauna o distorsiune a persoanei, sunt din ce în ce mai bine detectate și relaxate. În rădăcinarea în centrul vital face să sară toate falsele securități și persoana trece de la starea de

neîncredere și crispare la starea de încredere originară absolută.

A.G.: *Cel care se apropie de acest țărm de o nouă Prezență, surprinzătoare și necunoscută, își abandonează vechile năvoade...* G.D.: De acum înainte el caută mai întâi Împărăția lăuntrică a Ființei. Va învăța să omoare deliberat în fașă tot ceea ce este contrar acestei căi, în special toate garanțiile în care riscă să se instaleze fără încetare, fie acestea materiale, morale sau de ordinul credinței. Totuși în toată această lucrare efortul este cel care contează mai întâi, nu rezultatul! El este preocuparea fiecărei clipe și nu doar a meditației.

A.G.: *Când condițiile esențiale ale unei tehnici sunt reunite: tensiune justă - respirație - înrădăcinare, și când procesul transformării este neîntrerupt, „tehnica devine Tao” și căutătorul intră într-o atitudine pe care Zenul o numește hara. Este vorba de centrul de gravitație localizat în abdomen și bazin, dar care este de fapt o atitudine a omului exprimată efectiv prin corpul care **este**. În fața lui se deschid etapele maturității pe o cale fără limite. Dar*

*care este acel om?*

G.D.: Dacă cineva reduce *hara* la sensul literal de „abdomen”, el n-a înțeles încă nimic căci este vorba cu adevărat de constituția omului întreg datorită căreia el se debarasează de predominanța micului eu neîncrezător și crispat. Omul care este în *hara* sa nu este situat în umerii lui ci în bazinul lui, este în „farfuria” sa, stă pe o bază solidă de unde poate accepta lumea și viața așa cum sunt, într-o încredere profundă.

*Hara* este centrul vital al omului; totuși centrul lui adevărat va rămâne întotdeauna inima. Pentru a-și păstra inima deschisă omul nu trebuie niciodată să se concentreze într-un mod obiectivant ci să se simtă mai întâi de toate în centrul său vital, care este bazinul întreg, pentru a intra în contact cu forța universală care îl locuiește. După cum știți există în noi două forțe: cea a voinței, pe care o „facem” și forța universală la care participăm și pe care trebuie să știm s-o admitem. Forța pe care o găsim prin *hara* este o manifestare individuală a acestei forțe universale, numită *ki*. Există mii de dovezi ale acestei forțe, iată

2

un exemplu simplu: Pun brațul meu drept la orizontală și cer cuiva să-l îndoiaie... dacă îmi retrag *hara* mea și retrag abdomenul, celălalt va reuși să-mi îndoiaie brațul. Dacă din contră mă relaxez în brațele mele și bine destins și situat în *hara* mea las să urce forța în brațele mele, nu va mai fi nimic de făcut, nimeni nu va putea să le îndoiaie. Voința nu intră în joc, foarte curios.

Încă un exemplu: Așezat fiind pe un scaun doi oameni pot foarte ușor să vă ridice. Dacă vă situați în *hara* dumneavoastră, ei abia vor fi capabili să facă aceasta. Nu se știe încă ce este această forță pe planul fizic... A.G.: *Psalmistul strigă adesea: „Doamne, tu ești tăria mea, în tine mă încred... mă sprijin pe tine...” Pentru cel care are credința, forța acestei hara poate fi asimilată prezenței divine?*

G.D.: Atenție! Modul în care puneți problema riscă să facem din divin o realitate mai mult sau mai puțin închisă. Aș spune mai degrabă: „Ce nu este manifestarea forței divine?” În Ființa Divină avem „viața, mișcarea și ființa”, cum spune sfântul Pavel. Ea este deci adevăratul centru a tot ce există și tot ceea

ce există nu-și realizează adevărul propriu decât permițând Ființei să se manifeste în forma sa specifică. Se poate spune că omul este cu adevărat în centrul său când a devenit conștient de calea sa proprie ca de un adevăr înnăscut și de o chemare personală și pe care este capabil să o realizeze conștient prin cel mai mic gest din cotidian.

Pe măsură ce realizarea căii penetrează straturile profunde ale conștiinței, ea reprezintă o întoarcere radicală, o reorientare de fond totală. Viața nu mai gravitează în jurul omului ci în jurul Ființei divine și a manifestării ei. A fi centrat se traduce deci printr-o sensibilitate extremă la tot ceea ce împiedică transparența și la tot ceea ce o favorizează. Este o stare de veghe critică permanentă care mobilizează omul în totalitatea lui.

Aici corpul, în forma, atitudinea și toată dinamica sa, este expresia devenirii persoanei, mereu în curs de transformare. Aceasta evoluează între sus și jos, între cer și pământ și îl restituie treptat pe om dublei sale origini: pământească și cerească; deschiderea spre *hara* îl înrădăcinează în forțele cosmice și îl eliberează

de sclavia micului eu, în timp ce deschiderea spre partea superioară a corpului: piept-gât-cap, îl brânșează la forțele spirituale. Numai atunci când integrarea s-a făcut între cer și pământ își găsește omul adevăratul său centru care este inima din care tâșnește persoana... A.G.: *În final, nici hara și nici capul, ci inima este centrul omului?*

G.D.: Da, „inima” nu ca sediu al sentimentelor noastre ci ca centrul cu exactitate care se deschide când eul a abandonat totul și când, deschis cerului și pământului, el se ancorează în acest punct nevralgic care le unește pe cele două. Fizic acest punct se găsește la nivelul plexului solar.

Acolo se intersectează orizontala și verticala; viața pământescă, condiționată de toate poverile istoriei, și viața cerească, non condiționată, dincolo de spațiu și timp, Ființa divină. Numai în mediul acestei tensiuni se formează centrul personal al omului; când el permite incondiționatului să se manifeste în condiționat, când se ivește forța în slăbiciune, sensul în non-sens, iubirea în cruzimea lumii; când omul știe că nu poate trăi decât prin Ființă, pentru Ea și prin

Ea, și când, fără încetare, acceptă responsabilitatea de a nu o trăda printr-o fugă în orizontală. În mijlocul acestei tensiuni și animat de această mișcare neîncetată între orizontală și verticală, omul este așezat sub formă de cruce. Dar din centrul lui tâșnește lumina persoanei care se naște și se renaște. Moartea prin cruce este, inseparabil și întotdeauna, înviere, viață nouă. Simbolul crucii este și cel al condiției universale a tot ceea ce este viu, conținând tensiunea între realitatea supranaturală a imaginii seminței sale și condițiile spațio-temporale care îi permit să exprime această imagine într-o formă condiționată. Astfel toată creația este de asemenea pe cruce.

Dar este ceva și mai mult: această răscruce care dezvăluie centrul omului și al tuturor lucrurilor este și centrul incandescent al unei întâlniri, cea cu Cristos. El este Centrul oricărui centru și Principiul oricărei forme, Verbul prin care totul subzistă, Cel care reunește cer și pământ. Trebuie deci să spunem că omul este în centrul său acolo unde se simte una cu Cristos și aude chemarea sa ca pe cea a unui Maestru interior. Toată viața lui iese acum din Cristos.

Afirmația aceasta n-ar avea niciun sens și n-ar fi decât o credință pioasă fără mare valoare dacă n-ar fi vorba de o experiență efectivă și de o transformare, de o cale concretă care traversează chinurile morții spre o altă viață!

*A.G.: Este ceea ce a trăit Iisus și exact la aceasta ne invită și pe noi. Niciodată Cristos n-a căutat să-și îndoctrineze auditoriul, contrar tuturor micilor catehisme de bună conduită morală. Învățătura sa este o „veste bună” chemând totdeauna la experiența cea mai concretă: „Veniți și vedeți!” sunt primele cuvinte adresate ucenicilor săi și conținutul unui program nu de „știut” ci de „realizat”. Toată problema educației religioase actuale este aici: este o problemă de metodă. Apostolii au sesizat aceasta și au fost cucerți fundamental. Urmând exemplul lui Cristos, predicarea lor nu avea nimic teoretic și era departe de a fi un simplu asentiment intelectual la o expunere dogmatică. Paradoxul creștin al crucii intervenea tocmai pentru a crucifica înțelegerea. Sfântul Pavel o prezintă ca pe o „nebunie” și cere ascultătorilor lui să accepte inacceptabilul pentru ca să simtă în ei*

*această putere tainică și misterioasă care este prezența lui Cristos însuși. „A fi țintuit pe crucea lui Cristos” însemna pentru el și pentru creștini o experiență riguroasă de moarte, așa încât micul eu nu mai este principiul, centrul acțiunilor noastre; ele provin de acum înainte din Cristos care trăiește în noi.*

*Dinamica acestei teologii extraordinare se desfășoară și pe parcursul întregii vârste de aur a patristicii. Instrumentele pe această cale sunt ieșirea din eu, purificarea interioară pe care dumneavoastră o numiți „lacher-prise” și contemplația eliminând cu fermitate orice concept despre Dumnezeu. Până și în formularea dogmelor, de altfel foarte puțin numeroase, se urmărește realizarea acestei experiențe. Exprimarea dogmelor este adesea antinomică, paradoxală, contradictorie, ceea ce obligă rațiunea să iasă din circuitul ei închis, să izbucnească cumva și să transcendă spre misterul pe care nu poate decât să-l contemple. Alături de aceasta, cei care se numesc „teologi” astăzi nu fac adesea decât filosofie religioasă... G.D.: Frumosul sistem de credințe care a fost clădit în capul creștinilor s-a golit și se prăbușește acum. Este durerea lor și nenorocirea timpului nostru.*

Ei caută o verificare experimentală a credinței lor la care nici educația și nicio cateheză nu le-a dat vreodată dreptul. Le-a fost transmisă o doctrină ignorându-se cu totul trezirea la realitatea lor de „persoană” și ceea ce presupune înflorirea acesteia.

*A.G.: Unde sunt cei care trezesc, profeții, maștrii în majoritatea Bisericilor de astăzi?... Totuși cine nu aspiră să audă din nou prin vocea unui profet sau a unei Biserici, arzătorul apel al lui Iisus: „Vino și urmează-Mă!” și să meargă pe urma lui concret pe renumita „cale” despre care vorbesc atât de des Faptele Apostolilor?*

G.D.: Ajungeți aici chiar în miezul tuturor eforturilor mele! Eu caut să mă situez în urma lui Cristos și nu a lui Buddha. Intenția mea nu este de a propune experiențe de eliberare sau de iluminare, ci rodul lor, care este transformarea într-o persoană. Ori Cristos ne-a arătat calea acestei deveniri și a trăit-o în fața ochilor noștri. El este el-însuși această Cale, după cum a spus: „a merge pe urma lui”, înseamnă să descoperi „Împărăția Sa care nu este din lumea aceasta”. Pentru aceasta este indispensabil, după cum

ați amintit, ca omul „să-și ia crucea” într-adevăr, să accepte deci inacceptabilul ca și Cristos, nimicirea eului existențial prin traversarea morții, a absurdului, a singurătății și, abandonându-se Ființei, să facă experiența mântuirii. „Cel care își pierde viața din cauza Mea, o va găsi”... El este deci Calea, dar și Viața, și pentru a o găsi trebuie lăsat totul. „Du-te, vinde tot ce ai, apoi vino și urmează-Mă”. Numai cu această condiție poate fiecare să-și realizeze adevărul său propriu, urmându-l pe Cel care este „Calea, Adevărul și Viața”.

În Iisus marea Viață își deschide ochii pentru prima dată, în el omul devine conștient că este el însuși această mare Viață și este chemat să o exprime, să o lase să transpară în existență. Iisus este „Noul Adam” pentru că este primul om în care se recunoaște deplin „persoana”.

Experiența lui Dumnezeu făcut om în Iisus Cristos este un eveniment nemaiauzit în mijlocul istoriei. Ea este realizarea unei lungi deveniri umane, și din această experiență a lui Iisus iese istoria nouă a umanității. De acum înainte a trăi în plenitudine

înseamnă a participa la această turnantă a istoriei urmându-l pe Iisus Cristos... A.G.: *Și adevărata vocație a Bisericii este să cheme pe fiecare om să trăiască această experiență minunată în comuniune cu alții, pentru ca, așa cum spune psalmistul, „de la un ocean la altul și până la marginile pământului” toată omenirea să ia drumul acestei aventuri unice. Astfel Biserica este însăși taina Domnului printre oameni și nu doar un imperiu social-politic... Iată responsabilitatea tulburătoare și tragică a fiecărei epoci.*

## ***VII Pentru o nouă artă de a trăi***

ALPHONSE GOETTMANN: *Se crede că în Germania mai mult de un milion de persoane meditează regulat în fiecare zi. Centrul dumneavoastră nu se golește niciodată. Sunt aici oameni de toate vârstele, de toate profesiile, de toate naționalitățile. La rândul ei, Franța se trezește puțin câte puțin la învățătura dumneavoastră. Totuși este mai interesant, mai atrăgător să faci sport, dans, yoga... decât să te așezi în liniște într-o austeră*

2

*imobilitate... Căruia fapt anume îi putem atribui un asemenea „succes”? Să nu presimțăm omul actual, sub ruinele frământării și ale tuturor aparențelor contrare, că este chemat la Bucurie, chemat să devină un cu totul altul?*

GRAF DÜRCKHEIM: Da! În haosul momentului omul se întreabă mai mult ca oricând despre sensul vieții sale. Or, direcția nu îi este dată decât prin experiență. În acest sens meditația răspunde dorinței sale de a-și realiza persoana completă. Persoană vine de la *personare*: a suna prin; a deveni un eu existențial transparent Ființei esențiale. Actul meditativ deschide omul și permite Vocii divine, care este expresia ființei sale esențiale, să „sune” prin eul său condiționat. Din această transparență se naște persoana și abia atunci omul se realizează în profunzime... A.G.: ...*realizare care devine o chestiune de viață și de moarte pentru timpul nostru. Dacă omul se sufocă prin poluare, dacă se găsește în ajunul unui nou război mondial, este pentru că omul este asfixiat interior și pentru că a încetat să fie el însuși. Dar credeți că meditația, prin ea însăși, este suficientă pentru a reconstrui această lume care se prăbușește?*

G.D.: Totul merge spre om și pleacă de la om. Este sigur că meditația îl transformă profund, dar ea nu este decât un timp eficace pentru un alt stil de viață. Ea permite dobândirea „atitudinii juste” care trebuie să locuiască în noi permanent prin tot cotidianul, pentru că cotidianul este adevăratul câmp de acțiune și de exercițiu. La începutul căii se fac exerciții, dar pe măsură ce experiența se aprofundează, omul însuși devine Exercițiu. Nu mai este vorba de o tehnică ci de o manieră de a fi. Maturitatea umană se atinge atunci când intervalul de timp în care pierdem contactul cu Ființa devine din ce în ce mai scurt. Potrivit vechiului dicton, „fiecare clipă este cea mai bună dintre ocazii”, și practica în cotidian înseamnă, în toate lucrurile, meditare și transformare. Astfel, trezindu-ne la Ființa din noi, vom simți și Ființa esențială a lucrurilor și vom întâlni Ființa în mijlocul lumii întregi.

A.G.: *Nu aici se realizează cel mai pregnant renumita frază a lui Suzucki pe care ați citat-o: „Priviți în afară așa cum ar trebui să privim înăuntru, făcând din afară un interior”. Exteriorul devine câmp*

2

*de experiență interioară și, încet-încet, exteriorul și interiorul sunt expresia unei aceleiași realități. „Toate au o profunzime”, spune Paul Tillich, la urma urmei totul este interior.*

G.D.: Dar aceasta necesită alți ochi și alte urechi și ridică, dincolo de o cultură livrescă, o cultură a experienței interioare. Altfel spus, este vorba de eliberarea de un întreg context obișnuit și în același timp de deschiderea spre o cale complet nouă, neașteptată, de chemarea la o misiune de care omul n-a fost niciodată înainte conștient: el este dotat, capabil, și făcut pentru a deveni martorul unei Realități pe care tocmai a trăit-o. Este vorba de o îndumnezeire din ce în ce mai completă. Omul învață să înțeleagă, să trăiască divinul prin tot ceea ce întâlnește, nu numai într-o floare frumoasă sau un peisaj frumos, ci prin toate el vede invizibilul: el aude ceea ce nu poate fi auzit, el atinge, la contactul cu lucrurile, ceea ce nu poate fi atins... El vede, simte, atinge Prezența; prin simțuri așadar va începe el să exprime divinul. De exemplu, el vede într-o floare nu numai floarea condiționată pe care fiecare o poate vedea, dar el vede prin această floare, esența divină în

forma specifică a acestei flori. Acest mod de a simți viața florii și de a o recunoaște este la rândul ei o manifestare a Divinului.

O altă manieră de a exprima Divinul este în acțiune... Ori pe ce ar pune mâna, în sens propriu sau figurat, pictând sau grădinărind, construind o casă sau dând formă la ceva, fiecare este o nouă ocazie. Am văzut aceasta în Japonia, observând un țăran care trebuia să facă o breșă într-un zid. A reflectat mult timp: „Unde să pun această breșă, un pic mai la dreapta sau la stânga?” În final locul pe care l-a găsit dă zidului întreg un caracter special care dezvăluie ceva de dincolo: o armonie, pe care ar trebui să o găsim în fiecare operă de artă, altfel nu este demnă de acest nume, este doar o coajă. Vorbim despre artă când aceasta este transparentă transcendenței; artistul, aceasta se întâmplă fără cuvinte, este chemat să exprime divinul prin lucrarea lui, prin ceea ce creează și face. Această rezonanță, numinosul, este pentru el calitatea primară prin excelență.

Și mai departe, manifestarea divinului în formarea unei persoane, o persoană transparentă ei

însăși și altora, acesta ar trebui să fie scopul oricărui educator. Luați exemplul unui profesor de pian: datoria lui nu este numai de a forma elevi care să interpreteze perfect, ci este vorba de a forma o ființă umană prin învățarea pianului, în sensul că ceea ce știe să facă să servească la ceea ce trebuie să devină. Sensul eficienței nu este opera ci devenirea celui care este capabil să facă o operă. Astfel a fost și cazul unuia dintre cei mai mari maeștri ai pianului: Lipatti. Reputația lui mondială nu l-a împiedicat să înceapă din nou exersarea cu un alt mare maestru. Timp de un an el n-a cântat decât Do-Re-Mi... După aceasta, a dobândit el acel tușeu formidabil pe care-l putem aprecia astăzi ascultând discurile și concertele sale. Adevăratul tușeu al pianului este altceva decât o tehnică bună, este rezultatul unui om care a fost transformat.

În sfârșit, o ultimă manieră de a exprima „divinul” este iubirea. Iubirea este adevăratul câmp al prezenței divinului, dar din nou trebuie spus că iubirea are o calitate complet diferită după cum, este sau nu, bransată la transcendență. Nu este vorba aici de iubirea-sentiment, gentilă, consolatoare care

liniștește și încălzește... ci, prin toate acestea, de iubirea care recunoaște și trezește în celălalt centrul esențial. Această iubire poate fi foarte severă... Iubirea umană în general, umanismul, ia în considerare trei lucruri: a-i oferi siguranță celuilalt când îi este frică, a da un sens vieții lui și a-l adăposti într-o comunitate. Omul este în așteptarea acestora mereu, în timp ce iubirea care răspunde chemării Ființei este cu totul altfel. Este iubirea care trezește chiar în inima persoanei iubite acest adăpost, acest sens, această căldură, exact acolo în lume unde ea se află complet pierdută, în absurditate și singurătate. Aici, a transmite iubirea plecând de la acest nucleu divin, înseamnă a-l face pe celălalt să găsească viața în moarte, sensul dincolo de sens și non-sens, și iubirea în singurătate.

Cel care este în contact cu Ființa va fi deci foarte atent atunci când e cazul de consolare. Consolarea poate fi foarte periculoasă. Cu ceva timp în urmă o persoană îmi scria: „Vedeți în ce impas mă găsesc, nu aveți niciun cuvânt de consolare pentru mine?” Cunoscând-o bine i-am răspuns: „Chiar dacă aş avea acest cuvânt de consolare, nu vi l-aş spune, căci

2

atunci, v-aș permite să rămâneți în prăpastia dumneavoastră. Trebuie să săriți! Și dacă v-aș ajuta să vă suportați situația, ar fi un gest foarte gentil din partea mea, dar ar fi o mare greșeală”. A.G.: *Acest salt de la umanismul gentil la îndumnezeire anunță o bulversare radicală pentru cei care consimt să-l trăiască... „Adevărata morală își râde de morală”, spunea Pascal, pentru că omul dorește să trăiască și nu să se joace de-a Don Quijote care se bate cu morile de vânt. Dumnezeu invită omul la o mutație vertiginoasă: să treacă de la creat la increat, de la uman la divin, de la vizibil la invizibil, de la morală la îndumnezeire în el însuși, prin tot ceea ce el face și întreprinde. În orice moment, el este atins de „tripla strălucire”, cum exprimă liturghia, și aceasta într-un mod foarte realist, așa cum ați spus. Confrunțați cu toate pericolele de anihilare, de zdrobire, de diminuare și de moarte, Plenitudinea Tatălui caută să ne nască... Confrunțați cu ridicolul vieții și cu toate formele de mahmureală, Lumina Fiului ne dezvăluie adevăratul sens al tuturor lucrurilor... Confrunțați cu singurătatea și sfâșierea, Iubirea ne este transmisă prin Duhul... Când rugăciunile noastre ne invită să devenim „inițiați ai Treimii”, ele rezumă însăși esența*

*întregii antropologii creștine, care nu vizează nimic altceva decât această îndumnezeire, această transparență a omului în întregime la „strălucirea triplului soare interior” și la devenirea unei persoane care trece de la chipul lui Dumnezeu în ea la asemănare... Se poate spune că în fiecare clipă, în atitudinea noastră, felul nostru de a merge, de a ne așeza, de a fi în cele cinci simțuri ale noastre, de a ne apropia de ființe și de lucruri, prin orice acțiune, prin orice gând sau sentiment pot avea loc, la modul cel mai simplu din lume, uniriile divino-umane care sunt adevărata vocație a omului și în afara cărora nimic nu are consistență. Ați putea să explicați cum este implicat în totalitatea sa acest corp - suflet - duh în această transformare pentru care cotidianul este maestrul? G.D.: Nu există nimic în afara acestui triplu elan al mării Vieți, încorporat în tot ceea ce trăiește și există. Totul, într-adevăr, este de a fi deschis și de a rămâne în contact. Deschiderea conștiinței interioare începe printr-un mod de a fi ca și corp care **este**. Este vorba de o prezență care simte imediat când a slăbit firul de aur care ne leagă cu Esențialul. Este o atitudine de căutare continuă, așa cum câinele de vânătoare nu pierde niciodată urma vânatului. Atenția*

este mereu orientată spre profunzime. În Japonia, un prieten m-a întrebat dacă fac exercițiul Zen... Răspund: „Da”, el mă întreabă: „Când?” - Dimineața, de la șapte la opt.

— Oh! Atunci n-ați înțeles încă absolut nimic! Dacă nu continuați toată ziua, aceasta nu vă va servi la nimic”. Dar dacă spuneam: „Sunt în exercițiu toată ziua” el mi-ar fi răspuns: „Aceasta nu vă servește la nimic, dacă nu faceți un exercițiu special dimineața”. Deci cele două merg împreună pentru a ține omul într-o stare de veghe continuă. Meditația acționează asupra modului de a fi în cotidian și cotidianul acționează asupra meditației, dar, în amândouă cazurile este aceeași atitudine. Orice ar face, fie că merge, se așază, curăță cartofii, tricotează sau lucrul cel mai superficial aparent... omul poate privi înăuntru și rămâne deschis șansei de a fi atins de divin; nicio situație a vieții existențiale nu trebuie să fie o închidere, omul este mobilizat în întregime și continuu. Dar numai atitudinea justă permite înaintarea și maturizarea pe această cale; aceasta este imposibilă dacă omul este crispat, cu umerii ridicați și rigizi, abdomenul contractat și respirație de suprafață, descentrat... toate aceste lucruri care exprimă în

exterior ceea ce sunteți în interior: dominați de un eu arogant, frământat și solitar. Este o închisoare cu toate porțile închise! Atât timp cât micul eu n-a făcut să sară zăvoarele și n-a părăsit locul, niciun contact cu Ființa nu este posibil... Gândiți-vă la toți acei așa-ziși „religioși”, a căror sfințenie nu este decât o enormă crampă! Ei au figurile trase, buzele strânse de un efort voluntar, privire aiurea, o față fără bucurie... A.G.: *„Un sfânt trist este un trist sfânt” este bine cunoscut și ultimele secole de voluntarism spiritual au introdus deseori în căutarea interiorității un orgoliu subtil care a făcut să coboare demonii în stradă, iar aceasta se întâmplă chiar și în mănăstiri unde adesea se sfâșie reciproc...* G.D.: Omul este un tot inseparabil. Dacă el este divizat în el însuși, corpul de o parte, sufletul de alta și duhul nu se știe unde, ce vreți să aducă altora, ce poate radia în jurul lui dacă nu starea sa disperantă?

A.G.: *Atitudinea justă în unitatea corp – suflet – duh nu este mai ușoară pentru lucrătorul manual decât pentru intelectualul al cărui mental este mobilizat tot timpul?*

G.D.: Trebuie făcută diferența între lucrătorul intelectual servindu-se de *ratio* să utilă, necesară și raționalistul care se identifică total cu rațiunea sa. Eu cred că la bază, la începutul drumului tuturor adevăraților matematicieni sau fizicieni de exemplu, există un mare elan spiritual sau religios care poate să-i însoțească de-a lungul lucrării lor, și descoperirea soluției unei probleme poate fi o clipă de experiență spirituală foarte intensă. Meseria lor este modul lor de a răspunde nostalgiei de a afla taina extraordinară a Vieții și de a se strecura în mișcarea Esențialului. Este o atitudine pioasă la extrem, în sensul ales al cuvântului, iar aceasta este perfect posibil chiar în mijlocul unui laborator... A.G.: *Teoria relativității a fost descoperită de Einstein cu ocazia unei experiențe spirituale absolut uimitoare, o izbucnire orbitoare a Ființei. Verificarea rațională nu a venit decât după aceea, și este departe de a fi terminată! Dar va fi vreodată? Căci pentru a înțelege cu adevărat ar trebui refăcută aceeași experiență și nu a transpira mental... Există crampa matematicii cum există crampa sfînteniei! Dar de data aceasta ne-am aruncat privirea spre școli... Ce fel de om se fabrică în ele?*

G.D.: Problema este generală. Din clipa în care avem altă viziune despre om, putem constata în ce grad este el mutilat peste tot, în toate instanțele care se ocupă de el. Trebuie spus că în educația actuală acest fenomen este deosebit de dezastruos. Luați un domeniu ca sportul: nu mai este decât o sărmană caricatură a ceea ce ar putea să fie! Cu ocazia unei conferințe a sportivilor mi-a venit să zic: „Doamnelor, Domnilor, ați făcut fără îndoială în viața dumneavoastră o cursă de patru sute de metri. Cu ocazia unei reușite n-ați făcut experiența că nu dumneavoastră alergați, ci Altcineva prin dumneavoastră?” S-a făcut liniște... După conferință unul dintre atleți a venit spre mine: „Ați spus ceva extraordinar... După o boală am reluat cursa; acolo, spre marea mea surpriză, am făcut cea mai rapidă cursă din viața mea! Și abia acum, datorită a ceea ce ați spus, înțeleg că acel moment nu a fost numai culmea vieții mele sportive, ci putea fi începutul unei noi vieți. Ar fi trebuit să înțeleg că era vorba de o experiență a Ființei care cerea în fond o altă lucrare, devenită posibilă datorită acestei transformări ale mele însumi. Exercițiile mele de sport ar fi trebuit să se facă de acum înainte în această optică pentru a

rămâne în contact cu Realitatea esențială pe care tocmai o descopeream”. Acest gen de descoperire personală ne face să înțelegem decăderea și dezastrul sportului actual. Regula Jocurilor Olimpice este ceva teribil... A.G.: *Performanța, clasamentul și politica au înlocuit atitudinea mistică de altă dată. Renumita catharsis a grecilor trăită cu ocazia Jocurilor și a Teatrelor declanșa explozia divinului atât la actor, cât și la spectator. Poate că a rămas ceva din aceasta în urletele mulțimii pe stadion? Nu cred că e vorba numai de o psihoză colectivă... Adică să nu fie un entuziasm inconștient de conținutul lui, ci un entuziasm totuși? En-Theos înseamnă în greacă: a fi în Dumnezeu... Odinioară, educația greacă forma oameni liturgici; jocurile lor, la fel ca muzica și artele, ocupau primul loc în școli. Era o adevărată practică de cult. Se regăsește și astăzi aceeași venerație în tirul cu arcul japonez, ați făcut cred experiența aceasta...* G.D.: Da! Cu ocazia sejurului meu în Japonia eram la aceeași școală cu Herrigel, autorul cărții *Zen dans l'art du tir à l'arc*. Ești învățat timp de trei ani să tragi asupra unei ținte de paie (fictive) de un metru diametru de la o distanță de trei metri. Nu este vorba deci să atingi ținta, ci să dezvolti un ansamblu de

mişcări care sunt condiția unei tehnici a adevăratului tir cu arcul. Ideea este ca într-o zi, după ani de exercițiu, să ajungi la o stăpânire perfectă a tehnicii așa încât să tragi fără intervenția eului și cu excluderea totală a voinței. Când ambiția de a atinge ținta și frica de a rata tirul sunt înlăturate, atunci tehnica, absolut purificată de orice ambiție, de orice tehnică și ingerință a micului eu, să permită centrului profund din tine însuși, și prin tine, să lase să plece săgeata. Nu mai ești tu cel care tragi ci Realitatea profundă care trage prin intermediul tău și, într-un act special, cântă cântecul veșnic al apariției Ființei... În acel moment, cel care trage face experiența extraordinară a ceva extraordinar care îl traversează. Spectatorii care au „ochi de văzut” percep o strălucire minunată emanând din cel care trage... Ar mai trebui evocată și ceremonia ceaiului în tradiția japoneză: esențialul stă în pregătire. Pregătirea ceaiului, până în momentul când este băut, cere un anumit număr de mișcări. Se învață să se execute fiecare mișcare în parte și apoi cum să fie înlănțuite toate. Făcută în dispozițiile despre care am vorbit, această dă, nu numai celui care privește, ci și celui care o trăiește, posibilitatea unui contact cu Transcendența.

A.G.: *Există acolo fără îndoială o lecție puțin obișnuită pentru învățarea valorii spirituale în mișcările simple din cotidian...* G.D. Evident! Dacă faceți în cotidian, cu aceeași seriozitate, gesturi care se repetă fără încetare, veți ajunge într-o zi să faceți aceste gesturi fără ca eul vostru să se amestece și veți putea face aceeași experiență. Totul poate deveni exercițiu. Maestrul meu Teramoto îmi spunea că principalul său exercițiu de dimineață era bărbieritul, că există acolo o secvență de mișcări care revin în fiecare zi și că, încercând să le perfecționeze, își oferea șansa unei experiențe profunde.

Nu vedem ceva decât acolo unde privim, nu găsim decât acolo unde căutăm. Tot timpul și în orice ocazie putem dezvolta conștiința interioară și senzitivă, putem trezi gustul numinosului, altfel trecem pe alături de real. O acțiune atât de simplă ca mersul poate fi un mijloc excelent pentru a învăța deschiderea spre Ființă; nimic decât mersul conștient. Este de altfel un exercițiu de primă valoare în Japonia: *Kin-kin*-ul. Este vorba de a simți actul, nu de a-l gândi, de a-l face în deplină conștiință, cu atenția orientată

spre profunzimea noastră. De aceea, printre mișcările automate, respirația este un teren privilegiat. Încă de când o urmăriți conștient, fără să o deranjați, puteți să fiți luați de Suflul divin.

Aceasta se aplică la fel de bine la orice meserie. Un contabil care, toată ziua, aliniază cifre... maniera sa de a fi scriind cifre poate fi o rugăciune. În fond, faptul că conștiința este ocupată de o activitate nu împiedică cu nimic contactul cu Ființa. Problema este întotdeauna de a ști cum această activitate precisă pe care sunt în curs de a o face îmi permite să mă antrenez în atitudinea justă pentru a exprima divinul. La fel pentru activitățile manuale... Observați un zidar: felul în care aruncă cimentul înspre perete... ce mișcare magnifică, este ca un dans... poate avea loc la maestrul-zidar în repetarea acestui gest o experiență numinoasă... Pictorii care fac mereu aceeași mișcare... știu unii pentru care aceasta este un adevărat exercițiu spiritual... Țăranul când se servește de secera sa... aceasta poate fi un act religios, priviți-i fața... Și artizanii: pantofarul, cel care face obiecte din metal... în atelierele în care lucrează de zece sau douăzeci de ani, în care fac aceleași mișcări,

domnește în atmosferă o calitate a numinosului care vă deschide simțurile de cum intrați în contact cu ea.

A: G.: *Există vai și meserii care sunt mai puțin în continuitate și armonie cu natura umană... Mă gândesc la lucrătorul strivit de lucrul la bandă, la cei pe care i-am văzut lucrând la mii de grade căldură în apropierea furnalelor sau pe vine la 400 de metri sub pământ în noaptea ploioasă a unei mine de cărbuni... Rar am intrat într-o experiență atât de puternică a misterului vieții ca în contact cu fețele acestea terifiante, desfigurate și totuși transfigurate de o privire care mă arunca în propria mea profunzime... Sunt ei oare conștienți de a fi, la un asemenea nivel, martori ai Luminii?*

G.D.: Situația lor este comparabilă cu cea a soldaților de care am vorbit, care se găsesc pe front și frizează neîncetat pericolul, moartea și neîntoarcerea. În măsura în care acceptă inacceptabilul, ei pot fi invadați de un sentiment de eliberare profundă, chiar în mijlocul robiei lor. Nimic, în orice caz, nici măcar condiția de viață atroce, nu poate împiedica înaintarea lor pe calea interioară... A.G.: *În schimb, deși poate*

*părea dificil de admis, îmi pare că cu cât prestigiul și sclipirile amăgitoare ale acestei lumi le sunt refuzate, cu atât mai mult sunt ei deschiși celeilalte Lumi prezente în adâncul lor înșiși. Aceasta explică de ce Iisus i-a declarat „fericiți” și primii aleși ai Împărăției lui... Aceasta explică și de ce ajung ei, când vor, să pună această enormă Forță care este în ei în slujba solidarității muncitorești și a luptei pentru dreptate...*

### ***VIII Umbre și lumini pe cale***

*ALPHONSE GOETTMANN: Acum câteva milenii Patañjali, părintele Yoga, spunea: „Practica, este intensitatea vigilenței permanente”. Altfel spus, esențialul stă în atenție, atât în meditație cât și în cotidian ca exercițiu; ea este atitudinea fundamentală și cheia trezirii la divin. Toate tradițiile religioase și înțelegerile spirituale sunt unanime pe această temă. Dar cum să facem din această convingere o realitate? Iată adevărata problemă. Cum să avem o atenție susținută și neîntreruptă într-o lume care încearcă să o dezorganizeze neîncetat și să ne arunce în diviziune? Nu riscă frumoasele noastre intenții să*

GRAF DÜRCKHEIM: Bineînțeles! Atenția permanentă este cea dintâi artă în care trebuie să ne exersăm. Este o stare de veghe critică care supraveghează neîncetat și fără răgaz mișcările duhului și corpului nostru. Aceasta este teribil de dificil. Atenția conține cuvântul tensiune: este o „tensiune spre”, fără crispă, animată de nostalgia și dorința contactului constant cu Ființa. Într-un articol, doctor Stachel arată ce anume aduce Zazen-ul creștinilor și mărturisește cum el însuși a învățat prin aceasta să rostească rugăciunea Tatăl Nostru fără distragere. Dar ce vrea să însemne: „a fi distras”? l-am întrebat într-o zi pe Guardini ce crede despre un copil care căsca rugându-se Tatăl Nostru... Mi-a răspuns bineînțeles că aceasta nu se face.

„Și de ce nu, i-am răspuns eu, nu este nimic mai normal și aceasta mi se întâmplă și azi!

— Dar este neatenție...

— Căscând când spunem: iartă-ne păcatele, înseamnă că realizăm efectiv rugăciunea, iertarea a provocat o relaxare și o detensionare în noi, ceva nou poate să înceapă...” A.G.: *Reculegerea și rugăciunea*,

*la fel ca și lucrarea, mai ales intelectuală, sunt practic imposibile fără destindere. Aici eutonia își arată toată importanța; prin relaxare musculară și fermitate nervoasă, persoana iese din gătuitoră și accede la reculegere cu mai multă ușurință. Atenția este în proporție directă cu destinderea. Dar în ce noviciat și în care școală să învățăm?*

G.D.: Odată realizată condiția de destindere, ne educăm atenția prin concentrarea asupra unui obiect și încercând să rămânem acolo ceva timp. Dintotdeauna și în toate tradițiile, obiectul care se pretează cel mai bine la aceasta este respirația. Urmărind respirația în mod conștient, aceasta permite într-adevăr eliminarea tuturor gândurilor care apar „ca o haită de maimuțe în jurul capului vostru”, cum spune japonezul... Ele nu pleacă decât dacă sunteți capabil să rămâneți concentrat pe un singur punct.

A.G.: *Nu ne apropiem aici de secretul tuturor geniilor și mai ales al sfinților? Biografii lui Francisc de Assisi spun că el concentra într-un singur punct o energie gigantică. Pe de altă parte, Swami Shivananda vorbește mult despre one pointed mind,*

*de duhul concentrat asupra unui singur obiect. La fel, tradiția antică a „Rugăciunii lui Iisus” focalizează toată ființa asupra unui singur centru: inima... G.D.: Am o experiență personală a eficacității „Rugăciunii lui Iisus”, este „mantra” creștină prin excelență. Povestirile unui pelerin rus care relatează această practică m-au interesat enorm. Se vorbește acolo de o carte numită *Filocalia*, și pe această temă mi s-a întâmplat ceva nostim... Mă întrebam tot timpul dacă această *Filocalie* există cu adevărat sau este numai o invenție a pelerinului, era ceva ce mă intriga. Și chiar în momentul în care mă gândeam la aceasta, iată că factorul poștal bate la mine la poartă și îmi aduce o carte poștală de la o doamnă rusoaică care locuia la Paris. Nu o cunoșteam deloc și ea îmi scria: „Domnule, citind una din cărțile dumneavoastră, am avut impresia că *Filocalia* ar putea să vă intereseze, vă informez că există o traducere în engleză a originalului”. Opt zile mai târziu aveam *Filocalia* în mâini și puteam citi comentariile Părinților Bisericii despre Rugăciunea lui Iisus! (izbucnește în râs).*

A.G.: Pentru o clipă „mica voce” s-a făcut exterioară!...

G.D.: ...cea a lui Dumnezeu... nu a mea!...

*A.G.: Părintele Lassale, unul dintre cei mai buni specialiști occidentali în Zen, spune că Rugăciunea lui Iisus este în tradiția creștină cea mai apropiată de meditația Zen. Potrivit propriei sale experiențe, respirația joacă acolo un rol important, ca și excluderea oricărei gândiri discursive pentru a găsi locul inimii ca centru unificator.*

G.D. Îl cunosc foarte bine pe Părintele Lassale. Împreună cu el am introdus Zazen-ul în Germania cu ocazia unei sesiuni de patru sute de participanți, pe tema: „Orient – Occident”. El are aproape o jumătate de secol de practică Zazen în urma lui, a scris cărți ample pe această temă, este convins că, prin exercițiu Zazen, deschiderea spre Cristos devine din ce în ce mai mare.

*A.G.: Exercițiul Zazen este cu certitudine o mare școală a atenției. Nimic nu vă va face mai prezent secunde care trece, decât asiza într-o totală imobilitate și conștientizarea misterioasei izbucniri a*

*vieții; atunci atenția este pe culmea ei cea mai înaltă.*

G.D.: Problema atenției este totuși mai dificilă în timpul zilei; aceasta nu decurge de la sine! Vigilența permanentă este rodul unei decizii totale a omului. Ea presupune o decizie care merge până la limita ființei în înaintarea pe cale. Profunzimea deciziei este singura garanție a fidelității față de calea pe care omul vrea s-o ia. Numai dacă s-a decis cu adevărat să urce până în vârful unui munte, omul nu se va întoarce din drum la cea mai mică oboseală... Profunzimea deciziei este cea mai bună garanție a atenției. Dincolo de promisiunea de a lua o cale sau de a rămâne într-o anumită atitudine pentru un anumit timp, este vorba de o hotărâre care dă mustrări de conștiință și sentimentul unei trădări la fiecare infidelitate.

Fidelitatea față de exerciții este supusă aceluiași condiții. În fermitatea deciziei există o chestiune de onoare vizavi de Dumnezeu: dacă cedăm, ne trădăm pe noi înșine și Maestrul interior care este mai sever decât cel exterior. Pe de altă parte este și o chestiune de disciplină: în afara disciplinei impuse din exterior,

există cea care ne este interioară și pe care ne-o asumăm în deplină libertate, clar diferită de cealaltă, căci ea devine trup în noi și ne permite să realizăm în pofida a toate o decizie care ne poate părea inutilă și ridicolă în unele momente.

*A.G.: Destinderea corespunzătoare, concentrarea într-o direcție unică, decizia trăită într-o disciplină severă sunt deci levierul atenției. Cred că conștiința de a trăi o alegere decisivă și de a tinde acolo cu toată ființa face ca totul să se organizeze în jurul acestei direcții principale și să se aprofundeze în acest efort. Dincolo de aspirațiile confuze sau contradictorii, exigența deciziei luate obligă la selecționare, la stabilirea de priorități în valori și inițiative, la eliminare dureroasă uneori... Se intră astfel într-o stare de ofrandă: nu acesta este oare sensul sacrificiului? În ochii unora, omul acesta se diminuează poate, sau se divizează, în realitate adevărata decizie ne centrează la maximum, regrupează și unifică. Se trăiește intens prezentul și se făurește viitorul...*

*G.D.:* Este o adevărată asceză, și fără asceză nu există progres! Conform sfântului Toma, „asceza este o lucrare bine ordonată al cărei

rezultat este o organizare a omului care face să izbucnească plenitudinea Ființei”. Ce definiție! Este chiar așa... și chiar dacă atât de puțini oameni ajung la ea, această cale atinge Prezența. Cel care a experimentat-o nu mai are îndoieli dar va recădea mereu într-o atitudine falsă și infidelă acestei recunoașteri. Nu se ajunge niciodată la perfecțiune și nimeni nu poate pretinde că ar fi atins vigilența continuă. „Cel drept cade de șapte ori pe zi”, spune Biblia!

A.G.: *Aici „invocările” la intervale regulate și expresiile-formule concise sunt un ajutor foarte prețios...* G.D.: Fiecare ar trebui să aibă asupra lui un obiect, fie și o pietricică care să-i amintească de chemarea Altuia. Pentru mulți aceasta este o cruce, o icoană; pentru mine, aici, este fața lui Cristos, Giulgiul Sfânt de la Torino, mereu acolo, în fața mesei mele de lucru și care să-mi amintească cine sunt... A.G.: *În fiecare locuință ortodoxă se găsește un iconostas, colțul icoanelor, în fața cărora arde în permanență o candelă. Dar și la dumneavoastră arde o lumânare...* G.D.: Da... Lumânarea aprinsă face parte din mediul în care lucrez. Este pentru mine un semn de viață și de

lumină, la fel este și în cazul tămâii... Se poate de asemenea pune în buzunar și o castană sau un obiect oarecare: la simpla lor atingere ești repus în atitudinea cea bună. Nu este nimic magic aici, obiectele în ele însele nu au nicio importanță ci ceea ce ne spun ele este important, realitatea, chemarea pe care ele o reprezintă. În fine ceea ce ne poate ajuta mult în cotidian este ceremonialul. Vai, când eu îi întreb pe elevii mei care le este ceremonialul constat cu tristețe că mulți nu au așa ceva. Dar cei care adoptă unul sunt fericiți în experiență! Este vorba de un ansamblu de semne căruia ne dăruim pentru a exprima legătura existenței cu divinul. Fiecare poate să-și găsească propriul ceremonial: de exemplu înclinându-se la intrarea în camera sa, la începutul și la sfârșitul zilei făcându-și rugăciunea în picioare sau pe genunchi, prosternându-se, făcând semnul crucii, înălțând mâinile în semn de ofrandă sau alte gesturi... aceasta ne pune pe cale spre Dumnezeu.

*A.G.: Și cu cât gestul este mai pur, liber de orice ingerință a eului, cu atât omul devine mai transparent... dar de la gestul pur la conștiința pură drumul este lung...*

*G.D.: Ceea ce o blochează este*

ceea ce psihologia profunzimilor, urmându-l pe C.G. Jung, numește „umbra”; este vorba de ceva sumbru, întunecat în om, deci de ceva periculos, căci el evadează de acolo și se identifică cu fațada pe care vrea s-o păstreze și pe care o crede ca ținând de conștiința sa primitivă: „Da, sunt bun, sunt în ordine, mă comport cum trebuie, sunt onest etc. Într-adevăr fac binele”. Această educație de „a face binele... a se comporta cum trebuie... a face gesturile pe care le cere etica comunității...”, toate acestea permit omului să uite ceea ce este în realitate în spatele acestei fațade. Ori în spate se află umbra, ansamblul impulsurilor vitale care ar fi trebuit să facă parte din viața trăită dar care au fost împiedicate să se realizeze. Integralitatea omului n-a putut să se dezvolte: mișcările ei primare au fost oprite, dorințele și impulsurile lui refulate sau suprimate mereu, exprimări naturale, agresioni sau pretenții înăbușite, chiar și chemarea spre lucruri frumoase etc. Aceste interdicții și baraje sunt la fel de multe și de variate ca și indivizii, dar dorința care revine mereu, aproape la toată lumea, este aceea de a se debarasa de amprenta părinților și a autorităților din copilărie. Aș fi vrut în inconștientul meu să-miucid tatăl. Dar nu numai că

nu am făcut-o dar nici măcar nu i-am ripostat atunci când el m-a „certat”! Întotdeauna am acceptat totul de la tatăl meu sau de la mama mea pentru că am fost un băiat bun și, după convingerea obișnuită, „băiatul bun este cel care ascultă”. Ce frază teribilă! Copiii sunt înțelepți pentru că ascultă. Ce înțelepciune! Acest autoritarism stă la baza multor malformații ale ființei umane... Este tatăl de familie care spune despre copiii lui: „Nu știu deloc ce vor, ei vorbesc mereu de libertatea lor... cu toate acestea în casa mea fiecare poate face ce vrea!” Dorința de a omorî, nu pe tatăl nostru sau pe mama noastră, ci imaginea pe care o avem despre ei în noi este cvasi-generală: fiecare trebuie să o recunoască și să o dea afară din sine, altfel nu există devenire valabilă pe cale. Această imagine stă și la originea tuturor agresiunilor noastre față de Dumnezeu... A.G.: *Odată rezolvată socoteala cu părinții, rămâne mereu întrebarea „cine joacă astăzi pentru mine acest rol acoperitor și fals protector al mamei și al tatălui?” Abia i s-a tăiat cordonul ombilical, că omul și-a construit deja un cuib cald în altă parte: familie, comunitate, Biserică, sau o simplă prietenie, chiar confortul casei sau mașinii sale, toate pot fi în final subiect al unei relații foarte*

*ambigue și pot împiedica omul să fie el însuși... G.D.: „Fumul galben” se dezvoltă în fondul sinelui, inconștientul se pervertește din ce în ce mai mult și, în final, toată natura este perturbată... Cu siguranță nu numai părinții cu interdicțiile lor sunt sursa acestei „umbre”. Educația școlară și societatea prin tutelarea bogățiilor fiecăruia, sechestrul birocrăției, supremația raționalizării și toate avatarurile vieții moderne organizate la extrem preiau conducerea din plin după copilărie; în plus fiecare individ își impune lui însuși propriul său comportament, o etică, o imagine... A.G.: *Alb în exterior, negru pe dinăuntru... Un pic ca acele numeroase biserici din Roma: câteva sunt capodopere dar multe nu au decât o fațadă minunată care adăpostește în spatele ei, când intri să vezi, o casă înspăimântătoare!... Omul caută să salveze fața și ascunde esențialul!**

G.D.: de fapt aici este esențialul, căci nucleul tuturor refulărilor este propria esență a omului. Umbra cea mai profundă este în același timp lumina primordială refulată, refuzul în conștiința umană a Ființei esențiale. Iată în fapt răul nostru intrinsec, nimic nu împiedică atât devenirea integrală a omului

ca aceasta, sursă permanentă de nemulțumire, de suferințe inexplicabile și de maladii fizice și psihice. Trebuie ca omul să devină conștient de această refulare a Ființei esențiale și, în loc să o înăbușe, să o trezească; apoi, datorită manifestării ei, să permită vieții să lărgască orizontul experienței până la dimensiunile supranaturalului.

*A.G.: Această „umbră” care filtrează totul și ne face să trăim în minciună continuă vizavi de noi înșine, departe de adevărul nostru profund, se poate vindeca numai prin meditație ori sunt necesare și alte terapii?*

G.D.: Lucrarea aceasta de a discerne și de a integra puternicele energii ale umbrei este de durată. Dar omul devenit conștient de opresiunea Ființei sale esențiale și hotărât cu orice preț, după cum am spus, să întreprindă exercițiile dure ale unei meditații regulate, intră într-un proces de transformare și poate avansa pe calea inițiatică până la lumina deplină. Din nefericire, Duhul Sfânt nu poate șterge întotdeauna complexul tatălui! Totul depinde de maniera noastră de a ne ruga sau medita și de conștientizarea intimă a

lui Cristos imanent în noi ca experiență vie. Numai prin acest contact se poate produce emanciparea omului și adevărata Viață poate să deschidă ochii. Dar aceasta necesită uneori, și chiar adesea, alte mijloace mai adecvate, după caz, decât meditația. Una dintre colaboratoarele mele tocmai s-a întors dintr-o mănăstire unde a practicat psihodrama cu șapte călugărițe. A fost profund emoționată să o vadă pe una dintre ele aducând la lumină brusc tot ceea ce ascundea în spatele rasei de călugăriță timp de douăzeci de ani... Alta, iarăși, care nu mai știa să se roage... Acolo se vede puțin mai pregnant fațada de oameni care se comportă bine și care sunt foarte departe de adevărul lor. Este extraordinar, tot ceea ce ascunde inconștientul nostru! Trebuie să ne dăm seama de forțele sale întunecate, să le luăm în serios și să le acceptăm. În afara psihodramei, există multe alte posibilități: analiza profunzimilor, psihoterapia, terapia de grup, gestalterapia și multele mijloace actuale de defulare. Dar și aici discernământul este capital. Prea adesea ceea ce se propune astăzi nu realizează de loc omul; se dărâmă zidurile pe care și le-a construit în jurul instinctelor sale, se eliberează inconștientul și, în final, se golește într-atât încât își

pierde până și misterul, secretul lui, nu mai există viață... A.G.: *...de unde sinuciderile de neînțeles după ani întregi de analiză... O terapie care nu ia în seamă dimensiunea spirituală a omului este sortită eșecului. Cristos însuși le-a spus celor bolnavi: „Veniți la Mine... Eu vă voi vindeca...” El continuă s-o spună astăzi prin liturghie și sacramente, semne ale Prezenței lui printre noi. Noi am constatat nu doar o vindecare...*

G.D: Evident! În măsura în care participarea la liturghie vă angajează ca persoană integrală, când cu adevărat vă lăsați micul eu în afară, gata să vă dăruiți în totalitate, când sunteți invitat să vă prosternați, să vă supuneți într-un mod autentic Celui care este mai presus de voi, atunci puteți ajunge foarte departe în profunzimea voastră. Deveniți umili, capabili să abandonați nu numai fațada exterioară, voința de a avea, de a ști și de a putea ci și multe lucruri interioare: atitudini care sunt la baza umbrei. Eu sunt sigur că un om profund religios își dă seama de toate minciunile ascunse în spatele fațadei lui și, sub impulsul Duhului, multe noduri se desfac. Religiozitatea veritabilă este cu certitudine cel mai bun instrument pentru a purifica inconștientul.

Dar este important să depășim planul etic, să nu facem bine pentru că am făcut rău, fără a fi descoperit sursa răului. Caritatea voastră ar risca atunci să nu fie decât o fugă și expresia umbrei noastre... Liturghia ortodoxă oferă cu certitudine o experiență de trezire și de transformare a ființei. Dar să nu uităm că o experiență a trezirii nu face neapărat un trezit. S-a deschis ușa spre misterul care sunteți în voi înșivă, sunteți pe calea inițiatică, este un început, nu un final.

Primul vizat este evident cel care celebrează. Cea mai mare parte a liturghiilor actuale s-au transformat într-o sumedenie de cuvinte abstracte și o absență aproape totală a gesturilor. Cel dintâi răspunzător de aceasta este preotul. Pe vremuri mișcările erau legate armonic de cuvinte și era foarte important ca preotul să trăiască ceremonia în cel mai mic gest, până în vârful degetelor sale, ca un dans sacru ieșind din contactul său cu Transcendența interioară. Cuvintele și gesturile în ele însele, separate de rest, nu duc prea departe... Dacă cei care celebrează ar înțelege că fiecare liturghie poate transforma înseși corpurile lor și poate da formei lor o transparență, atunci credincioșii ar fi altfel deschiși

Misterului și transformați la rândul lor. Preoții și-ar regăsi adevăratul rol de slujitori ai Divinului în om. Știu bine că forța activă a sacramentelor nu este legată de aceasta, dar cei care vor să facă experiența aceasta vor fi cu atât mai mult profund atinși! A.G.: *Mă simt direct vizat de tot ceea ce spuneți și, conștient de responsabilitatea mea, căci și eu eram printre preoții care celebrau mise (liturghii) foarte seci, fără gesturi sau ornamente, în cvasi-imobilitate. Când am fost inițiat să celebrez sfintele Taine ca preot ortodox, m-am supus timp de săptămâni, și aceasta e valabil și azi, rigorii exercițiilor de destindere, de respirație, ale atitudinii juste și gestului pur, exercițiilor referitoare la afectarea vocii și de exersare a cântării... nu este vorba numai de a stăpâni un ritual, ci de a intra într-o totalitate antropologică la care ne invită Biserica Trupul lui Cristos și Plenitudinea Duhului, fie aceasta în liturghie, în teologie sau în viața creștină...*

### ***IX Angajamentul:***

### ***Crucea lui Cristos sau Crucea Roșie?***

ALPHONSE GOETTMANN: *Înaintăm de ceva timp pe Calea inițiatrică dar nu dăm cumva impresia de „cavaler singuratic”? Ce devin ceilalți, umanitatea, lumea, în timp ce noi ne ocupăm de viața interioară? Comparativ cu alții: militanți, luptători, greviști și toți cei care merg până la a plăti cu propria viață pentru o lume mai dreaptă, nu trecem drept egocentriști?*

GRAF DÜRCKHEIM: A fost odată un maestru japonez care făcea cu regularitate turul mănăstirii sale. Într-o zi îl întâlnește pe bucătar care îi spune: „Maestre, eu sunt comunist deci mă gândesc la alții, când gătesc mă gândesc la călugării noștri pentru a le face o mâncare bună...” În altă zi își ia inima în dinți și întreabă: „Maestre, la cine, la ce vă gândiți toată ziua?

— Oh, răspunde maestrul, nu mă gândesc decât la mine însumi...” Bucătarul e speriat. Ce vrea să spună: „Toată ziua mă gândesc la mine...?” Întrebare deseori pusă: „Oamenii care meditează și îmbrățișează calea interioară nu devin cumva niște egoiști?” Este o mare neînțelegere, omul acesta nu se afundă în eul său existențial, ci caută să se ancoreze în Ființă. Aceasta presupune, după cum am spus, o lucrare indispensabilă asupra inconștientului său,

2

asupra lui însuși, nu asupra altuia. Se ocupă de sine dar în ce scop? Exact pentru a se deschide Realității Transcendente din adâncul său care, prin definiție, este Iubirea universală!

Foarte adesea se constată la așa-zișii „angajați” o măgulire a micului eu, sau o fugă din fața Esențialului, în numele căruia pretind a se angaja. Marele scandal al „prea-gânditorilor” și al fariseilor, este exact această „umbră” pe care eul lumesc o aruncă asupra lui Cristos în ei: El este, în ei, Viața sufocată, Calea refuzată, Adevărul nerecunoscut... A.G.: *Ce aduc ei atunci altora, dacă nu propria lor mizerie?*

G.D.: Lucrarea asupra sa însuși și meditația sunt exact opusele egocentrismului; ele fac să explodeze egocentrismul maladiv și eliberează Lumina. Și nu la această lumină aspiră oamenii mai înainte de toate? „Împărăția Mea nu este din lumea aceasta”, spune Cristos ci „este în voi...”

A.G.: „*Ei sunt în lume, dar nu aparțin lumii*”...

G.D.: Și El ne-a recunoscut ca „frați” și ne-a chemat să-l urmăm. Dar cel care n-a făcut experiența

Prezenței sale în adâncul lui nu știe încă nimic despre această fraternitate nici despre Calea de urmat. Angajamentul său rămâne „din lume” și nu răspunde adevăratelor nevoi. Nu trebuie confundată Crucea lui Cristos cu „Crucea roșie” și creștinismul cu militantismul social... Cu siguranță „Crucea roșie” este o ramură importantă a Arborelui lui Cristos, dar nu este Arborele însuși! Numai contactul cu interioritatea cea mai profundă și nașterea omului nou în noi schimbă radical raportul nostru cu lumea și cu ceilalți. Doar la acest nivel poate fi celălalt perceput ca tovarăș de drum și frate pe Cale, în conștientizarea că suntem „una” în Ființă. Viața nu mai este aceeași și viziunea lumii nu mai are nimic în comun cu vechiul mod de a vedea lucrurile: începem să vedem atunci din cu totul alt punct de vedere ce înseamnă misiunea și angajarea! Lăsând de acum înainte deoparte tot ceea ce este periferic sau acțiune de suprafață, punând chiar în discuție anumite legături amicale sau comunitare, putem părea bizari, nestatornici sau anormali în ochii multora, dar puțin contează, noi suntem în alte dimensiuni și nu mai avem de loc aceleași puncte de referință... A.G.: *Restauratorul ortodoxiei occidentale, Mgr Jean de Saint-Denys are*

*cuvinte extraordinare pe această temă.*

*Actul inițial al oricărui demers, spunea el, cel dintâi efort, este de a deveni o persoană (în greacă: „a se ipostazia”), de a-și da seama de locul său în fața lui Dumnezeu și de ceea ce vrea El de la mine.*

*„Atenția noastră trebuie să fie proiectată ca o săgeată spre Centru: Cristos. Adevărata comunitate umană este comparabilă cu un cerc format din frați ținându-se de mâini, purtându-și poverile unii altora, însă privirea lor în acest cerc este fixată spre Centru: Cristos. În schimb, ei își văd frații din profil, abia zărintu-i, mai degrabă legați frățeste printr-o acțiune; ei nu se examinează unii pe alții, nu se mântuiesc unii pe alții, toți contemplă Centrul: Prietenul omului. Locul meu, lucrarea mea în Biserică este de a discerne din privirea lui Cristos ceea ce trebuie să fac. După imaginea Treimii, comunitatea umană este unitatea persoanelor unite și libere și nu o masă anonimă. (...) Mărimea noastră vine de la răspunsul nostru la iubirea lui Dumnezeu pentru noi...” G.D.: ... Dumnezeu îl cheamă pe om încă de la început: „Adame, unde ești?” Numai aceia a căror ureche interioară s-a deschis știu că omul nu devine cu*

adevărat om și semen decât răspunzând acestui apel, care răsună fără încetare și care ne urmărește mereu. Legăturile cu ceilalți nu pot atinge plenitudinea decât acolo unde li s-a descoperit adevăratul lor sens: a iubi înseamnă a trezi în celălalt dimensiunea supranaturală și a deveni liber și fecund în slujba Ființei. A-l iubi pe aproapele înseamnă a-l ajuta să descopere cele trei impulsuri fundamentale ale vieții: sursa sa vitală, sensul său și unitatea sa.

Tocmai spre aceasta tindem noi pe parcursul meditației față în față cu Dumnezeu. Eu spun adesea: „O meditație bună produce trei efecte: vă simțiți puternic, chiar dacă sunteți slab; este o altă forță, diferită de forța sau de slăbiciunea naturală – sunteți în formă și lăuntric în ordine chiar dacă totul este dezordonat – și mai ales vă aflați în contact și descoperiți unitatea. Veți avea impresia că arborii se înclină la trecerea voastră, că pietrele vă surâd, că iarba se mișcă pentru a vă saluta și persoanele pe care le întâlniți vă sunt mai apropiate ca oricând. Cu toate acestea gentilețea și bunătatea voastră nu vor avea nimic de a face cu etica. Calitatea iubirii care este expresie a Ființei nu este rezultatul unei supunerii a egoismului la un comportament etic și valorilor

2

morale ale binelui, frumosului, adevărului... A.G.: *Nu ține de morala obișnuită, ci de triplul elan al divinei Treimi.*

G.D.: Avem bineînțelese nevoie de legi etice, de o disciplină a omului pentru a supune ego-ul nostru și chiar pentru a ne dăruia. Felul în care o mamă se dăruiește, dincolo de puterile ei, copilului ei, soldatul care își dă viața pentru patrie... este vorba de eroism. Eroismul este o calitate superioară a eului existențial. Pentru cel care este centrat pe Ființa esențială, a muri nu este un eroism; apostolii martiri nu au fost eroi, nu mai mult decât soldații *kamikaze* din Japonia. Aceștia din urmă muriseră deja înainte de a urca în avion, identificați cu divinitatea lor, Japonia; ei nu au fost patrioți. Înainte chiar de a pleca, viața lor era dăruită; ei purtau cămașa albă, simbolul morții, și beau un pahar de *sake* sacru. Ne aflăm dincolo de orice dualitate în care se situează bunătatea morală și etica, este un alt registru... La fel și în privința esteticii: frumusețea strălucitoare pe care o descoperim pe anumite chipuri nu ține de estetica, iată de ce este extraordinară!... Priviți un tablou: nu există comparație între frumusețea ieșită din voința unui

artist și cea care emană din experiența Ființei trăită de el... una se naște din atenția voluntară, cealaltă iese ca o săgeată din transparența sa interioară.

A.G.: *Vă apropiați mult aici de sensul icoanelor, ferestre deschise spre invizibil, manifestare a lui Dumnezeu pe o față de om... Artistul și-a abandonat eul său într-atât încât adevăratul iconograf este Duhul Sfânt prin el; există o comuniune între cei doi, o „sinergie” cum am spune, la același act creator. O icoană nu este deci, în principiu, niciodată semnată; ea este în adâncul meu adevărata mea față de om, fața mea de eternitate și, pentru că consimt la arderea măștilor și a aroganței mele în contact cu acest Foc, Acesta pictează în mine așa cum respiră...* G.D.: Pe acest plan, bunătatea și frumusețea nu mai au nimic de a face cu etica sau estetica. Ele sunt expresia prezenței divinului care se manifestă totdeauna sub cele trei aspecte ale sale, însă este marele al Treilea, Unitatea Totului, care pune stăpânire pe voi și vă integrează în mișcarea Vieții divine, în așa fel încât nu puteți face altfel decât să fiți ceea ce alții numesc „bun sau frumos”... Trebuie să învățăm să facem diferența între atitudinea-expresie a Ființei și

atitudinea-supunere la legea etică. Nu este nevoie să se facă eforturi pentru ceea ce vine din inimă; dacă cineva trebuie să se forțeze să fie bun nu mai este o emanație a Ființei! O floare nu face efort pentru a mirosi bine... Nu mai suntem în domeniul voinței... A.G.: *„Facă-se voia Ta...” Se intră în conștiința absolută, insuportabilă pentru orice instituție care trăiește pornind de la etică sau morală!*

G.D.: O asemenea conștiință este totdeauna revoluționară pentru că depășește cadrele unei comunități. Dar aceasta nu înseamnă că omul este liber să facă indiferent ce, nu se trăiește după bunul plac al dorințelor sale și eul va fi supus în permanență exigențelor umane. În India, maestrii știu că posedă puteri superioare care vindecă prin miracole. Dar atunci când sunt bolnavi, ei merg mai întâi la medicul satului pentru a-și combate orgoliul: „Eu, eu nu am nevoie de ajutorul omenesc!” A.G.: *Este depunerea totală a eului în mâinile lui Dumnezeu, chiar și cu riscul ironiei și al judecății anturajului: „Pe alții i-a salvat și pe sine însuși nu se poate salva!” a fost injuria adusă lui Cristos pe cruce... Dar acesta este prețul iubirii, ea nu caută nici să se flateze, nici să*

*placă altora!*

G.D.: Aceasta pune imperios problema umilinței. În funcție de caz, atitudinea adevărată nu este ușor de discernut. Există două feluri de umilințe: pe planul etic, vi se va spune: „Nu dați impresia că sunteți mai mult decât sunteți, nu vă îngâmfăți...” Pe planul conștiinței absolute, umilința este mult mai greu de purtat: este vorba mai întâi de a-ți da seama, de a recunoaște harurile și darurile primite, de a nu le acapara ca putere personală, ci de a le pune în slujba altora, exprimând divinul. Nu pretindeți că sunteți mai mult, nu pretindeți că sunteți mai puțin decât sunteți. Dacă maestrul spune: „Eu nu sunt nimic”, el îi va răpi totul ucenicului. În fața lui Dumnezeu toți suntem de aceeași mărime, dar între oameni suntem la etape diferite ale Căii. Este o elită care are conștiința exprimării divinului. De fapt, „există mulți chemați dar puțini aleși”, spune Cristos. Mi se spune adesea: „Oamenii care meditează sunt o elită”. Da! Suntem, nu trebuie să ne temem să o recunoaștem în epoca noastră socialistă, căci suntem o elită, în vederea unei misiuni bine precizate.

A.G.: „Aleșii” au auzit chemarea și încearcă să-i răspundă, ei formează „rămășița” sau „turma mică” de care vorbește Biblia. El nu este superior altora, ci trebuie să fie plămada aluatului, Lumina pe Cărare, pentru ca toți să înainteze și să urce... Acesta este adevăratul angajament față de cei săraci și lipsiți?

G.D.: Nu este ușor de răspuns... Este vorba de săraci sau bogați în sens material, cultural sau spiritual? Există bogați în daruri intelectuale dar absolut săraci și surzi față de mesaj. Foarte adesea, în conferințele mele, oameni foarte instruiți pleacă pentru că nu înțeleg un cuvânt, dar la ușă mă așteaptă muncitori care îmi spun: „Nu vă înțelegem limbajul dar este foarte bine ceea ce vreți să spuneți...” Pe planul cunoașterii interioare distincția între bogat și sărac nu înseamnă nimic.

Cât privește planul social, ar fi absolut ridicol să credem că cel care este pe calea interioară este degrevat de responsabilitatea sa vizavi de alții și mai ales de cei săraci. Însă nu e vorba să le oferim opiu, cum s-a făcut timp de secole, spunându-li-se: „Resemnați-vă, suferința voastră va fi recompensată,

ce altceva mai frumos vi se poate întâmpla decât să vă fie foame...?” Meditația nu liniștește stomacul gol ci deschide spre o cu totul altă Sursă care este dincolo de bunătatea etică... A.G.: *Cei săraci trebuie să-și regăsească demnitatea lor de om. „Omul nu trăiește numai cu pâine...” și dacă nu îi dăm fie una, fie cealaltă, materialul sau spiritualul, el nu va fi niciodată om.*

G.D.: Se spune că în Franța marxismul interesează tot mai mult clerul. Pentru că Cristos voia așa-zis să refacă lumea, Marx devine o marfă creștină: „El i-a înțeles pe cei săraci!” Ce confuzie de planuri! Niciodată Cristos nu a pledat pentru „a avea” ci pentru „a fi”... Cu totul altceva decât acești doctrinari este marea mișcare a preoților-muncitori care, în loc să predice, învață să trăiască cu alții și mărturisesc prin modul lor de a trăi. Am primit recent vizita unui misionar din Katanga: după douăzeci de ani de misiune, el se întreabă ce a putut să facă, dacă nu cumva și-a petrecut timpul slujind Instituția și îndoctrinându-i pe negri! El aspiră acum să părăsească frumosul său prezbiteriu, să trăiască în comunitate cu ei, să „fie”, nu să vorbească... Mulți

construiesc astfel pe nisip, convingerile lor sunt bazate pe o neînțelegere. Aud adesea predicile de dimineață de la radio și am impresia de multe ori că predicatorii, prezentându-l pe Dumnezeu ca supraom, sunt angajați de Adversar... Dacă Dumnezeu este un supraom, dreptatea așa cum se vede în lume este inacceptabilă și credința cutremurată de aversiune. Astfel dezamăgirea se petrece pe arierplanul binelui și răului care provine dintr-un raționament al eului existențial. Și se caută dreptatea printr-o consolare existențială a celor trei suferințe umane... Vedeți confuzia! Credința își găsește justificarea în cu totul alte rațiuni!

*A.G.: Pentru ce Iisus Cristos nu s-a angajat politic, după dumneavoastră: poporul evreu era totuși sub dominație romană?...*

G.D.: Pentru că dezastrul politic, printre altele, era o șansă de a exprima ceea ce este dincolo de orice politică. Dacă el ar fi încercat să dezvolte, chiar și cu o inteligență deosebită, ideea unei reforme a Statului lui Israel, aceasta ar fi valorat pentru treizeci de ani și apoi...? Mesajul lui Cristos este valabil pentru fiecare

situație și pentru toate timpurile; el ține piept tuturor suferințelor vieții. Cel mai ideal dintre sisteme nu durează decât o vreme. Într-o carte frumoasă, Simone de Beauvoir povestește cum un om a făcut pact cu Diavolul ca să nu moară. Omul devine consilier la Curtea de Stat și petrece cincizeci de ani din viața sa construind fortărețe care trebuiau să dureze pentru totdeauna. Apoi pleacă într-o altă țară... și când revine, o sută de ani mai târziu, nimeni nu-și mai amintește de problemele pe care le-a avut el și pe care credea că le-a rezolvat pentru totdeauna. De tot ceea ce ne pare important astăzi, mâine nici n-o să ne amintim... Ce rămâne din revoluții și războaie dacă nu monumente pentru morți? Mesajul lui Cristos aduce Viața, el dezvăluie ceea ce este dincolo de efemer și tranzitoriu, este un mesaj care depășește orizontul obișnuit și chiar cauza la care suntem angajați în această clipă: este un apel la o atitudine de eternitate. Adevărata luptă se situează la un cu totul alt nivel, se are în vedere îndumnezeirea omului și nu doar condițiile agreabile de viață. De aceea mesajul lui Cristos nu se poate învechi, el este întotdeauna nou. La fel cum înțelepciunea lui Lao Tzi nu poate dispărea. Înțelepciunea veritabilă este totdeauna universală și

nu se șterge, pentru că este expresia Ființei în limbaj omenesc.

*A.G.: Marii observatori par să întrevadă astăzi secretul înțelepciunii, inclusiv ateii; subdezvoltarea omului, carența radicală și profundă a ființei sale, sărăcia sa interioară sunt numitorul comun al tuturor subdezvoltărilor: sărăcia psihologică, fiziologică și materială, în Orient ca și în Occident. Răul este ontologic. Nevoia cea mai mare a omului este de a adora!*

*În această perspectivă, angajamentul își pierde autonomia și încetează să fie o acțiune de suprafață. Când acțiunea sau angajarea este branșată la sursele interioare ale Ființei, are o eficacitate durabilă. Mounier vorbea de „inducție contemplativă”; înseamnă situarea la singurul nivel unde se fac cu adevărat intervențiile istoriei. Am avea nevoie astăzi de un fel de înțelepciune activă care să unească interiorul cu exteriorul, care să realizeze de fapt că interiorul și exteriorul sunt doi poli ai unui tot inseparabil, o înțelepciune care să fie în același timp o eliberare a potențialului extraordinar al forțelor spirituale ale omului și un instrument de luptă pentru*

2

*dreptate. Pentru cel care meditează, o altă lume este posibilă pentru că un alt om este posibil în însăși structura ființei sale și aceasta o poate verifica în fiecare zi în experiența cea mai concretă. Găsim aici rolul subversiv pe care l-a jucat meditația la toți marii spirituali ai istoriei. Ei au dreptate să creadă că de experiența spirituală depinde modificarea radicală a omului și viitorul lumii...*

### ***X «Doamne, unde locuiești...?»***

***(Ioan 1, 38)***

GRAF DÜRCKHEIM: Timp de secole a existat un fir neîntrerupt de la Iisus Cristos până la acești mari sfinți despre care ați vorbit. Ei au fost faruri, balize luminoase pe drumurile înțelepciunii. Astăzi, în lipsă de lumină, aceste drumuri se înfundă în noapte: nu există călăuze. Omul este victima universului dezumanizant al tehnicii în care primează randamentul și eficacitatea. Răzvrătirea lui însă deschide o epocă nouă. Sunt tot mai numeroși cei care au descoperit în ei nostalgia unei alte realități și care resimt imperativ chemarea Maestrului. Dar care Maestru? Atracția actuală pentru India și guru

marchează evident refuzul maestrilor societății noastre moderne a cărei înțelepciune se rezumă la ideologii, la știință și la putere. Dorința omului este altundeva, suferința lui l-a condus în impas, numai Maestrul spiritual este un răspuns la chemarea lui. El este arhetipul a ceea ce omul aspiră să fie: să acceadă la o experiență interioară și să realizeze dimensiunea întreagă a vieții sale.

Cei doi piloni pe care se sprijină existența unui occidental credincios: organizația acestei lumi și credința într-o alta, lasă cu totul în paragină, cu câteva excepții doar, maturitatea spirituală a omului și conștiința de a putea experimenta ceea ce crede doar cu pioșenie. Consecința uriașă a acestui fapt este că adesea cei care dețin manetele de comandă în lume ca și în Biserică sunt de o incredibilă imaturitate: le lipsește complet tocmai organul care le-ar permite să simtă această stupefacție! Ei sunt astfel „în afara adevărului”... Într-o asemenea confuzie, Maeștrii spirituali devin mai stringenți ca oricând. Vor apare ei, oare?

ALPHONSE GOETTMANN: *Și atunci cum să-i recunoaștem? Mulți se improvizează „Maeștri” și în*

*felul acesta se îmbogățesc. Ei vând puteri, horoscoape, paradisuri artificiale și nenumărate rețete de „fericire interioară”... Niciodată nu am întâlnit atâtea persoane care se „alimentează” din toate sursele... și ajung să-și trateze „indigestia” la psihiatri...*

G.D. „Când elevul este pregătit, sosește și Maestrul”, spunem noi în mod curent. Cei pe care i-ați menționat n-au atins încă adevăratul prag al nefericirii umane, ei nu se găsesc pe Cale; poate doar pe calea spre Cale, dar atâta timp cât nu se simt atrași de unica Realitate, ei riscă să se rătăcească continuu în plasele satanice. Falșii Maeștri își arogă gesturi magistrale căroră le lipsește adevărul interior. Ei impresionează adesea prin miracole care nu se petrec decât în planul existențial. Se servesc de magie care efectuează schimbări extraordinare fără transformare. Ei încurajează aroganța la „discipol” care se vede astfel mai presus decât ceilalți. Acești „maeștri” răspund ambițiilor eului existențial al clienților lor. Ceea ce fac ei „aceasta se vede” și astfel se descoperă minciuna; în loc să hrănească Adevărul care se exprimă în umilință, ei satisfac setea de experiențe extraordinare și de puteri superioare.

Căutătorul autentic nu se mai înșală: în liniștea lui interioară el percepe vocea Maestrului care îl locuiește și îl recunoaște în profunzime pe cel care îl abordează. Căci sunt doi: Maestrul interior și Maestrul exterior, fondați într-un al treilea: Maestrul veșnic. Și cei trei sunt manifestarea Vieții supranaturale într-o formă naturală, umană. Nu este elev sau discipol decât acela care urmează fără condiții Calea spre acea Viață. Maestru-Discipol-Cale sunt trei date inseparabile.

Prin „Maestru veșnic”, înțeleg principiul, imaginea originară sau arhetipul omului universal, este Homo maximus, în care se realizează Ființa, Viața în totalitatea celor trei aspecte ale ei: plenitudine, lege și unitate, într-o formă particulară în vederea transformării. Maestrul veșnic, ridică vâlul care-i ascunde prezența, atunci când omul ajunge la limita extremă a rezistenței, conștiente sau inconștiente, pe care o opune Vieții în el; când, traversând maladii, faze depresive, contralovituri neașteptate și „întâmplări” surprinzătoare, anumite întâlniri, omul ajunge să audă vocea Ființei sale asfixiate, dar și

2

atunci când devine tot mai sensibil la nostalgia sa de eliberare, la atingerile din ce în ce mai frecvente ale numinos-ului și în fine la experiențele Ființei, mici sau mari. Puțin câte puțin atunci, sau dintr-o singură lovitură, vechea lume se prăbușește, o nouă conștiință se naște și, cu ea, Maestrul veșnic ia forma Maestrului interior.

Numai această trezire la Maestrul interior permite omului să-l întâlnească și să-l recunoască pe Maestrul său exterior, căci pe cel pe care-l caută, de fapt, l-a găsit. El devine astfel, în același timp, discipolul interior care se deschide Căii interioare și abia atunci sunt realizate condițiile unei întâlniri cu Maestrul exterior... Acesta nu este deci cu adevărat cineva din exterior, ci oglinda propriei noastre profunzimi și trimis pentru aceasta. Maestrul pe care-l întâlnim în afară, este cel care suntem noi în lăuntrul nostru... El întrupează și împlinește deja ceea ce noi aspirăm doar, dar cu totul virtualmente. Maestrul a străbătut numeroasele etape care sunt încă îngropate în noi, el reprezintă plenitudinea Vieții la care tocmai ne-am trezit, adevărata și singura maturitate a omului, într-o totală libertate! Nimic nu îl înlănțuie, gândirea

2

și acțiunea lui nu sunt dominate de prerogative sociale, morale sau chiar teologice. Deși respectă ordinea acestei lumi, el nu îi este supus totuși. Ba din contră, când o „ordine” oarecare împiedică Viața să se realizeze în el și în jurul lui, el răstoarnă, distruge, dizolvă și sfărâmă tot ceea ce obstrucționează Calea. Maestrul este atunci periculos și dur pentru toți cei care caută o pace ușoară, siguranța sau armonia. Ca și Viața, el este mereu nou, inedit, revoluționar, la fel de neașteptat și contradictoriu ca aceasta, în permanență creator și niciodată încremenit, căci ceea ce contează este de a înainta, de a fi transformat, de a muri pentru a trăi... Pentru discipol, aceasta înseamnă sfârșitul oricărei păci false, anunțul unei lupte pe moarte pentru o Viață care este dincolo de orice pace sau tulburare, dincolo de orice viață sau moarte... Niciodată Maestrul nu acționează prin sine însuși, sursa lui este o instanță superioară și umilința lui desăvârșită. El trăiește raportându-se la Dumnezeu sau la propriul lui Maestru, și se simte responsabil în fața lui de misiunea sa. Valorile lui nu sunt frumosul, adevărul și binele, ci Iubirea...

*A.G.: Pedagogia divină este mereu aceeași. Când*

*profetul Ieremia a fost investit cu misiunea sa în Vechiul Testament, Dumnezeu i-a răspuns: „Astăzi te pun peste neamuri și peste împărății, ca să smulgi și să tai, să dăruiești și să nimicești, să zidești și să sădești!” Și Iisus, Maestrul prin excelență, nu zicea: „N-am venit să aduc pacea pe pământ, ci sabie”? Este, într-adevăr un ton de voce deloc obișnuit la așa ziși „Maestri spirituali”... Iar Bucuria discipolului este și ea pe măsura prețului pe care acesta consimte să-l plătească... „Ferice de cei prigoniți din cauza Mea... Împărăția Cerurilor este a lor”. Oricare ar fi aceasta este o condiție care este departe de orice amatorism...*

G.D.: Nimeni nu este discipol fără a fi marcat prin foc cu pecetea „Totul sau nimic”. A fi trezit este un lucru, iar a auzi chemarea și a-l urma pe Maestru pe Cale este cu totul altceva! În prima există posibilitatea ca acel cineva să devină discipol, în a doua acel cineva este efectiv discipol: ceea ce îl distinge atunci de Maestru nu este nimic altceva decât distanța care îi separă, dar ei se găsesc pe aceeași Cale. Altfel spus, discipolul a acceptat disciplina dură și fidelitatea față de o decizie fără întoarcere. Așadar nu mai este el cel care a luat Calea, ci Calea l-a luat

pe el. „Nu voi m-ați ales pe mine, ci eu v-am ales pe voi”. spune Cristos. La acest stadiu, înaintarea este ireversibilă, oricare ar fi tentațiile; ezitățile și riscurile de recădere devin din ce în ce mai rare, în timp ce procesul de transformare și de transparență nu încetează să se aprofundeze...

*A.G.: Care sunt mijloacele de care dispune Maestrul pentru a forma „omul interior” al discipolului?*

G.D.: Printre darurile variate ale Duhului, se pot recunoaște mai ales cinci care se dovedesc a fi esențiale Maestrului: învățătura, directivele practice, emanația, exemplul și șocul.

În fapt, nucleul învățăturii Maestrului nu se poate pune în formule sau explica. Este o afacere de la inimă la inimă și de relație, nu de gândire. Experiența transcendenței va rămâne mereu inefabilă. Poate fi întrezărită prin răsfrângere, descoperind preliminarile și consecințele, sensul și mișcarea Căii; aceasta este totul dar nu aceasta este important. Maestrul nu are decât un singur Lucru de comunicat,

mereu același Lucru, și o face în o mie și una de feluri, lăsând să scânteieze nenumăratele lui fațete, culori și lumini, pur și simplu prin maniera sa de a fi. De asemenea, oricât de veche ar fi tradiția lui, el o redă totdeauna în felul lui, așa cum aceasta a luat viață și formă în el. Esențial nu este niciodată ceea ce spune Maestrul, ci cum o spune. Scânteia nu țâșnește din argumente, ci din Ființa celui care argumentează, pentru că el a realizat acel ceva despre care vorbește. De aceea Maestrul nu are comportament pedagogic. El nu caută să analizeze, să instruiască sau să dea sfaturi. Să-l pună în permanență pe discipol sub chemarea esențialului, să-l simtă și să-l iubească, începând cu profunzimea sa, aceasta este unica sa țință.

Scopul directivelor practice este să scuture tirania micului eu și să elibereze Ființa. Maestrul pune, uneori, foarte dur, la încercare încrederea discipolului, cerându-i să facă ceva ce el dezaprobă sau nu înțelege. Supunerea trebuie să fie totală și absolută, nu din respect pentru o autoritate sau din cauza unei reguli exterioare, ci pentru că, Maestru și discipol, sunt în căutarea uneia și aceleiași Realități.

Un ordin al Maestrului, oricât de dur și de sever ar fi, este totdeauna încărcat de plenitudinea de viață care este a sa și nu este altceva decât expresia iubirii care îl leagă de discipol în unitatea Ființei. Astfel îl urmărește pas cu pas în exercițiu și îl însoțește de aproape în transformarea sa, îi corijează atitudinea, simte cea mai mică slăbiciune și poate interveni brutal. Exercițiile propuse pot merge uneori până la limita suportabilului pentru a obliga eul să capituleze, abia atunci cealaltă dimensiune poate țâșni... În ceea ce privește emanația Maestrului, ea este în același timp dincolo dar și în miezul tuturor cuvintelor lui și a acțiunii lui. Ea trezește în discipol o forță care nimicește orice aroganță și dă chiar curajul de a privi moartea în față, moartea a tot ceea ce nu este Viață, Adevăr, Lumină în el... Această emanație nu are nimic sentimental, este tranșantă, aspră, și totuși plină de căldură; poate fi periculoasă și totuși îl umple pe celălalt de fericire și libertate... Exemplul care este maestrul nu este niciodată propus pentru imitare. Figura lui este originală, unică și inimitabilă ca și Viața pe care o încorporează. Este ceea ce îl distinge, printre altele, de falșii maestri. Dar prin ceea ce spune, prin atitudinea sa și tot modul lui de a fi, el nu

caută decât un lucru: să provoace discipolul la propria sa realitate, să-i reveleze originalitatea lui inedită, pe Maestrul care îi este interior și Ființa de dincolo de acesta. El nu este deci în niciun caz „bunul exemplu” sau modelul, nici cineva care știe mai mult, ci, fiind pur și simplu el însuși, el face mărturia transparenței sale la Transcendent.

În fine, șocul este adesea unul dintre marile mijloace pe care le utilizează Maestrul: acesta poate fi un răspuns absurd la o întrebare, un atac neașteptat, o umilire, o critică, un strigăt înfiorător sau un râs ironic... orice este bun pentru a răsturna ordinea stabilită, a mina securitățile eului, a trage covorul de sub picioare și a obliga la acceptarea inacceptabilului! „Poarta care deschide spre Viață este strâmtă”. Tot ceea ce o blochează și o baricadează trebuie să sară, tot ceea ce ne reține acolo trebuie abandonat, nimic altceva decât Maestrul nu trebuie luat în seamă...” Du-te, vinde tot ce ai... Dacă cineva vrea să fie ucenicul meu, să renunțe la el însuși și să-și ia crucea pentru a mă urma...”

*A.G.: Viața nu poate fi transmisă decât prin ceva*

viu și numai în intensitatea unei relații personale se aprinde focul în inima altuia. Este o naștere! Cuvintele lui Cristos pe care le citați arată bine exigența și dezvăluie, odată cu întreaga Evanghelie, că tradiția Maestrului nu este numai orientală. Ea s-a perpetuat în cursul primelor secole în sânul catehezelor care erau, după „trezire”, un timp de „inițiere” în taine, culminând cu „iluminarea” botezului; pe de altă parte, Bisericile constituiau mici comunități apărute și supravegheate de un „păstor”, un Maestru spiritual în fond, a cărui unică țintă era să-l formeze pe „Cristos-ul interior”, cum spune sfântul Pavel; și aceeași idee prelua în monahismul primitiv care grupa câțiva monahi în jurul unui Avvă sau a unui „Părinte”, deci cineva care naște spre Viață... Această transmitere vie a slăbit pe măsura depărtării de Sursă: botezul tindea să nu fie decât un ritual sociologic, catehetul devenea profesor de religie, păstorul un notabil administrator al unei parohii sau stăpânul unei dioceze, Părintele un abate al unui ordin monahal „General” sau „Superior”, și Biserica o „mașină” după expresia patriarhului Athenagoras... În creștinismul oriental totuși, tradiția Maestrului a rămas neîntreruptă; situându-se mai

*mult pe linia sfântului Ioan, misticul, ea a cunoscut totdeauna „stareți”, dar adesea trebuie mers în mănăstiri sau în altă recluziune pentru a-i găsi... Cu toate acestea, în toate Bisericele, la ora actuală, se reacționează contra acestor întărituri istorice și a supremației Instituției... O renaștere a început aproape peste tot și suntem dornici să facem un salt peste cincisprezece secole de istorie pentru a regăsi în sfârșit adevărul originilor ei!*

G.D.: Iisus Cristos este întruparea Maestrului veșnic. El reunește în Sine însuși, într-un mod absolut unic, toate trăsăturile adevăratului Maestru din toate timpurile și din toate locurile. A venit momentul să reînnodăm legătura cu această mare Tradiție a creștinismului primitiv, să redescoperim comoara ei ascunsă de cunoaștere inițiatică și de înțelepciune experimentală a ermiților și monahilor, toată mistica până la urmă care urcă până în Evul Mediu... În Iisus Cristos, Dumnezeu caută omul, dar omul, vai, nu a înțeles totdeauna așa!

*A.G.: Este exact așa cum începe Evanghelia: „A venit printre ai Săi și ai Săi nu l-au primit”.*

G.D. Omul îl dă afară și se erijează el însuși în dumnezeu; prin autonomia voinței sale proprii și a rațiunii sale, el se separă de rădăcinile sale și pierde legătura lui originară cu Ființa. Iată destinul permanent al omului, el poate să fie victima acestui destin, mai mult sau mai puțin, și aceasta chiar și atunci când crede în Dumnezeu! Sunt rari, de altfel, cei care nu cred sau nu acceptă cel puțin ceva care transcende orizontul lor natural. Dar cine este acest Dumnezeu? Foarte adesea o Putere exterioară, independentă de om, dar cu care el întreține raporturi îndepărtate de subordonare și supunere, la care el recurge în caz de necaz și pe care o invocă pentru a avea fericire și siguranță... Un dumnezeu util, dar care este ținut la distanță! Ființa divină continuă totuși să bată la ușa lăuntrică a omului, transcendența este totdeauna imanentă și dorește să se manifeste în el și prin el. Omul nu ajunge la adevărata sa maturitate și nu devine om decât prin această conștientizare. Ea face să explodeze imaginea pe care o avea până atunci despre sine însuși, cea pe care și-o făcea despre Dumnezeu și relația pe care o întreținea cu acesta.

Este un eveniment bulversant în viața unui om, acela în care își dă seama că Dumnezeu este exterior pentru că el L-a pus în exterior și că el întreține eșecul acțiunii divine în el... Turnanta se amorsează atunci când el deschide ușa și încetează rezistența la ceea ce este în adâncul lui însuși și la ceea ce poate deveni pornind de la nucleul lui cel mai secret. Atunci el a auzit vocea Cristos-ului interior, dar pentru a-L urma pe Cale mai trebuie încă un Maestru vizibil, un ghid.

*A.G.: În absolut, creștinul nu are alt Maestru decât pe Cristos: „Să nu numiți pe nimeni Maestru și Domn!”. Exigențele lui Iisus în privința ucenicilor lui sunt unice. A-l urma presupune o ruptură totală cu trecutul și un atașament exclusiv față de persoana Lui: a împărtăși același destin cu al lui: „a-și purta crucea”, „a bea cupa (paharul) lui” și a primi de la el Împărăția slavei. A rezerva această chemare a Maestrului la câțiva discipoli privilegiați este o eroare profundă care s-a comis timp de secole. Or Părinții sunt categorici: „Cristos se adresează tuturor oamenilor: monahul și mireanul trebuie să atingă aceleași înălțimi” spune printre alții sfântul Ioan Hrisostomul, nu există decât o singură spiritualitate pentru toți, fără nicio diferență în exigență.*

Maestrul vizibil și exterior rămâne cu totul necesar, indispensabil chiar în acest context. Totuși, singurul lui țel va fi să trezească Cristos-ul interior în celălalt, nu imitându-l ci „îmbrăcându-l din nou” și „interiorizându-l”, este vorba de o transmutație din care se naște „omul nou”, o ființă în întregime cristifiată. „Trezește-te, tu care dormi, trezește-te dintre cei morți și Cristos te va lumina”. Toată această tematică a imnurilor primitive, a Evangheliilor și a sfântului Pavel a fost mult explorată de către Părinții Bisericii. Îmi place să regăsesc încă la Origene toată importanța acestui **Inhibild** asupra căruia insistați atâta în operele dumneavoastră: a purta „imaginea” lui Cristos în sine, „a-și imagina” prezența lui (**ein-bilden**), și drept urmare Cristos transformă omul în propria lui realitate. „Nu mai trăiesc eu, ci Cristos trăiește în mine”.

Și încă ceva îmi pare capital: rari sunt aceia care au șansa de a întâlni un adevărat Maestru exterior pentru a le arăta această Cale. Aici și tradiția creștină este fermă: Maestrul care ne ghidează nu e nevoie să fie un om. Cea mai mare parte a sfinților nu a avut așa

*ceva! Căci, pentru cel care caută cu adevărat, Maeștrii de fapt nu lipsesc. Viața cotidiană de exemplu este un loc, spun Părinții, în care Verbul vorbește fără încetare. Pe de altă parte, trebuie cea mai mare intimitate cu „Biblia care este Cristos în persoană”, trebuie să ne pătrundem de ea și să ne hrănim cu ea, ca și la euharistie care este culmea participării substanțiale la Cristos și a uniunii cu el. De aceea noi considerăm toată liturghia ca fiind marele Maestru și cea mai bună pedagogie a Vieții divine. Fără a uita, bineînțeles, rugăciunea personală care structurează și modelează ființa, meditația care conduce tot așa spre maturitate și permite „duhului însuși să învețe inima”... Ce de Maeștri pentru un discipol sincer! Să devenim „teodidacți” cum spune Clement din Alexandria...*

G.D.: Este sigur că pentru adevăratul discipol, decis cu orice preț să înainteze pe Cale, și să slujească Viața, viața însăși poate deveni Maestrul său și fiecare situație din cotidian poate fi un test! Astfel chiar maniera sa de a fi în corpul lui și de a se mișca, atitudinea lui în momentul prezent, toate suferințele și coborâșurile existenței sale, întâlnirile, neprevăzutele vieții și loviturile destinului, banalitățile ca și lucrurile

mari, nu există nici clipă, nici ocazie prin care să nu se poată auzi vocea Maestrului interior sau să nu trăiască înaintea privirii lui. De îndată ce se stagnează sau se deviază vocea Maestrului pune în gardă. Încurajează și cheamă de îndată ce se ezită, pentru a se lua drumul bun. La fel atunci când există frica de a face un salt. Atunci când ne găsim în atitudinea justă se deschide în noi un abis de liniște, care nu are nimic de a face cu stările noastre psihice obișnuite: este dincolo-ul din inima vieții, și acest Maestru nu lipsește niciodată, el este mai disponibil decât oricare altul și nimic nu scapă vigilenței lui!

Lectura și primirea Evangheliei îl încredințează, la rândul lor, pe om Suflului lui Dumnezeu. Vocea Duhului Sfânt, pe care o percepe în interiorul lui, face din el un discipol al Maestrului veșnic. Noi am ajuns astăzi în epoca unei descoperiri cu totul experimentale a Duhului care ne locuiește. Totuși omul care continuă să vadă sensul vieții în rentabilitate, competiție și confort este încă foarte departe de aceasta. Pe de altă parte, noi avem o nevoie urgentă de a pătrunde Biblia altfel decât prin exegeză științifică și rațională. Dacă Dumnezeu este

dincolo-ul, atunci o înțelegere exterioară a textelor nu va permite niciodată să descoperim conținutul lor efectiv, și este mai bine să tăcem! Trebuie să ne punem pe cale, să dezvăluim ceea ce este ascuns și să devenim copii ai lui Dumnezeu. Dar n-am făcut nimic dacă am devenit așa numai mental sau printr-o adeziune intelectuală! O credință vie îl duce pe credincios la ascultarea misterului care îi vorbește din interior și îl deschide tot mai mult adevărului lui Cristos. Așadar el trebuie să aibă antene pentru a auzi Verbul care îl cheamă peste tot și în fiecare moment al zilei. El experimentează prezența lui Cristos ca pe cea a Maestrului său veșnic; mai mult, cerința de a înțelege lumea și a-l iubi pe celălalt „în Cristos” se realizează ca de la sine.

Toate acestea însă presupun o muncă neîncetată asupra noastră, până în cele mai mici mișcări pentru a deveni transparenți. Experiența Divinului este, bine înțeles, un dar al harului și nicidecum rezultatul unui efort voluntar; dar omul trebuie să se pregătească activ în acest sens, să rămână în procesul de transformare și într-o stare de vigilență continuă. Găsim aici cel de-al treilea termen al triadei

inseparabile: Maestru-Discipol-Cale. Calea nu începe decât atunci când discipolul a abandonat totul și când a depășit două etape importante ale evoluției lui: cea în care totul se învârtea în jurul ego-ului său, egocentrismul, și cea în care totul se învârtea în jurul altuia, a unei opere sau a valorilor unei comunități. Acum el intră într-o a treia etapă în care totul se învâрте în jurul divinului și a transformării într-o persoană îndumnezeită. Începând cu acest moment, cele două etape, primele, angajamentul față de sine-însuși și față de altul sau față de lume, primesc o față complet diferită. Calea înseamnă pentru discipol o dăruire totală și fără condiții pe urma Maestrului lui. Absolutul nu poate izbucni decât atunci când relativul îi cedează locul!

Calea are deci ea - însăși două etape: pe de o parte abandonarea progresivă și primirea noii vieți: exercițiul transformării pentru transparență este calea spre Cale; de cealaltă parte, omul însuși a devenit Exercițiu și Cale, el a atins marea Transparență care permite divinului să se manifeste fără rezistență. Atunci Calea este Viața într-o formă umană și Adevărul omului este de a o parcurge asemenea lui

Iisus care a spus: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața...”  
Nu există niciodată punct de sosire pe această Cale,  
ea este în ea însăși propriul ei țel!

*A.G.: Conștientizarea faptului că „suntem iluminați dintotdeauna” potrivit anumitor maestri japonezi sau că „Împărăția lui Dumnezeu este deja în noi” potrivit tradiției creștine, poate provoca o extraordinară destindere, încredere și seninătate la cel care caută. În fond noi nu avem nici de căutat, nici de atins ceva, ci de găsit și de a ne lăsa cuceriti... Cristos este „începutul și sfârșitul, alfa și omega”, în El și cu El noi suntem, în același timp, pe cale și la capătul ei, este o Viață care nu se repetă niciodată de două ori și un Adevăr mereu inedit, nou, exploziv care ne cufundă într-o mișcare de transformare neîncetată...*

G.D.: Calea nu este liniară, ci în formă de spirală, o spirală înclinată în care cercurile cad în obscuritate și revin la înălțimea luminii. La fiecare revoluție este mai luminos. Mișcarea ei continuă ne duce dinspre periferie spre ax, centru, și dinspre centru spre periferie, de la suprafața exterioară spre profunzimea

2

abisală a nucleului și de acolo din nou spre periferie. Fără întrerupere ne simțim atrași spre centru, chemați de el, dar în același timp trimiși afară, în larg. Este mișcarea Suflului însuși care ne locuiește și în acest du-te-vino permanent ne cucerește în întregime, ne pătrunde din straturile cele mai exterioare spre straturile cele mai profunde și din straturile cele mai profunde spre cele care sunt exterioare, ne „umanizează” și ne divinizează... Această mișcare neîncetată ne deschide și porțile umanității și ale cosmosului. Plecând de la centrul nostru noi întâlnim și ne unim cu tot ceea ce ne înconjoară, persoane, obiecte, natură... de la periferia lor spre centrul lor propriu. În toate, Ființa care este în noi recunoaște Ființa din ceea ce nu suntem noi, și legături misterioase de rudenie profundă se țes dincolo de divergențele aparente... Orice suprafață exterioară a unei forme, oricare ar fi aceasta, reflectă prezența în fondul ei a propriei noastre Ființe care dorește să se manifeste.

Noi putem, vai, să ne lăsăm înșfăcați de suprafață și să rămânem agățați acolo spre pierderea noastră cea mai mare. Mișcarea nu tolerează nici

2

stagnare, nici fixare, ea este abandonare și trecere, moarte și naștere... Nu avem decât un lucru de făcut: să rezistăm tentației de a ne orienta noi înșine Calea. Orice imixtiune a eului este deja o deviere care riscă să ne îndepărteze de centru. Da, odată ce suntem pe Cale, ea ne sesizează și nu ne cere altceva decât o ascultare completă... Calea este Maestrul veșnic în calitate de Cale... și când discipolul devine Cale el este, la rândul lui, un Maestru!

### ***XI „Te voi logodi cu Mine pentru totdeauna”.***

#### **(Osea 2, 21)**

GRAF DÜRCKHEIM: Printre marii Maeștri pe care-i putem întâlni pe Calea existenței noastre, se numără și Iubirea. Ea este primul adversar al eului nostru orgolios și lumesc, mișcarea prin excelență a abandonării și a dăruirii de sine, domeniul cel mai fecund al experienței Ființei. În Iubire, numinosul este resimțit la o profunzime care atinge totalitatea persoanei. A iubi înseamnă înainte de toate a simți Unitatea.

Viața este plină de momente trecătoare în care

devenim „una” cu un obiect, un animal, un om sau Dumnezeu, atâtea ocazii în care ne putem da seama de un contact cu Ființa. Tot la fel în absența sau despărțirea de ceva sau cineva care ne este drag, o dorință nepotolită de a iubi sau de a fi iubit; sau în singurătate, de fiecare dată de fapt când o nostalgie profundă ne copleșește și împiedică iubirea noastră să se deschidă, suferim de un rău ontologic și putem fi sesizați de divin. Nu este vorba deloc de situații excepționale, ci de cazul care vine la rând, periferic, în care semnificația unei întâlniri, chiar și banale, cu un obiect sau persoană, sau absența lor, își trage rădăcinile de dincolo de vizibil și de spațio-temporal. Iubirea nu se reduce în niciun fel la un sentiment sau la un proces psihologic; aceasta fiind rămânere la suprafață. Cel care este atras de profunzime și, atent la manifestarea ei prin aspectele vizibile ale lucrurilor, vede nostalgia Ființei crescând fără încetare și posibilitatea de a se uni cu Ea prin toate. Acesta este marele său Exercițiu pe Cale prin cotidian. Însă Iubirea poate să-și atingă întreaga dimensiune numai într-o întâlnirea de persoane. Adevărata întâlnire a doua persoane este foarte rară, dar ea are loc de fiecare dată când două persoane se pun unul pe

celălalt sub chemarea esențialului prin carapacea eului lor contingent. Ceva special se realizează atunci prin această unire a celor doi pe planul esenței lor supra-personale.

ALPHONSE GOETTMANN: *Acolo este vorba și de „a face trecerea”... Cel mai adesea celălalt îmi apare sub greutatea dureroasă a eului său existențial, cu toată povara istoriei lui, contextul relațiilor, calitățile și defectele și mai ales rolul lui social cu care risc să-l confund foarte ușor... În măsura în care Calea mea proprie este o Trecere, o înviere a exteriorității mele spre interioritatea mea, eu pot să-l întâlnesc pe celălalt pe aceeași Cale, în învierea lui, și, în loc să-l judec pe cel pe care-l văd din exterior, să-l trezesc la propria lui realitate, să-l reînviez poate... Viața noastră este marcată de asemenea întâlniri, ele sunt rare dar lor le datorăm totul! Nu degeaba a fost Iisus așa de sever cu cei care judecă și închid pe ceilalți în loc să-i deschidă propriei lor depășiri. El ne-a învățat privirea care plonjează în profunzimi și bulversează inimile... Evangheliile o arată adeseori.*

G.D.: Iubirea veritabilă și cea mai mare care se

poate imagina se realizează când două persoane, fiecare pe Calea căutării Ființei, se întâlnesc și devin tovarăși de drum unul pentru celălalt. Întâlnirea lor devine Calea realizării lor reciproce, dacă unul aude răsunând în inima celuilalt propria sa Ființă, sau din contră percepe la el, în toată violența Iubirii, refuzul de a se opri sau de a stagna... Nicăieri în altă parte nu există așa o vibrație ca în această comuniune de la Ființă la Ființă. Actul sexual între un bărbat și o femeie este o culme a acestei uniri, care poate îmbrăca un caracter intens mistic și poate culmina în extaz. Cuplul poate fi transportat brusc spre o altă realitate, cu totul dincolo de orice dualism și poate fi eliberat pentru o clipă. Dacă atitudinea lor este justă în schimbul sexual, fiecare dintre parteneri operează o abandonare totală a eului său; este o chemare puternică și, dacă ei consimt în abandonare, unda Vieții îi duce sub apă, îi scufundă complet, și atunci într-adevăr ei se îneacă, își pierde conștiința, ca să spunem așa, conștiința lor obișnuită de suprafață este depășită: este sfârșitul eului egocentric și uniunea, „infuzia” reciprocă de viață a celor doi soți, care trăiesc un sentiment de adorație, căci ei sunt dincolo de spațiu și timp, apucați de Ființa Divină... Dar

pentru a renaște pe un cu totul alt plan!

A.G.: *Va fi nevoie încă de mult timp pentru a redescoperi într-un mod general această viziune, fundamental biblică totuși! Iubirea sexuală nu este o unire de organe nicio cuplare a doua corpuri opace: „Nu știți că trupurile voastre sunt mădulare ale lui Cristos?”, scrie sfântul Pavel. Când un om se unește cu soția lui „el nu este decât un singur trup cu ea” și este Trupul lui Cristos... Profanarea iubirii conjugale a existat dintotdeauna, dar ea s-a introdus progresiv și în Biserică când aceasta a pierdut, mai ales în Occident, interioritatea și dimensiunea sa contemplativă. S-a căzut astfel în diviziunile obișnuite mentalului, categoriile și separația, opoziția dintre fizic și spiritual, corp și suflet, și s-a ajuns să se facă din actul sexual un domeniu specific, deci fatalmente ambiguu și susceptibil de bănuială! Numai cineva care trăiește experiență contemplativă poate înțelege că iubirea sexuală reclamă o apropiere contemplativă care, departe de a fi izolată, iradiază întreg domeniul activității umane și acordă o nouă atenție lumii. Comuniunea între două ființe prin corp este o comuniune cu toată natura și cu cosmosul, care este*

*corpul nostru în extensie. Exteriorul ne devine interior...* G.D.: Este important să spunem că profunzimea acestei deschideri depinde în întregime de atitudinea celui care trăiește actul sexual. După caz, cineva se poate tot la fel de bine lăsa stăpânit de voluptate și plăcere erotică, care nu este decât o caricatură a iubirii. Atunci ești pierdut... Bărbatul se confruntă cu mai multă dificultate decât femeia în această relație, el este adesea mai obiectivant și captator, sau păstrează distanța în loc să se abandoneze. Dar când cei doi consimt să moară, unul în celălalt, fără a rezista dăruirii, da, un vertij cosmic se deschide în ei, dualitatea corpurilor care se unesc este depășită prin uniunea persoanei cu un „tu” în îmbrățișarea căruia se manifestă Iubirea lui Dumnezeu... Evident, ieșind din aceasta, cineva nu mai poate fi același cu cel care a intrat! Dacă în realitate Iubirea este Calea pentru soți, ei renasc de fiecare dată pe un alt plan de profunzime în libertate. Astfel, în căsătorie, nu mai sunt eu, ci celălalt, este sensul vieții mele. Rodul acestei uniri totale nu este înainte de toate nașterea unui copil ci renașterea celor doi parteneri în și prin Iubire. Iubirea își este suficientă ei însăși, ea nu are alt scop decât ea însăși.

Și experiența ei este și o revelare a triplului ei aspect: Plenitudine și Forță care emană din orice moarte de sine, renașterea într-o altă Formă și un Sens mereu nou, în fine Unitatea cu partenerul și Armonia cu totalitatea cosmică. Iar cele trei nu sunt decât Una într-un elan veșnic de Iubire care fecundează fără încetare elanul soților... A.G: *Cu riscul de a trece drept nebuni, dar dumneavoastră v-ați asumat acest risc, ca și Biblia și Părinții, putem spune că comunitatea conjugală poate deveni o „teofanie”, camera nupțială a unei Alianțe a lui Dumnezeu cu omul, o icoană vie a treimii... „Iubirea... este o flacără de foc, o flacără a Domnului” spune Cântarea Cântărilor. În fiecare întâlnire cu cel preaiubit, pe Unicul Iubit îl regăsesc cei doi soți de fapt. După sfântul Ioan Hrisostomul, „iubirea conjugală este iubirea cea mai puternică” pentru că ea „nu mai apare ca un lucru pământesc, ci ca o imagine a lui Dumnezeu însuși”. Omul a fost creat bărbat și femeie, ființa lor este o „co-ființă”, un elan al unuia spre celălalt pentru a deveni una, dar fără confundare, nici separare. Ei sunt două persoane într-o singură ființă, născuți continuu de către un al Treilea: Iubirea divină, icoana Treimii. Regăsind starea paradiziacă, nunta, ea*

este și o imagine profetică a Împărăției care va veni. Ea construiește „Casa lui Dumnezeu”, cum spune Clement din Alexandria și constituie deja taina Bisericii, o „Biserică casnică”, unde se continuă minunea din Cana: apa preschimbată în vin, lumea preschimbată în adevărata sa realitate, „Toate lucrurile care devin noi” și imensa bucurie a soților auzind vocea Logodnicului unic care prezidează nunta lor... Mariajul nu este o „fatalitate biologică”, nici „remediul senzualității”, ci, dacă trebuie să fie Cale spirituală, atunci el presupune și o luptă aspră și o asceză cu nimic mai prejos decât asceza călugărilor. În ritualul ortodox, la sfârșitul celebrării tainei cei doi soți sunt încoronați. Ei sunt „încoronați cu slavă și onoare”, desigur, dar și cu cununa de spini a Domnului lor și cu cea a martirilor. Nu există iubire fără cruce; fără încetare viziunea riscă să se șteargă, uzura vieții poate toci misterul și, cum spune poetul, „nimic nu rezistă ghearelor melancolice ale timpului...” Dovedindu-se o față de eternitate, Maestrul spiritual, în Iubire, nu putem recunoaște și în Timpul care trece, în special în bătrânețe și moarte un alt Maestru pe Calea noastră?

G.D. Multora le-ar place să oprească timpul în loc, „să rămână mereu tineri”. Totuși „Ființa lui Dumnezeu este devenirea noastră”, spunea Eckhart; deci numai rămânând în devenire se manifestă Ființa divină în noi și ne realizăm vocația de oameni! Cel căruia nu-i este frică să îmbătrânească este și acolo la fel de încoronat de către Viață, căci vârsta înseamnă mai puțin un sfârșit catastrofal cât veritabilă nuntă a omului cu fața sa de eternitate în special... A spune „da” bătrâneții, înseamnă a accede la plenitudinea maturității, contrariul unei regresii triste și dureroase sau a unei așteptări lugubre a morții... Dar aceasta presupune evident să ne afundăm rădăcinile într-o Realitate care se află dincolo de opoziția „tânăr și bătrân” și să experimentăm Prezența ei prea-fericită chiar pe parcursul devenirii și a ceea ce trece! Cel bătrân este atins în gradul cel mai înalt de către tripla suferință de care am vorbit: forța sa vitală îl părăsește, fizic și spiritual; viața sa pare a nu mai avea sens pentru că el este inutil și puțin rentabil; în fine se simte invadat de inevitabila singurătate... Dar dacă a adoptat în mod real Calea, el știe că nu este atins decât la suprafața eului său cel mai exterior și că o diminuare a forțelor sale naturale favorizează în

realitate nașterea forțelor supranaturale, a căror înflorire desăvârșește existența sa. În schimb, dacă refuză să îmbătrânească și ascunde față de el însuși și de alții semnele vârstei, luptând, prin tot felul de paravane și măsuri de siguranță, contra evidenței, el trece pe lângă ultimul și cel mai frumos cadou pe care viața vrea să i-l facă! Acest om nu vede decât umbra tentaculară a îmbătrânirii sale înghițind restul zilelor sale... Dar cel care s-a trezit la cealaltă vedere contemplă la orizontul existenței sale soarele înălțându-se care anunță pentru el o vârstă nouă. Departe de a stagna în anticamera morții, abandonând mai profund ca oricând toate legăturile lumești care îl trăgeau spre exterior, el face acum pași de uriaș pe Calea neîncetatei transformări. Ceva cu totul nou poate să-l viziteze și vălul care îl separă de Invizibil devine transparent la maxim. Poate că are spinarea încovoiată de povara anilor, dar nimic nu-i mai poate răpi această Bucurie, nici măcar moartea care se află alături de el ca un vechi tovarăș, căruia i se încredințează... În loc să fie o otravă pentru toată familia, cum se întâmplă de cele mai multe ori: un tiran în casă și o povară pentru toți, acest bătrân este o lumină pentru anturajul său, îi atrage într-un mod

tainic pe alții prin strălucirea sa, este admirat și iubit pentru ceea ce emană din el inefabil... El a găsit adevărata tinerețe!

*A.G.: Această tinerețe este întotdeauna înaintea noastră, nu are vârsta celor douăzeci de ani ai noștri; este mai degrabă ceea ce în noi nu are vârstă deloc, poate că este Dumnezeu însuși, Tinerețea veșnică...*

G.D.: De aceea acest bătrân este un înțelept. Nu privește cu amărăciune în urmă spre tinerețea sa trecătoare de altă dată: „Pe vremea mea...” El este pe cale să strivească timpul și să treacă peste el! Înțelepciunea sa nu are nimic de a face cu ceea ce are, ceea ce știe, ceea ce poate. Oricâtă cunoaștere ar fi acumulat în viața sa îndelungată, nu acesta este sprijinul lui; ceea ce contemplă el de acum înainte nu se poate concepe și scapă oricărui raționament. Pentru a se exprima nu-i rămâne foarte adesea decât surâsul liniștit dar abisal... Acest om nu îmbătrânește, el se maturizează; tripla sa suferință este locul unei triple manifestări: el este înțelept, strălucitor, bun. Iată mereu Ființa sub cele trei aspecte... A.G.: *Civilizația occidentală nu mai este sensibilă la aceasta, ea nu vede niciun „interes” în aceasta...*

*Omul este un animal de producție și când încetează să fie rentabil este înlăturat. La eterna întrebare a lui Tolstoi: „Cine îi face pe oameni să trăiască?” sistemul răspunde: „munca, mecanizarea, ideologia”... Și dacă le rămâne ceva timp liber în care inalterabila sete de eternitate să urce până la nivelul pielii, societatea de consum îl cumpără de minune cu „micile ei eternități de plăceri”. Cum ironiza Kierkegaard... G.D.: În Orient se spune: „Un bătrân care este amar este o persoană ridicolă” iar când oamenii sunt întrebați despre comoara civilizației lor, ei răspund: „Sunt bătrânii noștri mai înainte de toate...” Răsturnarea este semnificativă! Bătrânii ar trebui în mod normal să fi parcurs etapele Căii, toată ființa lor ar trebui să se scufunde în singura realitate care interesează omul cu adevărat, ei ar trebui să dețină secretul Vieții... În acest caz strălucirea este adevăratul rod al maturității bătrânului, ea înlocuiește activitatea. Atunci spre cine să ne întoarcem dacă nu spre ei, dacă nu vrem să trecem pe alături de real? A.G.: Și la noi va veni ziua în care bătrânii nu vor mai fi împinși de-a-ndăratelea în neantul azilelor... poate... Pentru moment ei sunt încă „câlcâiul lui Ahile” pentru noi, partea fragilă a umanității noastre în care moartea nu încetează să ne*

*dea târcoale și să arunce spaima în inimi. Spectrul morții a devenit noul tabu al societăților moderne. De cum a apărut, ne și debarasăm repede de ea după ce am fardat-o și am acoperit-o cu flori pentru a-i uita fața lividă... Moartea nu ne privește, estimăm noi împreună cu epicurienii: „Atât timp cât suntem în viață, ea nu este aici; și când vom muri, nu mai suntem noi aici!”* G.D.: Omul inițiat, adică cel care a deschis ușa misterului, știe din contră că moartea este totdeauna prezentă și că ne naștem cu ea. Moartea și nașterea merg împreună pentru el, este viața sa. Moartea cea din urmă nu îl suprimă ci îl face să crească dincolo de el însuși în veșnica naștere. La întâlnirea ei el aude chemarea definitivă a Maestrului care îl invită pentru ultima dată să depună veșmintele multiplului pentru a intra în plenitudinea Unității. Cu toate acestea în loc să acopere moartea și să-i întoarcă spatele, trebuie să învețe să o privească lung în tăcere. Dacă vederea unui cadavru încremenit nu declanșează neapărat panica și spaima, ea face, în orice caz, să tacă totul din jur, ea depășește înțelegerea noastră: nu mai este nimic de spus sau de gândit... Singur, în această tăcere a morții și a noastră, putem auzi vocea Maestrului care vrea să ne

vorbească.

În fond, ne e frică de moarte sau de puterea Vieții care țâșnește în clipa morții? Sensul pe care-l dăm morții depinde de sensul pe care-l dăm vieții și cele două depind de etapa evoluției noastre interioare. Pentru cineva care și-a construit viața pe prestigiu și avere, moartea este o amenințare constantă și un eșec lamentabil; pentru cel a cărui viață este Ființa, moartea este dezvăluirea lui definitivă. El traversează spaimele și angoasa dar se ține bine, căci ghicește licărirea infinitului care va înlătura în curând toate limitele și îl va proiecta într-o lumină fără sfârșit. Pentru el sensul morții este Viața și nu trăiește cu adevărat decât cel care știe să moară cu adevărat. Numai dacă simțim moartea în noi putem simți și Viața spre care ne deschide ea. În loc să devină o oroare, moartea poate deveni astfel Prietena misterioasă a fiecărui pas al nostru pe Cale, pe care nu există în final Bucurie fără ea... Văzută din exterior, moartea cea din urmă este un sfârșit; văzută din interior ea este un început; fie că vrem fie că nu, ea este inevitabila renunțare la toate, abandonarea și uniunea cu Plenitudinea fondului inițial și din această

uniune începe nașterea persoanei noastre. Această mișcare de transformare este proprie oricărei adevărate meditații care introduce gravitatea morții din urmă în contextul morților parțiale din cotidian. De fiecare dată când eul natural moare puțin și își cedează locul, omul intră mai profund în contact cu esența sa și cu Viața din care se poate naște un eu care nu este din lume, ci conform Ființei în lume. Întrebarea eternă a omului este cum să trăiască plenar, cum să lase să crească în sine impulsul viu al Ființei, cum să ajungă la adevărata Viață care picură în adâncul nostru? Răspunsul etern este: numai prin moarte! A muri nu are rezonanță lugubră decât pentru cel care este prizonier al eului său lumesc. Pentru cel trezit, ucenicul pe Cale, este condiția naturală a unei atitudini care permite venirea a ceea ce este necondiționat și supranatural. La anumite popoare, a muri este așa de natural încât nu se vorbește de loc, ca la noi, de „a trăi și a muri”, ci de „a trăi și a renaște”... AG.: *Pe această temă creștinii din Occident se comportă de bine de rău ca și păgânii... Totuși după tulburătoarea veste a lui Cristos înviat, tragicul morții a dispărut. Nu se mai vorbea despre „ziua morții” ci despre „ziua nașterii”, „dies natalis”, și*

*martirii mergeau în arenă cântând... De acum înainte toată Biserica se întemeia pe evenimentul învierii, învierea nu era introdusă numai în inima omului, ci în toată istoria umană și cosmos, pentru a comunica la toate și la toți viața divină a Treimii. Botezul începuse deja această transfigurare supremă și moartea venea să o încheie ca marea Trecere spre metamorfoza definitivă...*

*Noi căutăm să ne legăm din nou astăzi la această Tradiție antică. Experiența concretă a lui Cristos mort și înviat o trăim pe parcursul Căii anului liturgic și al comunității ecleziale. Prin victoria sa asupra morții și această explozie fenomenală de Viață, Paștele au redevenit pentru noi sărbătoarea sărbătorilor, o Bucurie revărsată dar indescriptibilă pentru cel ce n-a trăit-o; Cristos Viața noastră este aici, palpabil și real, Martor că nu vom muri! Dar această sărbătoare și această Bucurie o reiterăm la fiecare euharistie și în final ne devine intimă la fiecare meditație... „O, Moarte, unde îți este boldul?” G.D.: Moartea este marea Viață neîncetat la lucru. Ea nu este dușmanul de îndepărtat, ci sora care ne dă mâna pentru a trece pragul nunții cu Ființa și a intra în Țara pe care de fapt nu am părăsit-o niciodată...*

# CUPRINS

Prefață 2

Despre autori/Nota traducătorului 4

I „Te-am chemat pe nume” 6

II Măreția și decăderea omului 20

III Cer și pământ: dubla origine a omului: 26 IV  
Calitățile celor cinci simțuri: ferestre spre invizibil 32

V De la Moarte la Viață: Pătrunderea Ființei 41

VI „Calea, Adevărul, Viața” 53 VII Pentru o nouă artă  
de a trăi 64 VIII Umbre și lumini pe cale 71 IX  
Angajamentul: Crucea lui Cristos sau Crucea Roșie 77  
X „Doamne, unde locuiești?” 83

XI „Te voi logodi cu Mine pentru totdeauna” 91

## Pentru a merge mai departe...

Mesajul și învățătura acestei cărți sunt puse în  
practică la **Bethanie** în cursul sesiunilor și a  
2

întâlnirilor.

Pe de altă parte, o revistă de îndrumare în inima experienței spirituale apare trimestrial. Ea se numește ***Le Chemin***.

*Pentru orice informații vă puteți adresa la:*

BETHANIE Centre de rencontres spirituelles  
Prieuré Notredame et Saint-Thiébault  
57680 GORZE FRANCE

Tel: 03 87 52 02 28

Fax: 03 87 69 91 79

e-mail: centre. bethaniewanadoo.fi web:  
www.centre-bethanie.org

Alte cărți de Alphonse și Rachel Goettmann:

*Prière du coeur, Prière de Jésus* – Albin Michel,  
1994

*Sagesse et pratiques du christianisme* – Mame,  
1991 *L" au-delà au fond de nous-mêmes* – Albin  
Michel, 1997 *Ces passions qui nous tuent* – Presses de  
2

la Renaissance, 1998 *La joie: Visage de Dieu dans l'homme* - Desclee de Brouwer, 200